

Finansira Evropska unija

Implementira Visoko sudsko
i tužilačko vijeće BiH

Sudska praksa Suda Bosne i Hercegovine u predmetima azila

Zvezdana Antonović
sudija Suda Bosne i Hercegovine

Milica Pranjić
pravni savjetnik Suda Bosne i Hercegovine

Sudska praksa Suda Bosne i Hercegovine

u predmetima azila

Autori: Zvezdana Antonović, sudija Suda Bosne i Hercegovine,
Milica Pranjić, pravni savjetnik Suda Bosne i Hercegovine

Sarajevo, 2023.

Sudska praksa Suda Bosne i Hercegovine u predmetima azila

AUTOR

Zvezdana Antonović, sudija Suda Bosne i Hercegovine

Milica Pranjić, pravna savjetnica Suda Bosne i Hercegovine

STRUČNI TIM

Osoblje angažovano uz podršku Evropske unije (IPA 2019)

Vildana Abaz Hadžić, pravna savjetnica za sudsku praksu Sud Bosne i Hercegovine

Maja Kadribašić, pravna savjetnica za sudsku praksu Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine

Mirela Adžajlić Hodžić, pravna savjetnica za sudsku praksu Apelacioni sud Brčko distrikt

Ivona Trboglav, pravna savjetnica za sudsku praksu Vrhovni sud Republike Srpske

KOORDINATOR IZRADE PUBLIKACIJE

Odjel za sudsku dokumentaciju i edukaciju Sekretarijata Visokog sudskog i tužilačkog vijeća
Bosne i Hercegovine

LEKTURA

Rade Marković

IZDAVAČ

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine uz finansijsku podršku Evropske uniju

ŠTAMPA

Blicdruk d.o.o. Sarajevo

Ćemaluša br. 8

71 000 Sarajevo

TIRAŽ

160

GODINA IZDAVANJA

Sarajevo, 2023

SADRŽAJ

POZDRAVNA RIJEČ PREDSJEDNIKA VSTV-a BiH	4
UVOD	5
MEĐUNARODNA ZAŠTITA-AZIL	6
PRAVO NA AZIL U BiH	7
PRAKSA SUDA BiH U POSTUPCIMA AZILA	12
SMJERNICE SUDA BiH U POSTUPCIMA AZILA	33
SUDSKA PRAKSA USTAVNOG SUDA BiH	34
PRAVO AZILA U EVROPSKOJ UNIJI	39
SUDSKA PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA	41
ZABRANA MUČENJA (ČL. 3 KONVENCIJE)	41
IZRUČIVANJE U ZEMLJU PORIJEKLA	41
PROTJERIVANJE U TREĆU ZEMLJU	42
USLOVI U TRANZITNIM ZONAMA I PRIHVATNIM CENTRIMA	42
ZABRANA KOLEKTIVNOG PROTJERIVANJA STRANACA (ČL. 4. PROTOKOLA BR. 4. UZ KONVENCIJU)	43
PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST (ČL. 5. KONVENCIJE)	44
DJECA I DRUGE RANJIVE GRUPE	45
PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I PORODIČNOG ŽIVOTA (ČL. 8. KONVENCIJE)	45
ZABRANA ULASKA I PUTOVANJA	46
PRAVO NA DJELOTVORAN PRAVNI LIJEK (ČL. 13. KONVENCIJE)	46
PRESUDE, DABLINSKA UREDBA	48
SUDSKA PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U ODNOSU NA BiH	66
REFORMA SISTEMA AZILA U EU	72
POPIS ODLUKA SUDSKE PRAKSE EU	73
SUD EVROPSKE UNIJE	73
SUDSKA PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA	75
SUDSKA PRAKSA EVROPSKOG ODBORA ZA SOCIJALNA PRAVA	78
SUDSKA PRAKSA ODBORA UN ZA LJUDSKA PRAVA	78
OSVRT NA PUBLIKACIJU „SUDSKA PRAKSA SUDA BOSNE I HERCEGOVINE U PREDMETIMA AZILA	79
PORUKE AUTORA	80

Pozdravna riječ predsjednika VSTV-a BiH

Poštovani čitaoci,

Pred vama se nalazi publikacija „Sudska praksa u predmetima azila” koja je izrađena u okviru u okviru projekta „EU podrška reformama pravosudnog sistema u BiH – IPA 2019“, aktivnost 1.2.1. „Jačanje odjeljenja za sudsku praksu“.

Namjera Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine za izradu ove, ali i drugih publikacija sa sudskom praksom u okviru istog projekta, bila je da se u saradnji sa partnerskim sudovima, odnosno sudovima najviše instance u Bosni i Hercegovini prikaže pregled novije sudske prakse u određenim, aktuelnim pitanjima sa kojima se ovi sudovi suočavaju u svakodnevnom radu. Sve izabrane teme su dogovorene u saradnji VSTV-a BiH i partnerskih sudova, nakon čega su na isti način dogovoreni i autori publikacija. Navedeni proces je pokrenut krajem 2022. godine, te okončan početkom marta 2023. godine.

Za izradu ove publikacije izabrane su sudija Zvezdana Antonović iz Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine i Milica Pranić, pravna savjetnica Suda Bosne i Hercegovine, koje imaju dugogodišnje iskustvo u radu na predmetima azila.

Cijeneći značaj prava na azil, publikacijom se pokušalo na cjelovit način obraditi pitanje prava na azil u BiH, uz prateću evropsku i međunarodnu praksu. Imajući u vidu da važnu ulogu u razvoju standarda zaštite tražitelja azila i azilanata imaju sudovi, cilj publikacije je na jedinstvenom mjestu pojasniti pristup pravnoj-sudskoj zaštiti tražiteljima azila u BiH i učiniti dostupnim domaću sudsku praksu u predmetima azila. Predmet rada su presude Upravnog odjeljenja Suda BiH i odluke Ustavnog suda BiH, sa posebnim osvrtom na praksu evropskih sudova koju domaći sudovi koriste prilikom donošenja odluka.

Sve citirane odluke bit će dostupne kroz bazu sudskih odluka koju ažurira VSTV BiH, kojoj možete pristupiti putem *web* stranice <https://csd.pravosudje.ba> bez ikakvih ograničenja.

Ovom prilikom želim da se zahvalim svim učesnicima u procesu izrade publikacija. Naročito se zahvaljujem svim autorima koji su uložili značajan napor da u relativno kratkom periodu obrade kompleksna pitanja i koji će svojim promišljanjima i analizama značajno doprinijeti većem kvalitetu pravosuđa, te pomoći nosiocima pravosudnih funkcija koji rade na predmetima obrađenim kroz publikacije sudske prakse u njihovom svakodnevnom radu.

Također, zahvaljujem se članovima VSTV BiH, a naročito osoblju Odjela za sudsku dokumentaciju i edukaciju Sekretarijata VSTV BiH i pravnim savjetnicima angažovanim kroz Jedinicu za podršku procesa harmonizacije sudske prakse IPA 2019, koji su kontinuirano sarađivali sa autorima publikacija i pružali im pravnu pomoć u pribavljanju relevantne sudske prakse domaćih i međunarodnih sudova.

U narednim godinama, nastojat ćemo podržavati izradu novih publikacija sudske prakse na teme čiju aktuelnost utvrde sudovi najviše instance u BiH u saradnji sa VSTV-om BiH.

Halil Lagumdžija
Predsjednik VSTV-a BiH

UVOD

Pravo na azil je temeljno ljudsko pravo sadržano u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima. Riječ „azil“ vuče korijen iz grčke riječi *asylia*, što izvorno zapravo znači „sklonište“, „skrovište“, „utočište“. Općenito je prihvaćeno da značenje riječi „azil“ podrazumijeva da svako ima pravo da u drugoj državi traži zaštitu (azil) od progona, a što podrazumijeva zabranu prisilnog vraćanja izbjeglica na teritoriju gdje bi im bili ugroženi život ili sloboda, te dozvolu za ostatak i humane standarde postupanja. Osoba koja traži azil je stranac koji traži zaštitu u drugoj državi zbog progona ili ozbiljne povrede prava u svojoj zemlji porijekla ili zemlji uobičajenog boravka. U skladu s pravom EU, Povelja o te-

meljnim pravima EU članom 18. predviđa pravo na azil kao i zabranu odbijanja prihvata prema članu 19. Ugovor o funkcioniranju EU predviđa stvaranje zajedničkog evropskog sistema azila koji treba poštivati državne obaveze prema Ženevskoj konvenciji iz 1951. godine. U skladu sa Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, pravo na azil ne postoji kao takvo; međutim, odbiti pojedinca bilo na granici ili bilo gdje unutar jurisdikcije države i izložiti ga riziku mučenja ili neljudskog ponašanja zabranjeno je članom 3. Konvencije, a u određenim slučajevima (protjerivanje, udaljenje ili izručenje) i do povrede odredbi člana 2. *Pravo na život*.

MEĐUNARODNA ZAŠTITA-AZIL

Međunarodna zaštita izbjeglica počinje osiguranjem njihovog prihvata u sigurnu zemlju azila, dodjelom azila i osiguranjem poštovanja njihovih temeljnih ljudskih prava, uključujući i pravo da ne budu silom vraćeni u zemlju u kojoj postoji prijetnja po njihovu sigurnost ili opstanak (načelo „non-refoulement“). Kada govorimo o pravu na azil, odnosno o međunarodnoj zaštiti, radi boljeg razumijevanja potrebno je ukazati na razliku između termina izbjeglice i tražitelja azila. Tražitelj azila označava državljanina treće zemlje ili osobu bez državljanstva koja je podnijela zahtjev za azil o kojem još nije donesena pravosnažna odluka. U Bosni i Hercegovini, u skladu s odredbama Zakona o azilu, upotrebljava se naziv „tražitelj azila“. Podnositelj zahtjeva za azil je stranac za kojeg se može smatrati da traži izbjeglički status ili supsidijarnu zaštitu u BiH dok se ne odluči o njegovom zahtjevu u skladu s ovim Zakonom.

Pravo na azil-međunarodnu zaštitu sadržano je u nizu međunarodnih kao i regionalnih instrumenata zaštite ljudskih prava, od kojih su ključni: Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima iz 1948. godine, koja navodi da je pravo svake osobe da u drugim zemljama traži i uživa zaštitu od proganjanja. Izvršni odbor UNHCR-a istakao je da „institucija azila koja direktno proističe iz prava da se traži i uživa azil sadržanog u članu 14(1) Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, spada među najosnovnije mehanizme međunarodne zaštite izbjeglica.“ Konvencija o statusu izbjeglica iz 1951. godine i Protokol o statusu izbjeglica iz 1967. godine predstavljaju temelj međunarodnog izbjegličkog prava. Konvencija o statusu izbjeglica iz 1951. godine definira termin „izbjeglica“ i navodi osnovne standarde za postupanje sa osobama za koje se utvrdi da ispunjavaju uslove za sticanje izbjegličke zaštite. U smislu prava na međunarodnu zaštitu, Konvencija u članu 33(1) navodi da izbjeglica ima pravo na zaštitu od prisilnog povratka (princip „non-refoulement“). Konvencija protiv torture i drugih vidova surovog, nehumano ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja,

iz 1984., zabranjuje protjerivanje ili vraćanje na mjesto gdje postoji znatna opasnost od izlaganja torturi. Posebna važnost Konvencije protiv torture sastoji se u tome što je odredba konvencije o zabrani prisilnog povratka apsolutna, što znači da se odredba primjenjuje bez mogućnosti isključenja po bilo kom osnovu. Za razliku od Konvencije protiv torture, Konvencija o statusu izbjeglica sadrži izuzetak od principa „non-refoulement“ u čl. 33(2) po kojem se ne može pozvati na „non-refoulement“ izbjeglica koji se razložno smatra opasnim po sigurnost zemlje u kojoj se nalazi ili koji, pošto je pravosnažno osuđen za naročito teško krivično djelo, predstavlja opasnost po društvo te zemlje. Drugi također važni dokumenti međunarodnog prava koji iako ne izričito, na posredan način zabranjuju prisilni povratak su Međunarodni sporazum o građanskim i političkim pravima iz 1966. god. (član 7.), Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950. god. (član 3.) i Četvrta ženevska konvencija iz 1949. god. (član 45.). Značajnu ulogu u međunarodnom izbjegličkom pravu imaju i Konvencija o pravima djeteta (1989), Međunarodna konvencija o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije (1969), Konvencija o eliminiranju svih vidova diskriminacije žena (1979), Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih migranata i članova njihovih porodica (1990), Konvencija o statusu osoba bez državljanstva (1954), te Konvencija o smanjenju broja slučajeva apatridije (1961). Bosna i Hercegovina je ratificirala sve prethodno spomenute međunarodne instrumente za zaštitu ljudskih prava. U kontekstu prava na azil, važno je spomenuti i međunarodna tijela koja imaju nadležnost da razmatraju individualne predstavke/žalbe zbog povrede prava predviđenog određenim međunarodnim (regionalnim) sporazumom. U tom smislu, u bosanskohercegovačkom kontekstu, veoma su značajni Evropski sud za ljudska prava (ESLJP), Komitet za ljudska prava (HRC) i Komitet protiv torture (KPT).

PRAVO NA AZIL U BiH

PRAVNI OKVIR ZA AZIL U BiH

- Zakon o azilu („Službeni glasnik BiH“, br. 11/16 i 16/16)
- Pravilnik o azilu („Službeni glasnik BiH“, br. 69/16 i 75/21)
- Zakon o strancima („Službeni glasnik BiH“, br. 88/15 i 34/21)
- Pravilnik o izgledu i sadržaju zahtjeva za izdavanje putne isprave za izbjeglice („Službeni glasnik BiH“, br. 64/16)
- Pravilnik o putnoj ispravi za izbjeglice („Službeni glasnik BiH“, br. 65/16)
- Pravilnik o načinu ostvarivanja prava na rad osoba kojima je priznata međunarodna zaštita u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, br. 52/17)
- Zakon o upravnom postupku (*lex generalis*)

Prava tražitelja međunarodne zaštite (azila) zagarantirana su Zakonom o azilu BiH i Pravilnikom o međunarodnoj zaštiti (azilu) u BiH. Zakon daje općenitu odredbu u smislu obaveze nadležnog ministarstva da osigura odgovarajuće uslove za prihvatanje stranaca koji traže azil, naročito u pogledu smještaja, ishrane, primarne zdravstvene zaštite i pristupa obrazovnom sistemu, te se

posebnom odredbom propisuje pravo tražitelja azila na prevodioca ili tumača, kao i pravo na korištenje pravnog ili drugog savjetnika.

Pravilnik preciznije određuje koja su to prava koja tražitelji azila imaju za vrijeme dok traje postupak odlučivanja po zahtjevu za međunarodnu zaštitu, a to su pravo na:

- boravak u BiH dok postupak po zahtjevu za međunarodnu zaštitu ne bude okončan pravomoćnom ili konačnom odlukom;
- smještaj u centar za tražitelje međunarodne zaštite, u skladu s raspoloživim kapacitetima;
- pristup obrazovnom sistemu;
- besplatnu pravnu pomoć po pitanjima vezanim za postupak;
- usluge prevodioca ili tumača;
- primarnu zdravstvenu zaštitu;
- socijalnu zaštitu u smislu obezbjeđenja prava na privremenog staratelja;
- pravo na ishranu, kao i sredstva za higijenu za vrijeme dok su smješteni u centar za tražitelje međunarodne zaštite;

INSTITUCIJE KOJE UČESTVUJU U POSTUPKU

- Služba za poslove sa strancima
- Granična policija
- Ministarstvo sigurnosti BiH – Sektor za azil
- Sud Bosne i Hercegovine
- O zahtjevu za azil odlučuje Ministarstvo sigurnosti BiH – Sektor za azil.
- Odluke po zahtjevu za azil su konačne odluke u upravnom postupku i protiv njih se može pokrenuti upravni spor pred Sudom Bosne i Hercegovine.
- Odlukom suda pravosnažno se odlučuje o pravu tražitelja azila.

POJMOVI IZ ZAKONA O AZILU

- **Tražitelj azila** je stranac koji podnese zahtjev za azil o kojem nije donesena izvršna odluka u skladu s ovim zakonom;
- **Azil** obuhvata izbjeglički status i status supsidijarne zaštite, u skladu s ovim zakonom;
- **Izbjeglica** je stranac ili lice bez državljanstva kojem je Ministarstvo sigurnosti BiH priznalo izbjeglički status u skladu s Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951. godine i Protokolom o statusu izbjeglica iz 1967. godine i ovim zakonom;
- **Izbjeglički status** je status koji se priznaje na osnovu odluke nadležnog tijela o ispunjenju uslova iz člana 19. ovog zakona;
- **Stranac pod supsidijarnom zaštitom** je stranac kojem je Ministarstvo sigurnosti BiH priznalo status supsidijarne zaštite, u skladu s ovim zakonom;
- **Supsidijarna zaštita** je status koji se priznaje na osnovu odluke nadležnog tijela o ispunjenju uslova iz člana 22. ovog zakona;
- **Privremena zaštita** je zaštita hitnog i privremenog karaktera koja se odobrava strancu u situacijama masovnog priliva, u skladu s ovim zakonom;
- **Stranac pod privremenom zaštitom** je državljanin treće zemlje ili lice bez državljanstva kojem je odobrena zaštita iz tačke i) ovog člana.

IZBJEGLIČKI STATUS I STATUS SUPSIDIJARNE ZAŠTITE

U postupku priznavanja azila, nadležni organ može osobi koja traži azil priznati status izbjeglice ili status supsidijarne zaštite zavisno od propisanih kriterija koji uslovljavaju utvrđivanje jednog ili drugog statusa. Nadležni organ će dodijeliti izbjeglički status osobi koja ispunjava kriterije iz definicije izbjeglice.

Status supsidijarne zaštite, prema Zakonu o azilu, priznat će se strancu koji ne ispunjava uslove za izbjeglički status „ako postoje ozbiljni razlozi za vjerovanje da će se povratkom u zemlju porijekla ili zemlju uobičajenog mjesta boravka suočiti sa stvarnim rizikom od teške povrede ljudskih prava i osnovnih sloboda“. Takvom teškom povredom smatra se „smrtna kazna ili pogubljenje, mučenje, nehumano ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje, ozbiljna i individualna prijetnja životu ili fizičkom integritetu civila zbog općeg nasilja u situacijama međunarodnog ili unutrašnjeg oružanog sukoba“. Kao što je vidljivo iz date definicije, osnovni kriterij za kvalifikiranje statusa supsidijarne zaštite jeste „teška povreda prava“ koju čini smrtna kazna ili po-

gubljenje, tortura ili neljudsko ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje podnosioca zahtjeva u zemlji porijekla, ili ozbiljna i individualna prijetnja po život ili fizički integritet civila zbog neselektivnog nasilja u situacijama međunarodnog ili unutrašnjeg oružanog sukoba.

Osim razlika između izbjegličkog statusa i supsidijarne zaštite datih u samoj definiciji jednog i drugog statusa, postoji razlika i u odnosu na vremenski period trajanja. Dok izbjeglički status nema propisano ograničenje trajanja, status supsidijarne zaštite je ograničen na trajanje od jedne godine, uz mogućnost produžavanja dok traju uslovi zbog kojih je status supsidijarne zaštite priznat. Stranac na supsidijarnoj zaštiti uživa ista prava kao i stranac sa izbjegličkim statusom, odnosno ima pravo na rad, socijalnu i zdravstvenu zaštitu i obrazovanje, pod istim uslovima kao i državljani BiH. Razlika postoji u odnosu na pravo na spajanje sa porodicom, koje zakon garantira samo osobi sa izbjegličkim statusom.

ZABRANA PROTJERIVANJA I VRAĆANJA („NON-REFOULEMENT“)

Princip „non-refoulement“ je definiran Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951. godine i kao takav igrao je ključnu ulogu u načinu ophođenja država prema izbjeglicama i tražiteljima azila. Integriran je u niz različitih međunarodnih instrumenata koji reguliraju pitanja vezana za osnovna ljudska prava, te predstavlja dio običajnog međunarodnog prava. Ovaj je princip temelj zaštite izbjeglica, vrlo brojne i vrlo ranjive skupine ljudi. U zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, ovaj princip je izražen kroz Ustav Bosne i Hercegovine, odnosno član 6. Zakona o azilu u BiH, koji glasi:

(1) Stranac neće biti prisilno udaljen ili vraćen u zemlju gdje bi mu život ili sloboda bili ugroženi zbog njegove rase, vjere, nacionalnosti, pripad-

nosti određenoj društvenoj grupi ili zbog političkog mišljenja. Stranac neće biti prisilno udaljen ili vraćen u zemlju u kojoj nije zaštićen od slanja na takvu teritoriju.

(2) Izuzetno od stava (1) ovog člana, stranac koji se iz opravdanih razloga smatra opasnim za sigurnost BiH ili je pravosnažno osuđen za teško krivično djelo i predstavlja opasnost za BiH može se prisilno udaljiti ili vratiti u drugu zemlju, izuzev ako bi time bio izložen stvarnom riziku da bude podvrgnut smrtnoj kazni ili pogubljenju, mučenju, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. Stranac neće biti prisilno udaljen ili vraćen u zemlju u kojoj nije zaštićen od slanja na takvu teritoriju.

DETENCIJA (PRITVOR) TRAŽITELJA AZILA

Odredbom čl. 10 i 66. Zakona o azilu navode se razlozi kada se tražitelju azila može privremeno ograničiti kretanje i na koji način. Tražitelju azila može se ograničiti kretanje ukoliko ne poštuje javni poredak BiH, predstavlja prijetnju javnom poretku, javnom redu, miru ili sigurnosti BiH, prijetnju javnom zdravlju u BiH, ukoliko postoje osnovi sumnje da se radi o očiglednoj obmani ili zloupotrebi postupka, ukoliko je to ograničenje kretanja potrebno radi zaštite drugih lica ili imovine, odnosno ukoliko je ograničenje kretanja nužno radi potrebe utvrđivanja identiteta podnositelja zahtjeva.

Pritvor je izuzetak od temeljnog prava na slobodu. Stoga je nužno da svako lišavanje slobode bude u skladu s važnim jamstvima. Ono mora biti predviđeno zakonom i ne smije biti proizvoljno. Pritvaranje tražitelja azila i migranata u postupcima vraćanja mora biti zadnja mjera koja se koristi samo nakon što su iscrpljene sve druge mogućnosti. Unatoč tim načelima, veliki broj ljudi u Evropi nađe se u pritvoru nakon ulaska u zemlju ili da bi se spriječio njihov bijeg tokom postupaka udaljenja. Kod lišavanja slobode prema osobama se mora postupati na human i dostojanstven način. Međunarodnim pravom ogra-

ničena je mogućnost pritvaranja tražitelja azila i izbjeglica. Prema članu 31. Ženevske konvencije iz 1951. godine, ne smije se na temelju nezakonitog ulaska ili prisustva provoditi kažnjavanje „izbjeglica koje, stižući izravno s područja u kojem su njihov život ili sloboda bili ugroženi [...], ulaze ili su prisutni na njihovom području bez dozvole, pod uslovom da se bez odgađanja prijave vlastima i dokažu da su njihov nezakonit ulazak ili prisutnost utemeljeni na valjanim razlozima“.

Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljem tekstu: EKLJP) sadrži iscrpan popis osnova za pritvor, od kojih je jedan sprečavanje neovlaštenog ulaska u zemlju, odnosno olakšavanje udaljenja osobe. Prema zakonodavstvu EU, osnovno je načelo da pritvor osoba koje traže međunarodnu zaštitu ili koje su u postupcima vraćanja mora biti nužan. Da se pritvor ne bi smatrao proizvoljnim, moraju biti ispunjeni određeni dodatni uslovi, kao što su obrazloženje za svaku odluku o pritvoru i pristup pritvorenika ubrzanom postupku sudske kontrole pritvora.

Prema članu 5 EKLJP, regulirana su pitanja vezana za lišavanje slobode, a član 2. Protokola br. 4.

na EKLJP odnosi se na ograničenja slobode kretanja. Prilikom utvrđivanja je li situacija određene osobe podložna zaštiti prema članu 5. EKLJP ili članu 2. Protokola br. 4., Evropski sud za ljudska prava je ustanovio da treba provesti procjenu situacije pojedinca i uzeti u obzir čitav niz okolnosti kao što su vrsta, trajanje, učinci i način provedbe navedene mjere. Razlika između lišavanja slobode i ograničenja slobode kretanja nije u prirodi

niti u biti, već u stepenu, odnosno intenzitetu. Na procjenu će uticati specifične činjenice vezane za svaki pojedini slučaj. Lišavanje slobode ne može se temeljiti samo na važnosti nekog pojedinačnog faktora, već sve elemente treba sagledati kumulativno. Čak ni kratkotrajno ograničenje, primjerice od nekoliko sati, neće automatski dovesti do zaključka da situacija predstavlja ograničenje kretanja, a ne lišavanje slobode.

ODLUKE MINISTARSTVA SIGURNOSTI BiH

Po zahtjevu za azil, Ministarstvo donosi odluku kojom se tražitelj azila:

- usvaja zahtjev i priznaje status izbjeglice
- usvaja zahtjev i priznaje status supsidijarne zaštite
- odbija zahtjev i određuje rok za dobrovoljno napuštanje BiH
- odbija zahtjev i utvrđuje da ne može biti udaljen iz BiH iz razloga propisanih principom zabrane vraćanja
- postupak po zahtjevu za azil obustavlja i određuje rok za dobrovoljno napuštanje BiH

- odbacuje zahtjev za azil i određuje rok za dobrovoljno napuštanje BiH
- prestaje azil
- prestaje supsidijarna zaštita
- poništava azil
- poništava supsidijarnu zaštitu
- ograničava kretanje tražitelju azila i
- ukida pravo na smještaj u prihvatilištu

NADLEŽNOST SUDA BiH U POSTUPCIMA AZILA

Nadležnosti, organizacija i struktura Suda BiH regulirani su Zakonom o Sudu Bosne i Hercegovine, prema kojim odredbama je Upravno odjeljenje Suda nadležno da odlučuje po tužbama protiv konačnih upravnih akata, institucija Bosne i Hercegovine i njenih organa, javnih agencija i javnih korporacija.

Članom 51. Zakona o azilu propisani su pravni lijekovi protiv rješenja Ministarstva sigurnosti BiH u postupcima azila, te propisano pravo na pokretanje upravnih sporova protiv navedenih rješenja i nadležnost Suda BiH.

Članom 19. stav 5. Zakona o upravnim sporovima BiH propisano je da tužba protiv rješenja ili za-

ključka u predmetima povodom zahtjeva za međunarodnom zaštitom, uključujući i ograničenje kretanja podnosioca zahtjeva, i predmetima koji se odnose na prestanak važenja međunarodne zaštite podnosi se u roku od 15 dana od dana dostave pobijanog konačnog upravnog akta, a u slučaju odbijanja zahtjeva za međunarodnom zaštitom kao neosnovanog, u roku od osam dana od dana dostave rješenja. U sporovima iz ovog stava Sud odlučuje po hitnom postupku i sudsku odluku donosi što prije, a najkasnije u roku od 45 dana od dana prijema tužbe, odnosno najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema tužbe u slučaju odbijanja zahtjeva za međunarodnom zaštitom kao neosnovanog u ubrzanom postupku.

ODLUKE I ROKOVI PRED SUDOM BiH U POSTUPCIMA AZILA

Rješenje kojim je odobren izbjeglički status – Protiv njega može se pokrenuti upravni spor pred Sudom BiH u roku od 15 dana od dana prijema rješenja. Tužba ne odgađa izvršenje rješenja. Sud BiH odluku po tužbi donosi u roku od 45 dana od dana prijema tužbe.

Rješenje kojim je odobrena supsidijarna zaštita – Protiv njega može se pokrenuti upravni spor pred Sudom BiH u roku od 15 dana od dana prijema rješenja. Tužba odgađa izvršenje rješenja. Sud BiH odluku po tužbi donosi u roku od 45 dana od dana prijema tužbe.

Rješenje kojim je zahtjev za azil odbijen (redovni postupak) – Protiv njega može se pokrenuti upravni spor pred Sudom BiH u roku od 15 dana od dana prijema rješenja. Tužba odgađa izvršenje rješenja. Sud BiH odluku po tužbi donosi u roku od 45 dana od dana prijema tužbe.

Rješenje kojim je zahtjev za azil odbijen (ubrzani postupak) – Protiv njega može se pokrenuti upravni spor pred Sudom BiH u roku od 8 dana od dana prijema rješenja. Tužba odgađa

izvršenje rješenja. Sud BiH odluku po tužbi donosi u roku od 30 dana od dana prijema tužbe.

Rješenje kojim je odbijen zahtjev za azil, a podnositelj zahtjeva ne može biti udaljen iz BiH iz razloga propisanih principom zabrane vraćanja – Protiv njega može se pokrenuti upravni spor pred Sudom BiH u roku od 15 dana od dana prijema rješenja. Tužba odgađa izvršenje rješenja. Sud BiH odluku po tužbi donosi u roku od 45 dana od dana prijema tužbe.

Zaključak kojim je obustavljen postupak po zahtjevu za azil – Protiv njega može se pokrenuti upravni spor pred Sudom BiH u roku od 8 dana od dana dostave zaključka. Tužba ne odgađa izvršenje zaključka. Sud BiH odluku po tužbi donosi u roku od 30 dana od dana prijema tužbe.

Zaključak kojim je odbačen zahtjev za azil – Protiv ovog zaključka može se pokrenuti upravni spor pred Sudom BiH u roku od 8 dana od dana dostave zaključka. Tužba ne odgađa izvršenje zaključka. Sud BiH odluku po tužbi donosi u roku od 30 dana od dana prijema tužbe.

POSTUPANJE SUDA U POSTUPCIMA AZILA

Sud rješava spor, po pravilu, na osnovu činjenica koje su utvrđene u upravnom postupku.

Zakonitost pobijanog konačnog upravnog akta Sud ispituje u granicama zahtjeva iz tužbe, ali pritom nije vezan razlozima tužbe.

Na ništavost konačnog upravnog akta Sud pazi po službenoj dužnosti.

Postupajući po tužbama za pokretanje upravnog spora protiv odluka Ministarstva sigurnosti BiH u postupku azila, Sud može:

- **Tužbu odbaciti** (član 25. Zakona o upravnim sporovima BiH)

- **Tužbu uvažiti, poništiti rješenje i predmet vratiti na ponovni postupak**
- **Tužbu uvažiti i rješenje djelimično poništiti**
- **Tužbu odbiti**
- **Izuzetno otvoriti spor pune jurisdikcije i donijeti odluku koja u cijelosti zamjenjuje poništeni akt**

Stranke koje nisu zadovoljne odlukama Suda BiH imaju pravo na vanredni pravni lijek protiv presude Vijeća za upravne sporove, prije svega na zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke (član 49. Zakona o upravnim sporovima BiH).

PRAKSA SUDA BiH U POSTUPCIMA AZILA

Nije osnovan zahtjev za azil osoba koje se izvan države porijekla nalaze duži niz godina i koje su u nekoj drugoj zemlji, koju su svojevolutno napustili, bile zaštićene.

Ispitujući princip zabrane vraćanja, nadležni organ ima mogućnost ispitati da li u slučaju da je u zemlji porijekla prisutno opće stanje nesigurnosti, to nasilje se odnosi na određena područja, te sa tog aspekta i ispitati da li za tražitelja azila na teritoriji zemlje porijekla postoji sigurno područje.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj S1 3 U 039479 21 U od 27.05.2021. godine

„Po nalazu ovog vijeća, u konkretnom slučaju tuženi organ je u postupku po zahtjevu za međunarodnu zaštitu izveo pravilan zaključak da tužitelji ne ispunjavaju kriterije i uslove za sticanje izbjegličkog statusa, prema odredbi iz člana 19. Zakona o azilu. Saslušanje tužitelja je pokazalo da su napustili Avganistan, kao zemlju porijekla, zbog oružanih sukoba prije više od 30 godina, da u Iranu žive preko 30 godina, a da je podnosilac zahtjeva više puta odlazio u Avganistan, da je Iran napustio jer je izgubio svoj izbjeglički karton još prije 15 godina, ali da mu nisu htjeli izdati drugi izbjeglički karton ukoliko ne ode na ratište, da je imao namjeru da s porodicom ode u Njemačku zbog boljih uslova života, te da su u Iranu ostali da žive njegov brat i majka i ostali srodnici. Njegova supruga, također podnositelj zahtjeva za azil, svoj strah od povratka u zemlju porijekla bazira na strahu zbog situacije od oružanih sukoba, kako u zemlji porijekla, tako i u Iranu, mada se ratnih sukoba u Avganistanu i ne sjeća, jer je tu zemlju napustila još u ranom djetinjstvu. U Iranu je radila kao učiteljica, u školi koja ne pripada državi, nije javnog karaktera, nego se tu školuju djeca izbjeglica, ali smatra da nije imala nikakvih prava, poput osiguranja. Najveću zabrinutost, prema njenim navodima, predstavlja okolnost da djeca ne mogu da se školuju, jer njihov otac nema izbjeglički karton. Razmatrajući subjektivni doživljaj tužitelja o mogućim posljedicama povratka u njihovu zemlju porijekla, nema sigurnih pokazatelja koji bi potvrdili njihove iskaze, niti dokaza da je država porijekla posebno zainteresirana za njih kao pojedince zbog pripadnosti, eventualno, određenoj društveno prepoznatljivoj grupi. Nema čak ni indicija da postoje dokazi koji bi mogli potvrditi navode tužbe, jer su oba punoljetna tužitelja na službenom razgovoru iznijeli razloge napuštanja zemlje porijekla koji se odnose na društvenu i političku situaciju od prije 35 godina, a najveći dio njihovih iskaza se bazira na život u Iranu. Ovo je i logično jer su najveći dio svojih života i proveli u toj zemlji, školovali se, tu im je šira porodica, a odlazak iz te zemlje je proizvod, prema nalazu ovog vijeća, njihove želje i potrebe da ostvare bolje uslove života i obezbijede bolje školovanje svoje djece. Ovi razlozi su svakako prihvatljivi i jasni, ali nikako ne mogu biti osnova za ostvarivanje prava na azil, imajući u vidu specifičnosti međunarodne zaštite. Stoga, po nalazu ovog vijeća, tuženi je pravilno zaključio da se činjenice koje su utvrđene u provedenom postupku ne mogu smatrati osnovom za dodjeljivanje izbjegličkog statusa, jer utvrđeno stanje i okolnosti u zemlji porijekla tražitelja azila, kao i sam iskaz podnositelja, dat u skladu sa članom 39. Zakona o azilu, ne daju osnov za zaključak da bi podnositelji zahtjeva u zemlji porijekla mogli biti izloženi progonu prema definiciji izbjeglice (zbog rase, vjere, nacije itd.). Naime, u konkretnom slučaju, zahtjev za azil se bazira na općem stanju i generalnoj situaciji u Avganistanu, mada su tužitelji nesmetano živjeli preko 30 godina van zemlje porijekla, tužitelj je odlazio u Avganistan prije 15 godina, iako, prema iskazu, nema dokumente, a svojevolutno su napustili Iran, zemlju u kojoj su bili zaštićeni od eventualnih sukoba u zemlji porijekla na koje se pozivaju, pa sve ove činjenice daju osnov za zaključak da nisu ispunjeni zakonski uslovi za dodjelu azila. Posmatrajući generalno situaciju u zemlji porijekla, a prema izvještajima nevladinih organizacija koji su iscrpno navedeni

u obrazloženju osporenog akta, utvrđeno je da u zemlji porijekla ima sporadičnih kršenja osnovnih ljudskih prava, ali da nije prisutno neselektivno nasilje, već je generalno prisutno stanje oružanih sukoba, posebno napada od strane talibana, ali da se ta vrsta nasilja ne može vezati za progon određene društvene grupe. Nadalje, tuženi je u skladu sa članom 26. Zakona o azilu analizirao pitanje postojanja zaštite unutar države koja predstavlja zaštitu u djelu zemlje porijekla u odnosu na dio na koji postoji osnovani strah od progona ili stvaran rizik od teške povrede. Ispitujući ove razloge, tuženi je utvrdio da grad Mazar Sharif, tužiteljevo rodno mjesto koje se nalazi u regiji Balkh, kontrolira aktuelna vlast Avganistana, te je taj grad područje na kojem tužitelji mogu da ostvare zaštitu. Sve razloge koje je tužena navela, uključujući analizu i pregled izvještaja međunarodnih organizacija koje se bave pitanjima ocjene stanja ljudskih prava na ovom području, ovaj sud prihvata u cijelosti i neće ih posebno obrazlagati. Također, tuženi je izveo pravilan zaključak i u pogledu zahtjeva tužitelja koji se odnose na ispunjavanje uslova za dodjelu supsidijarne zaštite, jer u konkretnom slučaju, tužitelji ne ispunjavaju nijedan od Zakonom propisanih uslova za dodjeljivanje supsidijarne zaštite. U postupku, naime, nije dokazano da postoje ozbiljni razlozi za vjerovanje da bi se u zemlji porijekla tužitelji suočili sa stvarnim rizikom da budu izloženi smrtnoj kazni, odnosno pogubljenju, mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju, odnosno, drugim postupcima i razlozima, kako to propisuje član 22. Zakona o azilu Bosne i Hercegovine. Ovo sudsko vijeće posebno ukazuje da u pogledu principa zabrane vraćanja „non-refoulement“, provjera eventualne mogućnosti za povredu ovog principa učinjena kroz ispitivanje uslova za supsidijarnu zaštitu. Shodno navedenom, iz podataka u spisu predmeta jasno proizlazi da je tuženi sa posebnom pažnjom cijenio izvještaje iz zemlje porijekla, te utvrdio da je prisutno opće stanje nesigurnosti, ali da se to odnosi na određena područja, te je sa tog aspekta i ispitao više sigurno područje za tužitelje i utvrdio da nema pokazatelja da bi se povratkom u Avganistan, područje Mazar Sharifa, tužitelji suočili sa stvarnim rizikom da im bude ugrožen život ili sloboda zbog njihove pripadnosti određenoj društvenoj grupi.”

Ministarstvo sigurnosti BiH je u obavezi da prilikom ispitivanja zahtjeva za azil utvrdi sve odlučne činjenice koje su od uticaja za donošenje odluke, te u postupku ispitivanja uslova za dodjeljivanje međunarodne zaštite primijeni odredbe Zakona o upravnom postupku čija je supsidijarna primjena propisana odredbom člana 5. Zakona o azilu.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj S1 3 U 039859 21 Uvp od 1.11.2021. godine

„Sud paušalno navodi da za subjektivni doživljaj tužitelja o mogućim posljedicama povratka u njegovu zemlju nema sigurnih pokazatelja kojim bi potvrdili iskaz, te da tužitelj nije dokazao tvrdnju da su krivični postupci protiv njega isključivo vođeni zbog njegovog istupanja putem društvenih mreža, jer upravo presuda povodom koje je traženo njegovo izručenje ukazuje da se radi o osudi zbog krivičnog djela „Nezakonito posjedovanje municije i oružja“, dok za ostale dostavljene presude nema jasnih dokaza da neće imati pravo njihovog osporavanja ili da će biti izvrnut progono u slučaju povratka u zemlju.

Po ocjeni ovog vijeća, utvrđeno je da tuženi odlučujući o zahtjevu tužitelja nije uzeo u obzir činjenice koje je tužitelj istakao prilikom podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, pa su takvim postupanjem povrijeđena odredba člana 40. Zakona o azilu, te osnovna načela Zakona o upravnom postupku.

Naime, odredbom člana 40. Zakona o azilu propisano je da se u postupku međunarodne zaštite rješenje donosi nakon obavljenog ispitnog postupka u kojem se utvrđuju sve odlučne činjenice, okolnosti i dokazi značajni za donošenje odluke. U toku postupka, podnositelju zahtjeva mora se omogućiti da iznese sve okolnosti koje su mu poznate, da ima pristup raspoloživim dokazima uvidom u predmet, kao i da predloži izvođenje pojedinih dokaza u skladu sa članom 39. citiranog zakona. Shodno navedenom, tuženi je bio u obavezi da utvrdi sve odlučne činjenice koje su od uticaja za donošenje

odluke. Ovo iz razloga što pitanje dodjeljivanja međunarodne zaštite nalaže državi kod koje se traži međunarodna zaštita aktivnu ulogu kod ispitivanja da li bi lice u zemlji porijekla bilo izloženo ne-humanom ponašanju i da se u toku postupka pravilno i jasno utvrde sve činjenice. U skladu sa navedenim, tuženi organ je u postupku ispitivanja uslova za dodjeljivanje međunarodne zaštite morao primijeniti odredbe Zakona o upravnom postupku čija je supsidijarna primjena propisana odredbom člana 5. Zakona o azilu. Tako su Zakonom o azilu propisani uslovi za sticanje međunarodne zaštite i ostale zaštite, a ostala pitanja koja se odnose na postupanje upravnog organa i načela su propisani Zakonom o upravnom postupku. Imajući u vidu da je Zakonom o upravnom postupku i to članom 150. propisano da se činjenice na osnovu kojih se donosi rješenje utvrđuju dokazima, a kao dokazno sredstvo upotrijebit će se sve što je podesno za utvrđivanje stanja stvari i što odgovara pojedinom slučaju, kao što su: isprave, odnosno mikrofilmska kopija isprave ili reprodukcija te kopije, svjedoci, izjava stranke, vještaci, uviđaj i drugo. Nadalje, imajući u vidu načelo materijalne istine iz člana 9. Zakona o upravnom postupku kojim je propisano da se u postupku mora utvrditi pravo stanje stvari, i u tom cilju moraju se potpuno i pravilno utvrditi sve činjenice koje su od važnosti za donošenje zakonitog i pravilnog rješenja. Sud nije mogao raspraviti spor na osnovu činjenica utvrđenih u upravnom postupku zato što su one u bitnim tačkama nepotpuno utvrđene, izveden pogrešan i nepravilan zaključak, jer iz razloga pobijanog rješenja jasno proizlazi da je tuženi organ samo pobrojao provedene dokaze i paušalno naveo da je cijenio iste, jer iz obrazloženja rješenja proizlazi da je ocjena izvršena na način da su se samo citirali izvještaji iz zemlje porijekla, ali da je izostala stvarna ocjena istih od strane tuženog, niti je dovedena u vezu da iskazom tužitelja kojim se nesporno prepoznaju elementi političkog mišljenja i da postoji veći broj izvještaja iz zemlje porijekla, koji se odnose na tužitelja, kao i presuda donesenih u odsutnosti tužitelja iz kojih proizlazi da je istim tužitelj osuđen zbog prekršaja koje je učinio kroz svoje objave putem telefona i interneta (Twitter), na način da je pisao i dijelio poslove koji ugrožavaju čast Emira, pa je tako npr. dana 27.05.2019. godine donesena presuda kojom je tužitelj proglašen krivim iz razloga što je na Twitteru objavio da je Emir osoba koja pati od demencije i kojoj treba pomoć, te je na taj način uvrijedio Emira i zbog čega je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od pet godina sa prinudnim radom i obavezan da plati novčanu kaznu u vrijednosti od 10.000 kuvajtskih dinara, te je na osnovu izloženog sud uvažio zahtjev tužitelja za preispitivanje sudske odluke te preinačio pobijanu presudu i poništio osporeni akt i predmet vratio tuženom na ponovni postupak.“

Prilikom donošenja odluke, Vijeće za upravne sporove mora imati u vidu da na zakonitost akata tuženog organa utiču naknadno pribavljeni dokazi, odnosno mora se cijeliti značaj dokaza priloženog uz tužbu na zaključke na kojima se zasniva osporavano rješenje kako u pogledu utvrđenog činjeničnog stanja, tako i u pogledu primjene materijalnog prava.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 043232 22 U 2 od 23.02.2023. godine

Dakle, postupajući u skladu sa uputama iz presude Apelacionog upravnog vijeća, ovo vijeće je u presudi propustilo cijeliti poziv za saslušanje tužitelja, kako je to ukazano u tužbi (strana 6). Ovo vijeće napominje da je u ponovnom postupku izvršilo uvid u nalog za privođenje izdat za tužitelja od strane Republičkog tužilaštva Republike Turske, koji se nalazi u predmetnom spisu, a koji prevod od stalnog sudskog tumača je izvršen dana 20.10.2022. godine, dok je presuda Vijeća za upravne sporove donesena dana 27.09.2022. godine. U dostavljenom zahtjevu za privođenje je navedeno da je potrebno da se tužitelj, u svojstvu osumnjičenog u vezi sa optužbom koja se odnosi na FETO-PDY, dovede u roku od 24 sata u Republičko tužilaštvo u Kahramanmarasu, sve u skladu sa članom 94. Zakona o krivičnom postupku.

S tim u vezi, po shvatanju ovog upravnog vijeća, navedeni nalog za privođenje u bitnome utiče na zahtjev tužitelja koji treba posmatrati u drugom kontekstu, pa imajući u vidu da upravno vijeće cijeni

zakonitost konačnog upravnog akta, to je tužbu valjalo uvažiti kao osnovanu, u skladu s uputom iz presude Apelacionog upravnog vijeća i vratiti tuženom na ponovno odlučivanje.

U ponovnom postupku, tuženi će cijeliti navedeni dokaz, poziv, kao i nalog za privođenje tužitelja i donijeti odluku pravilnom primjenom materijalnog prava i u skladu sa članom 9. i 200. stav 2. Zakona o upravnom postupku BiH, a sve imajući u vidu problem sa kojima se suočavaju oni za koje se smatra da su povezani sa Fetulahom Gulenom.

Tuženi će u odnosu na navedeni dokaz ispitati osnovanost tužiteljevog zahtjeva za azil tako što će prvo ispitati uslove za dodjelu izbjegličkog statusa, a ako nisu ispunjeni uslovi za dodjelu izbjegličkog statusa, uslove za dodjelu supsidijarne zaštite, te će cijeliti da li kod tužitelja postoji osnovani strah od progona zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkog mišljenja, te da li postoje ozbiljni razlozi za vjerovanje da bi se u zemlji porijekla ili uobičajenog mjesta boravka, suočio sa stvarnim rizikom od teške povrede ljudskih prava i osnovnih sloboda (član 22. Zakona o strancima). Ministarstvo će u postupku cijeliti prigovor zabrane vraćanja. Načelo „non-refoulement“ (član 6. Zakona o azilu), kao jedno od osnovnih načela po pitanju zaštite izbjeglica koje se nađu na području izvan svoje zemlje porijekla od prisilnog vraćanja na područje gdje postoji vjerovatnost da bi bili proganjani, mučeni ili ubijeni.

Iako tužitelj nije proganjan od države ili bilo kojeg državnog organa, tuženi je zbog procjene situacije u zemlji porijekla na osnovu izvještaja međunarodnih organizacija, te stavova UNHCR-a ocijenio da bi se povratkom u zemlju porijekla tužitelj mogao suočiti sa nekim od povreda iz definicije supsidijarne zaštite, tačnije sa nečovječnim ili ponižavajućim postupanjem od strane pojedinca.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 042747 22 U od 5.7.2022. godine

Polazni osnov za ispitivanje ispunjenosti uslova za dodjelu međunarodne zaštite prema definiciji izbjeglice čini iskaz podnosioca zahtjeva. U konkretnom slučaju, iz navoda tužitelja datih na održanom intervjuu jasno proizlazi da se njegov strah odnosi na postojanje ozbiljnih razloga za vjerovanje da bi se povratkom u zemlju porijekla ili zemlju uobičajenog mjesta boravka suočio sa stvarnim rizikom od teške povrede ljudskih prava i temeljnih sloboda s obzirom na položaj predstavnika vlasti, odnosno njegovog oca, koji je bio angažiran u Avganistanu prije nego su talibani došli na vlast. Pravilno to tuženi utvrđuje u konkretnom upravnom postupku.

S tim u vezi, razlozi koje je tužitelj naveo tokom postupka kao i u predmetnoj tužbi nisu razlozi iz kojih se u smislu naprijed citiranih propisa strancu odobrava međunarodna zaštita po osnovu izbjegličkog statusa jer prijetnje ili povrede koje bi bile osnov straha ne potiču od događaja koji su se dešavali u zemlji porijekla, sukoba i odmazda ili da je tužitelj od zemlje porijekla bio izložen nasilju, posebno imajući u vidu da je tužitelj na intervjuu i sam naveo da nije imao problema lično od talibana niti se ikada susreo sa njima.

Dakle, tužiteljev zahtjev za međunarodnu zaštitu je razmatran u odnosu na supsidijarnu zaštitu, odnosno na uslov predviđen članom 22. Zakona o azilu, čija je suština u direktnoj vezi sa članom 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, prema kojem niko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. Ispitujući navedene uslove za dodjelu supsidijarne zaštite, tuženi je ispitao subjektivni element iskaza tužitelja i objektivni element, odnosno situaciju u zemlji porijekla na osnovu izvještaja međunarodnih organizacija, te stavova UNHCR-a. Subjektivni element utvrđuje se iz iskaza izbjeglice. Objektivni element straha, odnosno je li objektivno opravdana osnov za strah od proganjanja, procjenjuje se iz situacije koja

vlada u zemlji porijekla izbjeglice. Potrebno je da u državi porijekla stvarno postoje prilike u kojima bi prosječna osoba, kada bi bila na mjestu izbjeglice, osjećala strah od progona.

Nije sporno da je otac tužitelja, kako to proizlazi i iz materijalnog dokaza dostavljenog od strane tužitelja bio uključen u prethodnu vlast Avganistana i da su talibani zaprijetili svima koji su bili u prethodnoj vlasti, kao i njihovim bližnjima. Nadalje, iako u konkretnom slučaju tužitelj nije proganjan od države ili bilo kojeg državnog organa, tuženi je pravilno ocijenio da bi se povratkom u zemlju porijekla tužitelj mogao suočiti sa nekim od povreda iz definicije supsidijarne zaštite, tačnije sa nečovječnim ili ponižavajućim postupanjem od strane pojedinca. Slijedom navedenog, tužitelju je priznata supsidijarna zaštita u BiH sa mogućnošću produženja, čime je tužitelj zaštićen od povratka u zemlju porijekla dok traje stanje u vezi uslova u zemlji porijekla, a taj status se može produžiti i dalje u skladu sa zakonskim uslovima.

Nije osnovan zahtjev za azil koji je podnesen iz razloga porodičnih problema I ekonomske prirode, posebno ako tražitelj azila ne spori mogućnost povratka u zemlju porijekla.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 039756 21 U od 11.05.2021. godine

Razmatrajući, dakle, subjektivni doživljaj tužitelja o mogućim posljedicama povratka u njegovu zemlju, nema sigurnih pokazatelja koji bi potvrdili njegov iskaz, nema dokaza da je država Pakistan posebno zainteresirana za njega kao pojedinca zbog pripadnosti određenoj društveno prepoznatljivoj grupi. Nema čak ni indicija da postoje dokazi koji bi mogli potvrditi navode tužbe da je zbog porodičnih problema oko zemljišta bio izložen progonu, što u konačnici predmetni zahtjev čini neosnovanim. Iz iskaza je čak vidljivo da je tužitelj na intervjuu iznio vrlo šture razloge napuštanja zemlje porijekla, te istakao da je zemlju porijekla napustio zbog problema oko zemljišta i porodičnih problema sa širom porodicom, te je njegova uža porodica ostala i dalje da živi nesmetano u Pakistanu kao zemlji porijekla, samo u drugom selu. Nadalje, analizirajući okolnosti ulaska u BiH, tuženi je izveo zaključak da je tužitelj stranac koji je ušao na teritoriju BiH 13 mjeseci prije podnošenja zahtjeva za azil, te je prije toga prošao više zemalja na svom putu u kojima nije tražio azil, a sam tužitelj je istakao da mu je krajnji cilj bila Grčka, ali da nije podnosio zahtjev za azil u Grčkoj, te tužitelj u svom iskazu ne spori mogućnost povratka u zemlju porijekla navodeći da bi volio da njegova šira porodica odgovara zbog oduzimanja zemljišta njegovoj porodici.

Dakle, nesporna je i činjenica da od napuštanja zemlje porijekla 2018. godine prošao više zemalja na svom putu, te da je u BiH boravio 13 mjeseci prije nego je podnio zahtjev za azil, što ukazuje da činjenicu da tužitelj nije imao namjeru da se stavi pod zaštitu države BiH odmah nakon što je došao na teritoriju BiH. Nadalje, navodi tužitelja iz zahtjeva za azil nisu ničim potkrijepljeni, te nije dokazano da mu ne bi bila pružena zaštita zemlje porijekla, jer i sam tužitelj ne spori mogućnost povratka u zemlju porijekla, pod uslovom da njegova šira porodica odgovara za ono što su mu učinili. Ovakvi paušalni navodi tužitelja ostavljaju utisak da je i ovaj zahtjev za međunarodnom zaštitom samo produkt njegove želje da ode iz svoje zemlje, a ta želja nije osnov i ne može biti osnov za dodjelu statusa izbjeglice ili supsidijarne zaštite.

Nema mjesta primjeni člana 47. Zakona o azilu kojom je propisano da će se postupak obustaviti ukoliko lice svoj izostanak ne opravda ako je u toku postupka tužitelj ili punomoćnik tužitelja zahtijevao odgodu održanog intervjua, te odmah obavijestio nadležni organ o razlozima odsustva tužitelja.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 040750 21 U od 08.09.2021. godine

Iz podataka spisa predmeta proizlazi da je tužitelj dana 10.02.2020. godine podnio zahtjev za azil te je na dan 24.05.2021. godine tuženi obavijestio tužitelja, odnosno poslao poziv na intervju koji je bio zakazan 15.06.2021. godine u 10:00. Kako to proizlazi iz stanja spisa predmetne stvari, na zakazani intervju došli su punomoćnik tužitelja i prevodilac, dok tužitelj koji je uredno obaviješten o zakazanom terminu nije došao na zakazani intervju iz razloga jer je imao poteškoće sa prevozom. U zapisniku je također navedeno da je na zahtjev punomoćnika odlučeno da će intervju biti odgođen i da će novi termin intervju biti naknadno određen. Nakon toga, dana 21.06.2021. godine, tuženi je donio pobijani zaključak kojim je obustavljen postupak u predmetu rješavanja po zahtjevu za azil tužitelja i određen mu rok od 7 dana od dana uručenja zaključka za dobrovoljno napuštanje teritorije Bosne i Hercegovine. Prema obrazloženju pobijanog zaključka, tuženi je ocijenio da u smislu člana 47. stav 1. tačka d) Zakona o azilu ne prihvata razlog izostanka tužitelja jer je tužitelj pravovremeno obaviješten o održavanju intervju koji je zakazan za dan 15.06.2021. godine, a njemu poziv poslan dana 24.05.2021. godine.

Po ocjeni ovog upravnog vijeća, prigovorima iz tužbe dovedena je u pitanje zakonitost pobijanog zaključka.

U skladu sa članom 47. Zakona o azilu BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 11/16) (Obustava postupka) propisano je da osim slučajeva predviđenih Zakonom o upravnom postupku, postupak po zahtjevu za azil obustavlja se zaključkom, između ostalog, i ako se tražitelj azila ne odazove na poziv za saslušanje, a svoje odsustvo ne opravda (stav 1 tačka d)). Prvobitno ovo vijeće napominje da je azil status koji se daje strancima pod uslovima propisanim Zakonom o azilu, ali se pred ovo vijeće postavilo pitanje postupanja tuženog organa u konkretnom, predmetnom slučaju.

Naime, činjenica je da je u skladu sa članom 5. Zakona o azilu, propisana primjena Zakona o upravnom postupku, te je tako navedeno da u upravnom postupku koji Ministarstvo vodi po zahtjevu za azil primjenjuje se Zakon o upravnom postupku („Službeni glasnik BiH“, br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09 i 41/13), ako ovim zakonom nije drugačije propisano. Stoga je po ocjeni ovog vijeća tuženi nije mogao tek tako primijeniti odredbu člana 47. Zakona u kojoj je jasno navedeno da će se postupak obustaviti ukoliko lice svoj izostanak *ne opravda*. U predmetnom slučaju, što ni sam tuženi ne osporava u toku postupka, punomoćnik tužitelja je zahtijevao odgodu održanog intervju, te odmah obavijestio o razlozima odsustva tužitelja. Osim toga, kako to proizlazi iz zapisnika o saslušanju, i službeno lice koje je prisustvovalo zakazanom intervjuu je navelo da će o novom zakazanom terminu stranke biti obaviještene. To znači da je u momentu održanog intervju tuženi imao saznanje da je tužitelj onemogućen da prisustvuje zakazanom intervjuu, te ni tuženi pa sada ni ovo vijeće nije moglo sa sigurnošću ocijeniti da li je tužitelj zaista bio spriječen. U navedenim slučajevima također je potrebno imati u vidu da se radi o strancu koji ne razumije jezik teritorije na kojoj boravi, da je zaista mogao biti onemogućen da se preveze do Tuzle i Sarajeva u konačnici.

Dakle, ovo vijeće je cijnilo zakonitost pobijanog akta, te je našlo nepravilnosti zbog kojih je tužbu valjalo uvažiti bez obzira na izreku pobijanog zaključka kojim je tužitelju naloženo napuštanje teritorije BiH, a s obzirom da se u upravnom sporu ispituje zakonitost konačnog upravnog akta. S tim u vezi, osnovano tužitelj ukazuje na odredbu člana 147. stav 3. Zakona o upravnom postupku BiH prema kojoj je odredbi predviđena mogućnost odgode postupka u slučaju nepojavljivanja podnositelja zahtjeva, a sve imajući u vidu da se tuženi poziva na odredbu člana 47. Zakona o azilu koja u konkretnom slučaju nije primjenjiva jer je na zakazanom intervjuu tražena odgoda i tuženi obaviješten da je tužitelj u nemogućnosti da se preveze do Sarajeva.

Vjerska pripadnost ne može biti osnov za usvajanje zahtjeva za azil, kada zbog iste zemlja porijekla nije bila posebno zainteresirana za tužitelja kao pojedinca, niti se vjere odrekao javno, već su porodični sukobi razlog podnošenja zahtjeva, te su dešavanja u zemlji porijekla u slučaju povratka samo pretpostavka tužitelja.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 041050 21 U od 15.09.2021. godine

Razmatrajući, dakle, subjektivni doživljaj tužitelja o mogućim posljedicama povratka u njegovu zemlju, nema sigurnih pokazatelja koji bi potvrdili njegov iskaz, nema dokaza da je država Maroko posebno zainteresirana za njega kao pojedinca zbog pripadnosti određenoj društveno prepoznatljivoj grupi. Nema čak ni indicija da postoje dokazi koji bi mogli potvrditi navode tužbe da je zbog porodičnih problema oko zemljišta bio izložen progonu, što u konačnici predmetni zahtjev čini neosnovanim. Iz iskaza je čak vidljivo da tužitelj svoj zahtjev temelji na vjerskom opredjeljenju i da je imao sukob sa ocem, koji je imam u njihovom gradu i svi u porodici su religiozni, osim tužitelja koji se odrekao islama. Nije se odrekao vjere nikad javno, nego je postao ateista. Napade na sebe povezuje sa ocem i tim što otac nije prihvatio da je ateista, te ističe porodični sukob kao razlog podnošenja zahtjeva. Nadalje, tuženi je utvrdio da je tužitelj na intervjuu iznio vrlo šture razloge napuštanja zemlje porijekla, te je utvrdio da se podnositelj nije nikada stavio pod zaštitu zemlje porijekla, niti je ikada prijavljivao napade policiji u zemlji porijekla. Posebno što je i sam tužitelj istakao da je o napuštanju zemlje porijekla razmišljao i prije napada, i to o odlasku u Italiju, te da vjerska pripadnost nije dovela do povrede ljudskih prava tužitelja, te su dešavanja u zemlji porijekla u slučaju povratka samo pretpostavka tužitelja.

Nesporna je i činjenica da je od napuštanja zemlje porijekla 2016. godine prošao više zemalja na svom putu, te da je samo u Grčkoj boravio 2,5 godine. U BiH je ušao 2018. godine, pokušavao je iz BiH otići u EU, više puta je bio vraćen, te je podnio zahtjev za azil, što ukazuje da činjenicu da tužitelj nije imao namjeru da se stavi pod zaštitu države BiH odmah nakon što je došao na teritoriju BiH. Nadalje, navodi tužitelja iz zahtjeva za azil nisu ničim potkrijepljeni, posebno ako se ima u vidu da je sam tužitelj istakao da nije ni tražio zaštitu nadležnih institucija u zemlji porijekla, već je pretpostavljao da mu zaštita neće biti pružena. Ovakvi paušalni navodi tužitelja ostavljaju utisak da je i ovaj zahtjev za međunarodnom zaštitom samo produkt njegove želje da ode iz svoje zemlje, a ta želja nije osnov i ne može biti osnov za dodjelu statusa izbjeglice ili zamjenske zaštite.

Ne može biti osnov proganjanja pripadnosti društvenoj grupi koja kao grupa nije žrtva progona od zemlje porijekla, jer se radi o grupi koja kontrolira većinu predjela i da je većinski pokret u zemlji porijekla. Naime, pripadnost određenoj društvenoj grupi može biti u korištenju proganjanja zato što ne postoji povjerenje u lojalnost te grupe prema vladi ili zato što se smatra da politička perspektiva, prošlost ili ekonomske djelatnosti njenih pripadnika ili samo postojanje društvene grupe kao takve predstavljaju prepreku vladinoj politici.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 041884 22 U od 26.04.2022. godine

Kada tužitelj navodi da je zbog pripadnosti palestinskoj naciji žrtva progona, ukazuje da taj progon ne vrši zemlja porijekla tužitelja čiji je on državljanin, tj. država Palestina u smislu člana 2. tačka z) Zakona o azilu, već to radi susjedna država Izrael, pa mu po tom osnovu kao pripadniku većinske nacije od strane države Palestine i ne prijeti progon. Naime, progon se obično vezuje za postupke državnih organa, a osnovan strah od proganjanja mora biti vezan za zemlju državljanstva izbjeglog lica. Sve dokle se njegov strah ne vezuje za zemlju državljanstva, u konkretnom slučaju Palestinu, od njega se može očekivati da se stavi pod zaštitu te zemlje. Nije mu potrebna međunarodna zaštita, pa stoga on i nije izbjeglica. Tužitelju nije od strane tuženog pružena supsidijarna zaštita, pa bi u tom slučaju imao biti vraćen u državu Palestinu, a ne u državu Izrael, niti na teritoriju koju ta država kontrolira, niti tužitelj ističe ikakve razloge da je država Izrael posebno zainteresirana za njega.

Sve naprijed navedeno odnosi se i na pripadnost društvenoj grupi, tj. porodičnoj povezanosti tužitelja sa grupom Hamas, iz kojih razloga po izvedenim dokazima i samom intervjuu tužitelja, pripadnici

te grupe nisu žrtve progona od strane palestinske države. Naime, pripadnost određenoj društvenoj grupi može biti u korijenu proganjanja zato što ne postoji povjerenje u lojalnost te grupe prema vladi ili zato što se smatra da politička perspektiva, prošlost ili ekonomske djelatnosti njenih pripadnika ili samo postojanje društvene grupe kao takve predstavljaju prepreku vladinoj politici. Međutim iz intervju samog tužitelja proizlazi da pokret Hamas kontrolira većinu predjela u kojem je on živio i da je većinski pokret, pa samim tim ne može se govoriti da postoji progon pripadnika pokreta Hamas u području Gaze, tj. države Palestine, dok u pogledu države Izrael, kao što je naprijed navedeno, to nije država porijekla tužitelja gdje bi se eventualno imao vratiti, te isti i ne navodi da je ta država posebno zainteresirana za njega kao pojedinca zbog pripadnosti određenoj društveno prepoznatljivoj grupi, tj. kao člana društvene grupe, porodice članova Hamasa.

Nadalje u pogledu, trećeg razloga koji tužitelj navodi kao razlog od osnovanog straha od progona na osnovu pripadnosti društvenoj grupi, tj. progona od strane pripadnika njegove porodice koji su pristupili pokretu Hamas, pa i progona od samog Hamasa, ovo vijeće ukazuje da tužitelj u intervjuu kao subjektivni doživljaj, osnovni razlog napuštanja zemlje porijekla navodi da je taj što živi u pograničnom naselju između Palestine i Izraela samo 1 km od granice, te je zbog toga bio izložen svakodnevnoj opasnosti od napada Izraela, zbog koji razloga mu je tuženi i odobrio status supsidijarne zaštite. Tek u daljem dijelu intervjua tužitelj, pored naprijed navedenog razloga (više puta mu je rušena kuće od strane države Izrael), navodi i razlog što se očekivalo da bude u pokretu Hamas i da ubija ljude, što on nije htio. Međutim, također tužitelj u intervjuu ističe da dok je živio u zemlji porijekla, da je upisao fakultet i bio student, a da nije bio pripadnik Hamasa, pa da zbog toga nije bio žrtva. Tačno je da navodi da iako je teško da bi se mogao ikako vratiti u pojas Gaze (Palestina), misli da bi ga neki mogli smatrati izdajnikom jer je napustio zemlju i pokret te otišao u inostranstvo, dok također izjavljuje i suprotno da je on u očima javnosti Hamasov čovjek. Zbog naprijed navedenih kontradiktornosti u intervjuu samog tužitelja se i ne može govoriti da postoji osnovan strah od progona tužitelja zbog pripadnosti društvenoj grupi, iako je sporno i to da li se takva grupa može uopće definirati kao društvena grupa iz člana 2. tačka hh) Zakona o azilu.

Zahtjev za azil razmatra se u odnosu na zemlju porijekla ili uobičajenog mjesta boravka, tražitelja azila. Zemlja porijekla u smislu člana 2 stav 1. tačka z) i aa) Zakona o azilu je zemlja čije državljanstvo stranac ima ili zemlja u kojoj je lice bez državljanstva imalo svoje ranije uobičajeno boravište. Ako stranac ima više od jednog državljanstva, zemlja porijekla je svaka zemlja čije državljanstvo ima. Uobičajeno boravište ima lice bez državljanstva u onom mjestu u kojem se zadržava pod okolnostima na osnovu kojih se može zaključiti da ono u tom mjestu ili na tom području ne boravi samo privremeno.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 039412 21 U od 19.02.2021. godine

Prigovor tužitelja da je tuženi propustio da uzme u obzir sve činjenice vezane za slučaj tužitelja nije imalo uticaja na drugačije rješavanje u ovoj upravnoj stvari, posebno ističući da je azil tražio zbog povratka u Njemačku, a ne u Tursku. Zakonom o azilu definirano je da se zahtjev za azil razmatra u odnosu na zemlju porijekla ili uobičajenog mjesta boravka tražitelja azila. Zemlja porijekla u smislu člana 2 stav 1. tačka z) i aa) Zakona o azilu je zemlja čije državljanstvo stranac ima ili zemlja u kojoj je lice bez državljanstva imalo svoje ranije uobičajeno boravište. Ako stranac ima više od jednog državljanstva, zemlja porijekla je svaka zemlja čije državljanstvo ima. Uobičajeno boravište ima lice bez državljanstva u onom mjestu u kojem se zadržava pod okolnostima na osnovu kojih se može zaključiti da ono u tom mjestu ili na tom području ne boravi samo privremeno. Slijedom navedenog, neosnovan je prigovor tužitelja u pogledu pogrešno i nepotpuno utvrđenog stanja prilikom donošenja rješenja od strane tuženog, i to posebno iz razloga što je nesporno da je tužitelj državljanin

Republike Turske, te da se zahtjev za azil i ispitivao u odnosu na Republiku Tursku kao zemlju porijekla tužitelja. Iz spisa tuženog evidentno je da je tužitelj u Bosnu i Hercegovinu došao iz Turske gdje živi otprilike posljednje dvije godine nakon napuštanja Njemačke koja ga potražuje zbog toga što je osuđen na kaznu zatvora od 30 mjeseci zbog krivičnog djela teška tjelesna povreda, odnosno pravilan je zaključak tuženog da se zahtjev za azil i razmatra u odnosu na zemlju porijekla tužitelja i da je zahtjev za azil podnesen s ciljem odgode izvršenja odluke o izručenju tužitelja s teritorije Bosne i Hercegovine jer je isti podnesen nakon što mu je određen ekstradicijski pritvor odlukom Suda BiH. Iz podataka u spisu proizlazi da je razlog dolaska tužitelja u BiH izbjegavanje izdržavanja kazne zatvora. Naime, iz spisa je evidentno da je rješenjem ovog suda S1 3 K 036799 20 EKS prema tužitelju određen pritvor po Interpolovoj potjernici koja je za njim raspisana radi izdržavanja kazne zatvora. Prema tome, tuženi je pravilno zaključio da tužitelj ne ispunjava uslove za priznanje statusa izbjeglice u smislu Konvencije i Protokola o statusu izbjeglica, nego se radi o licu koje izbjegava izdržavanje kazne zatvora, pa je tužitelj bjegunac od pravde, a takvim licima u skladu sa zakonom ne može se priznati status izbjeglice i odobriti azil.

Političko mišljenje člana porodice nije osnov koji dokazuje progon sam za sebe; ovaj progon mora biti učinjen realnim, mora postojati kao izvjesnost da bi se stekli uslovi za pružanje međunarodne zaštite, mora postojati osnovan strah, kao subjektivni element, koji daje osnov za osjećanje da u odnosu na tužitelja postoji stvarni i razuman rizik za život i slobodu.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 039821 21 U od 28.10.2021. godine

Dakle, da bi se udovoljilo zahtjevu za azil, potrebno je prvenstveno ispitivati uslove za dodjeljivanje izbjegličkog statusa, odnosno utvrditi postojanje osnovanog straha od proganjanja, prouzrokovanog objektivnim pokazateljima progona u zemlji porijekla, koji je u vezi sa jednim od sljedećih elementa: rasa, vjera, nacionalnost, pripadnost nekoj društvenoj grupi ili političko mišljenje, te da li podnosilac zahtjeva u situaciji ne može ili ne želi, zbog straha od progona, da traži zaštitu u zemlji porijekla ili uobičajenog mjesta boravka. To znači da mogućnost progona, kako to navode podnositelji zahtjeva, sve na osnovu političkih problema člana porodice, nije osnov sam za sebe; ovaj progon mora biti učinjen realnim, mora postojati kao izvjesnost da bi se stekli uslovi za pružanje međunarodne zaštite, mora postojati osnovan strah kao subjektivni element, koji daje osnov za osjećanje da u odnosu na tužitelja postoji stvarni i razuman rizik za život i slobodu.

U konkretnom slučaju, nakon provedenog upravnog, ispitnog postupka, na osnovu iskaza podnosioca zahtjeva (23.12.2020. i 22.11.2020. godine), kao i iz priložene dokumentacije izvještaja, informacija o zemlji porijekla Iran DFAT, *Washington Posta*, Amnesty Internationala, u koje je ovo vijeće izvršilo uvid, proizlazi da se navedeni izvještaji ne odnose konkretno na tužitelja, nego na generalno i općenito stanje u toj zemlji. Pravilno se to obrazlaže u pobijanom rješenju jer podnositelji zahtjeva nisu dokazali da ispunjavaju uslove koji su kao takvi propisani u odredbama člana 19–22. Zakona o azilu Bosne i Hercegovine.

Dakle, iz iskaza koji je dao Akbar Bahoo na održanom intervjuu, ali i iz priložene dokumentacije, ne može se zaključiti da bi tužitelj povratkom u zemlju porijekla bio izložen progonu prema definiciji izbjeglice (zbog rase, vjere, nacije itd.), odnosno kršenju ljudskih prava. Naime, kako je to i sam naveo u iskazu, on nije imao problema sa vlastima zbog svog brata, koji je bio član političke grupe neistomišljenika i protivnik vlasti u Iranu, koji je bio mučen i na kraju ubijen, prije 30 godina. Naime, tužitelj je naveo da bi u slučaju povratka i on bio izložen mučenju jer ih je prevario, otišao iz Irana i sigurno bi mislili da je i on politički protivnik, iako nikada nije bio.

Iz pobijanog rješenja, suprotno navodima iz tužbe, tuženi je cijenio dostavljene izvještaje koji opisuju generalno situaciju u zemlji porijekla tužitelja, sve prema izvještajima nevladinih organizacija.

Međutim, ono što se ne osporava ni tužbom, a što i podnositelji zahtjeva ne osporavaju, oni nika-da nisu učestvovali u demonstracijama, niti postoji dokaz kojima se terete zbog izražavanja svog mišljenja, odnosno nema osnovane sumnje da bi u slučaju povratka bili izloženi povredi osnovnih ljudskih prava iz člana 3. EKLJP, odnosno 33. Konvencije o statusu izbjeglica. Osim toga, iz navedenih izvještaja u koje je i ovo vijeće izvršilo uvid ne proizlazi, ni na koji način, da za njih postoji strah od kršenja ljudskih prava. Slijedom navedenog, nije dokazano postojanje opravdanog straha od suočavanja sa kršenjem osnovnih ljudskih prava jer iz mnogih izvještaja nevladinih organizacija proizlazi da u Iranu ljudi koji i nisu istomišljenici vlasti, ukoliko javno ne izražavaju svoje stavove, mogu voditi normalan život bez suočavanja sa daljim ograničenjima.

Upravo s tim u vezi, cijeneći da podnositelj zahtjeva zajedno sa svojom porodicom nije javna osoba, dakle osoba koja se javno eksponira i javno izražava svoje stavove, u odnosu na njih, ne postoje tendencije da bi od strane Nacionalne sigurnosti imao probleme. Nije sporno da razlike u postupanjima prema pripadnicima grupa u Iranu još uvijek postoje, ali to nužno ne znači da su te osobe i žrtve progona. Dakle, i ovo vijeće je izvršilo uvid u pojedine izvještaje koji se odnose na trenutnu situaciju u zemlji porijekla tužitelja, te konstatiralo da se u izvještajima najčešće ukazuje da Iran, država stranka Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, u skladu sa svojim obavezama treba poštovati slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi, kao i slobodu izražavanja, udruživanja, te u konačnici i mirnog okupljanja. Tačno je, da se u navedenim izvještajima ukazuje da se u posljednje vrijeme sve češće u Iranu hapse aktivisti civilnog društva, borci za ljudska prava, aktivisti za zaštitu okoliša i politički aktivisti, budući da se borci za ljudska prava, novinari i politički aktivisti aktivno krivično gone zbog svog mirnog djelovanja. Tumačenjem navedenih izvještaja, ovo vijeće cijeni da se svi navedeni izvještaji, kao ni problemi koje je imao njegov brat i to prije više od 30 godina, ne odnose na tužitelja i njegovu porodicu, koji i sam navodi da želi da živi normalan i miran život. Sve ovo je pravilno ocijenio tuženi organ jer tužitelji najviše opisuju svoje nezadovoljstvo situacijom u Iranu generalno, gdje se spominje obrazovni, politički i ekonomski sistem, kao i neravnopravnost žena. S druge strane, i podnositelj zahtjeva i njegova supruga su radili u Iranu, i nisu imali takvih problema

Dobrovoljno napuštanje teritorije BiH je nemoguće za lica koja su bez državljanstva i ne posjeduju dokument bilo koje države da bi mogli legalno napustiti teritoriju BiH.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 041115 21 U od 1.11.2021. godine

Pravilnim tumačenjem navedenih odredbi, u konkretnom slučaju, ovo vijeće cijeni da tužiteljica jeste lice bez državljanstva, koja lica po svom statusu jesu lica koja su lišena osnovnih prava; međutim, pravilno je tuženi utvrdio da sam status lica bez državljanstva ne predstavlja nužno potrebu za zaštitom, već je nužno da se uz status lica bez državljanstva kumulativno ispune uslovi iz definicije izbjeglice ili supsidijarne zaštite. U konkretnom slučaju, nesporno je da apatridnost ima izrazito negativan uticaj na živote pojedinaca, jer posjedovanje nacionalnosti (državljanstva) nužno je za punopravno učestvovanje u društvu, te predstavlja preduslov za ostvarivanje cijelog niza ljudskih prava; međutim, pravilno je tuženi zaključio da nisu ispunjeni uslovi iz Zakona o azilu za sticanje statusa izbjeglice ili dodjele supsidijarne zaštite. Nesporno je da tužiteljici kao licu bez državljanstva treba biti omogućeno da ostvari neki status i dobije neko državljanstvo, kao i da posjeduje dokumente; međutim, navedeno se u BiH ne može rješavati kroz postupak azila. BiH jeste potpisnica Konvencije o statusu lica bez državljanstva i Konvencije o smanjenju broja lica bez državljanstva, ali postupak odlučivanja o statusu lica bez državljanstva nije reguliran na nivou države na način kako se postupa sa istim licima, a u skladu sa odredbama pomenutih konvencija, niti je utvrđeno koji organ postupa. Shodno navedenom, ne može se staviti na teret tuženom organu da kroz postupak azila odlučuje o statusu lica bez državljanstva, koja nesumnjivo jesu ugrožene kategorije zbog nemogućnosti prisustva pravima, ali ne ugrožene kategorije prema definicijama izbjeglice ili sa aspekta progona.

Nadalje, po ocjeni ovog vijeća, iako je tuženi pravilno utvrdio da nisu ispunjeni uslovi za azil, ipak je nalažanjem mjere dobrovoljnog napuštanja teritorije BiH tuženi počinio povredu postupka na način da je naložio neprovođenju mjere. Naime, dobrovoljno napuštanje teritorije BiH je nemoguće za lica koja su bez državljanstva i ne posjeduju dokument bilo koje države da bi mogli legalno napustiti teritoriju BiH. Shodno navedenom, sa tog aspekta tuženi je morao cijeniti mogućnost provođenja navedene izrečene mjere. Međunarodnopravna definicija „lica bez državljanstva – apatrida“ je „lice koje nijedna država ne smatra svojim državljaninom u skladu sa svojim zakonom“. To znači da lice bez državljanstva nema državljanstvo nijedne države, stoga je upitno nalažanje dobrovoljnog napuštanja teritorije BiH.

Ne može biti osnov za opravdani subjektivni strah pretpostavka podnositelja zahtjeva da mu zaštita u zemlji porijekla neće biti pružena, a da pri tome nije ni tražio zaštitu nadležnih institucija u zemlji porijekla.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 041173 21 U od 11.10.2021. godine

Razmatrajući, dakle, subjektivni doživljaj tužitelja o mogućim posljedicama povratka u njegovu zemlju, nema sigurnih pokazatelja koji bi potvrdili njegov iskaz, nema dokaza da je država Alžir posebno zainteresirana za njega kao pojedinca zbog pripadnosti određenoj društveno prepoznatljivoj grupi. Nema čak ni indicija da postoje dokazi koji bi mogli potvrditi navode tužbe da je zbog sukoba sa ocem u zemlji porijekla bio izložen progonu, što u konačnici predmetni zahtjev čini neosnovanim. Iz iskaza je čak vidljivo da je tužitelj na intervjuu iznio vrlo šture razloge napuštanja zemlje porijekla, te istakao da je zemlju porijekla napustio zbog porodičnih problema, te je njegova uža porodica ostala i dalje da živi nesmetano u Alžiru kao zemlji porijekla. Nadalje, analizirajući izjavu tužitelja u toku postupka, tuženi je utvrdio da prvobitno tužitelj nije naveo okolnost da je kao pripadnik gejeve populacije napustio Alžir, već istakao da je zemlju porijekla napustio jer nije bilo prilike za posao, nadalje je kao zemlju krajnje destinacije naveo Hrvatsku. Na okolnosti ulaska u BiH tuženi je izveo zaključak da je tužitelj stranac koji je ušao na teritoriju BiH 2018 godine, i to godinu prije podnošenja zahtjeva za azil, te je zemlju porijekla napustio 2016. godine, a prije dolaska u BiH je prošao više zemalja na svom putu u kojima nije tražio azil, a sam tužitelj je istakao da mu je krajnji cilj bila Hrvatska. Dakle, nesporna je i činjenica da je tužitelj od napuštanja zemlje porijekla 2016. godine prošao više zemalja na svom putu, te da je u BiH boravio 12 mjeseci prije nego je podnio zahtjev za azil, što ukazuje da činjenicu da tužitelj nije imao namjeru da se stavi pod zaštitu države BiH odmah nakon što je došao na teritoriju BiH. Nadalje, navodi tužitelja iz zahtjeva za azil nisu ničim potkrijepljeni, posebno ako se ima u vidu da je sam tužitelj istakao da nije ni tražio zaštitu nadležnih institucija u zemlji porijekla, već je pretpostavljao da mu zaštita neće biti pružena. Ovakvi paušalni navodi tužitelja ostavljaju utisak da je i ovaj zahtjev za međunarodnom zaštitom samo produkt njegove želje da ode iz svoje zemlje, a ta želja nije osnov i ne može biti osnov za dodjelu statusa izbjeglice ili supsidijarne zaštite.

Intervju je obavezni element postupka azila na kojem tražitelji trebaju iznijeti sve činjenice i okolnosti radi pravilnog razrješenja njihovog zahtjeva, te je od važnosti da se tokom postupka intervju tražitelj azila jasno izrazi i da ima mogućnost da iznese sve kako želi i prezentira tuženom organu, i to na jeziku koji razumije.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 041247 21 U od 12.01.2022. godine

Pravilno tužba ukazuje da je postupak intervju, odnosno obustavljanja postupka azila proveden protivno odredbama Zakona o azilu („Službeni glasnik BiH“, broj 11/16 i 16/16). Članom 39. stav 1. Zakona o azilu propisano je da će Ministarstvo nakon registracije obaviti pojedinačno sa svim punoljetnim

tražiteljima azila jedan ili više intervju, a stavom 4. istog člana propisano je da će tražitelju azila biti omogućeno da iznese sve činjenice i okolnosti relevantne za donošenje odluke po zahtjevu za azil. Dalje, članom 36. stav 5. istoga Zakona propisano je da postupku registracije, osim tražitelja azila i službenog lica Ministarstva, mogu prisustvovati: a) zakonski zastupnik, odnosno staratelj; b) punomoćnik; c) prevodilac, odnosno tumač, ako je potreban; d) predstavnik UNHCR-a. Članom 5. istog Zakona propisana je primjena Zakona o upravnom postupku u postupcima koje Ministarstvo vodi po zahtjevu za azil, a članom 18. stav 4. Zakona o upravnom postupku BiH propisano je da stranke i drugi učesnici u postupku koji nisu državljani Bosne i Hercegovine, a ne znaju jezik na kojem se vodi postupak, imaju pravo tok postupka pratiti preko tumača (prevodioca) i u tom postupku upotrebljavati svoj jezik.

U skladu sa navedenim odredbama, ovo vijeće izvršilo je uvid u spis predmete stvari iz kojeg proizlazi da je sa tužiteljem dana 19.08.2021. godine održan intervju za koji je obezbijeđen prevodilac za arapski jezik, te da je tužitelj prigovorio prevodu i istakao da imaju jezičku barijeru, nakon čega je tuženi predložio da li želi nastaviti intervju na bosanskom jeziku, te je prvobitno tužitelj pristao, a nakon konsultacije sa punomoćnikom odustao, te je intervju prekinut. Nakon toga je tuženi, pozivajući se na odredbu člana 47. Zakona o azilu, obustavio postupak po zahtjevu, utvrđujući da tražitelj azila-tužitelj ne sarađuje sa nadležnim organom. Po ocjeni ovog vijeća, jasno je da je tuženi u konkretnom slučaju neosnovano obustavio postupak po azilu. Naime, intervju je obavezni element postupka azila na kojem tražitelji trebaju iznijeti sve činjenice i okolnosti radi pravilnog razrješenja svog zahtjeva, te je od važnosti da se tokom postupka intervju tražitelj azila jasno izrazi i da ima mogućnost da iznese sve kako želi i prezentira tuženom organu, i to na jeziku koji razumije, a što je u konkretnom slučaju njegov maternji jezik, odnosno jezik zemlje porijekla. U slučaju da tražitelj azila prigovara na prevod, to je tuženi bio dužan da omogući drugog prevodioca i nastavi intervju naknadno, što je i propisano zakonom (član 39. stav 1. Zakona o azilu). Dakle, u konkretnom slučaju, tuženi nije mogao samo paušalno ocijeniti da tužitelj ne sarađuje sa nadležnim organom samo zato što ne želi intervju da vodi na jednom od službenih jezika u BiH, s obzirom da je odredbom člana 18. stav 4. Zakona o upravnom postupku BiH, koji se supsidijarno primjenjuje u postupcima azila, propisano da stranke i drugi učesnici u postupku koji nisu državljani Bosne i Hercegovine, a ne znaju jezik na kome se vodi postupak, imaju pravo tok postupka pratiti preko tumača (prevodioca) i u tom postupku upotrebljavati svoj jezik. Pravilnim tumačenjem navedene odredbe jasno proizlazi da je pravo stranke da u postupku upotrebljava svoj jezik, te to pravo ne može biti oduzeto paušalnom procjenom tuženog organa.

Neosnovano je pozivanje tužitelja na činjenicu da je tužitelj prvobitno pristao da se intervju vodi na jednom od službenih jezika u BiH, ovo iz razloga što navodi tužitelja da poznaje jedan od službenih jezika u BiH nisu njegovo izjašnjenje i namjera da se postupak vodi isključivo na tom jeziku, posebno što sam tuženi mora imati u vidu da poznavanje jezika ne znači nužno poznavanje u mjeri da može svoj zahtjev obrazložiti na adekvatan način. Nadalje, zaključak službene osobe da tužitelj razumije jedan od službenih jezika u BiH predstavlja subjektivnu procjenu službene osobe, pri čemu službena osoba ne smije zanemariti ključnu stvar da se tražitelju azila mora omogućiti da iznese sve činjenice i okolnosti relevantne za donošenje odluke po zahtjevu.

Nadalje, po ocjeni ovog vijeća, tuženi je nepravilno zaključio da tužitelj ne sarađuje sa nadležnim organima samo zbog odbijanja prijedloga da se intervju održi na jednom od službenih jezika u BiH. Ovo iz razloga što odbijanje tužitelja da se postupak vodi na jednom od službenih jezika u BiH nije nesaradnja, nego pravo tužitelja da se postupak vodi na njegovom jeziku koji upotrebljava i koji razumije kako je to i propisano Zakonom o upravnom postupku.

Tešku povredu ljudskih prava i temeljnih sloboda i osnov za supsidijarnu zaštitu može predstavljati i situacija kada podnositelj zahtjeva nije proganjan od države ili bilo kojeg državnog organa, niti je država učestvovala na bilo koji način pri seksualnom nasilju, nego je isto počinjeno od strane pojedinca koji pripada široj porodici.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 041508 21 U od 3.03.2022. godine

Nadalje, tuženi je tužiteljičin zahtjev za međunarodnu zaštitu razmatrao i u odnosu na supsidijarnu zaštitu, odnosno na uslov predviđen članom 22. Zakona o azilu, čija je suština u direktnoj vezi sa članom 3. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, prema kojem niko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. Ispitujući navedene uslove za dodjelu supsidijarne zaštite, tuženi je ispitao subjektivni element iskaz tužiteljice i objektivni element, odnosno situaciju u zemlji porijekla na osnovu izvještaja međunarodnih organizacija, te stavova UNHCR-a. Subjektivni element utvrđuje se iz iskaza izbjeglice. Objektivni element straha, odnosno je li objektivno opravdana osnova za strah od proganjanja, procjenjuje se iz situacije koja vlada u zemlji porijekla izbjeglice. Potrebno je da u državi porijekla stvarno postoje prilike u kojima bi prosječna osoba, kada bi bila na mjestu izbjeglice, osjećala strah od progona.

Nadalje, članom 20. stav 2. Zakona o azilu se navode djela progona, između ostalog fizičko ili psihičko nasilje, uključujući i seksualno nasilje, međutim članom 24. istog Zakona propisano je da počinio progona mogu biti državni organi, stranke ili organizacije koje kontroliraju državu, nedržavni subjekti ako se dokaže da država ili stranke, odnosno organizacije koje kontroliraju važan dio državnog područja nisu u mogućnosti ili ne žele pružiti zaštitu. Dakle, u konkretnom slučaju, tužiteljica nije proganjana od države ili bilo kojeg državnog organa, niti je država učestvovala na bilo koji način pri seksualnom nasilju, nego je isto počinjeno od strane pojedinca koji pripada njenoj široj porodici.

Iz navedenog, nesporno je da je postojalo ponižavajuće postupanje prema tužiteljici i da je bila izložena seksualnom nasilju; međutim, pravilno tuženi nalazi da ovakvo postupanje prema tužiteljima ne predstavlja progon u smislu člana 19. Zakona o azilu, već tešku povredu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz člana 22. istog Zakona, zbog čega je tužiteljici zakonito i pravilno pružena supsidijarna zaštita.

Na osnovu navedenog, tuženi je utvrdio da bi se povratkom u zemlju porijekla tužiteljica mogla suočiti sa nekim od povreda iz definicije supsidijarne zaštite, tačnije sa nečovječnim ili ponižavajućim postupanjem od strane pojedinca. Shodno navedenom, tužiteljici je priznata supsidijarna zaštita u BiH sa mogućnošću produženja, čime je tužiteljica zaštićena od povratka u zemlju porijekla dok se stanje u vezi uslova u zemlji porijekla ne promijeni, a taj status se može produžiti i dalje u skladu sa zakonskim uslovima.

Pravilno je odbijen zahtjev za azil koji je podnesen iz razloga reguliranja boravaka na teritoriji BiH jer je pravo na boravak na teritoriji BiH regulirano Zakonom o strancima.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 041804 21 U od 13.05.2022. godine

Razmatrajući, dakle, subjektivni doživljaj tužitelja o mogućim posljedicama povratka u njegovu zemlju, nema sigurnih pokazatelja koji bi potvrdili njegov iskaz, nema dokaza da je država Liban posebno zainteresirana za njega kao pojedinca zbog pripadnosti određenoj društveno prepoznatljivoj grupi. Nema čak ni indicija da postoje dokazi koji bi mogli potvrditi navode tužbe da je zbog učešća na protestu 2019. godine bio izložen progonu, iako je imao javne nastupe i koncerte, što u konačnici predmetni zahtjev čini neosnovanim. Iz iskaza je čak vidljivo da je tužitelj na intervjuu iznio generalne podatke o postojanju ekstremističkih grupa u Libanu, a da se u zemlji porijekla nije obraćao policiji niti pravosuđu za prijetnje, već je odlučio samo da napusti zemlju porijekla. Iz podataka iznesenih u postupku evidentno je da je tužitelj živio 19 godina u Saudijskoj Arabiji koju je svojevremeno napustio i došao da studira u Liban. Nakon napuštanja zemlje porijekla došao je legalno u BiH i istakao da mu tu žive članovi porodice koji imaju privremeni boravak, a da on sam dolaskom u BiH nije pokušao da

regulira boravak, nego je podnio zahtjev za azil. Dakle, svi navodi tužitelja nisu ničim potkrijepljeni i ostavljaju utisak da je i ovaj zahtjev za međunarodnom zaštitom samo produkt njegove želje da ode iz svoje zemlje, a ta želja nije osnov i ne može biti osnov za dodjelu statusa izbjeglice ili supsidijarne zaštite.

Ovo sudsko vijeće posebno ukazuje da imajući u vidu da članovi porodice tužitelja borave u BiH, tužitelj je imao mogućnost da regulira svoj status u skladu sa odredbama zakona koji se odnose na status stranaca.

Prvom zemljom azila smatra se država u kojoj tražitelj azila uživa drugu vrstu zaštite koja uključuje zaštitu od prisilnog udaljenja ili vraćanja i još uvijek može koristiti tu zaštitu.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 041921 22 U od 13.05.2022. godine

Razmatrajući, dakle, sve relevantne činjenice u vezi statusa tužitelja kao i njegov subjektivni osjećaj, nema sigurnih pokazatelja koji bi potvrdili njegov iskaz, nema dokaza da je država UAE posebno zainteresirana za njega kao pojedinca zbog pripadnosti određenoj društveno prepoznatljivoj grupi. Nema čak ni indicija da postoje dokazi koji bi mogli potvrditi navode tužbe da u UAE ne bi mogao regulirati svoj boravak s obzirom da 25 godina nije imao smetnji u navedenoj zemlji. Dakle, prema ocjeni ovog vijeća, tužitelj nijednim navodom u svom zahtjevu i intervjuu, kao i dostavljenim dokazima nije dokazao da je bio prinuđen da napusti UAE zbog prijetnji ili zbog prisilnog vraćanja u Jemen ili nekog drugog kršenja ljudskih prava u UAE. Naime, iz podataka u spisu predmeta i iskaza samog tužitelja, UAE je napustio svojom voljom, a ne što je bio izložen prijetnjama, te njegova želja da se nastani u nekoj drugoj zemlji ne može biti osnov za dodjelu azila, niti se može ispitivati u tom kontekstu. Posebno što prema izvještajima koji su dostavljeni uz spis predmeta proizlazi da je tužitelju pružena zaštita u UAE, s obzirom na dužinu boravaka u toj zemlji, kao i stepen integracije i same porodične veze. UAE nije uputila bilo kakve prijetnje niti ga je prisilno pokušala udaljiti sa svoje teritorije, te tužitelj po osnovu porodičnih veza ima mogućnost da u UAE ostvari svoj status kroz boravak, a posebno ima osiguranu zaštitu od prisilnog udaljenja. Dakle, navodi tužitelja nisu ničim potkrijepljeni i ostavljaju utisak da je i ovaj zahtjev za azilom samo produkt njegove želje da ode u neku drugu zemlju, a ta želja nije osnov i ne može biti osnov za dodjelu statusa izbjeglice ili supsidijarne zaštite.

Prigovor tužitelja da tuženi nije mogao razmatrati njegov zahtjev po članu 50.b Zakona o azilu u odnosu na UAE, jer nije u toj zemlji podnosio zahtjev za azil je neosnovan iz razloga što navedena odredba u svojoj tački b) propisuje da prvom zemljom azila smatra se država u kojoj tražitelj azila uživa drugu vrstu zaštite koja uključuje zaštitu od prisilnog udaljenja ili vraćanja i još uvijek može koristiti tu zaštitu. Dakle, pravilnim tumačenjem navedene odredbe jasno proizlazi da se ne zahtijeva da se tužitelju u prvoj zemlji azila odobri izbjeglički status, nego da se radi o zemlji koja, s obzirom na lične okolnosti može pružiti zaštitu tužitelju. Kako je nesporno tuženi utvrdio sve činjenice u pogledu ličnih okolnosti tužitelja u odnosu na UAE, to je pravilno i primijenio navedenu odredbu i razmatrao podnesen zahtjev za azil u odnosu na UAE kao zemlju koju je tužitelj nakon 25 godina napustio svojom voljom, a ne zbog izloženosti progonu ili povredi ljudskih prava.

Pri ocjeni činjenica, nadležni organ je dužan da cijeni uticaj presude kojom je član porodice osuđen na smrtnu kaznu na podnosioca zahtjeva za azil.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 042621 22 U od 11.05.2022. godine

Pravilnim tumačenjem navedenih odredbi, u konkretnom slučaju, ovo vijeće nije moglo ocijeniti zakonitost osporenog rješenja i tako izvesti pravilan zaključak, a što je cilj rješavanja u upravnom sporu. Ovo iz razloga jer je i nakon provedenog upravnog, ispitnog postupka, na osnovu iskaza podnositeljice zahtjeva, kao i iz priložene dokumentacije, ali i priložene presude za sina podnositeljice zahtjeva, koja je dostavljena uz tužbu i koja se odnosi konkretno na člana porodice tužiteljice, ovom vijeću ostalo sporno pitanje da li tužiteljica kao majka lica koje je osuđeno na smrtnu kaznu u zemlji porijekla ne bi bila izložena bilo kakvom progonu, te da li može navedena presuda uticati na ispunjavanje uslova koji su kao takvi propisani u odredbama člana 19–22. Zakona o azilu Bosne i Hercegovine. Iz obrazloženja pobijanog rješenja se ne daje zaključak koji bez sumnje ukazuje da tužiteljica, povratkom u zemlju porijekla, ne bi bila izložena progonu prema definiciji izbjeglice (zbog rase, vjere, nacije itd.).

U pobijanom rješenju tuženi nije posmatrao ni cijenio generalno situaciju u zemlji porijekla tužiteljice, sve prema izvještajima nevladinih organizacija, posebno izvještaja koji se odnosi na položaj žena, posebno žena čiji su muževi i ostali članovi porodice bili okarakterizirani kao protivnici vladajućeg režima i koji su bili označeni kao osobe koje učestvuju u nelegalnim aktivnostima. Iz izvještaja koje i sam tuženi navodi u osporenom rješenju, može se utvrditi da u zemlji porijekla postoje progoni i smrtne kazne za političke neistomišljenike, te da su manjine izložene progonima raznih vrsta, te se u izvještajima navodi i loš položaj žena u društvu. Stoga se osnovano tužbom ukazuje, što ni sud u konačnosti nije mogao pravilno ocijeniti, da u upravnom postupku nije utvrđeno da li će navedenim postupanjem tuženog, odnosno odbijanjem njegovog zahtjeva za azil, doći do kršenja osnovanog načela „non-refoulement“ (član 6. Zakona o azilu).

Načelo „non-refoulement“ definirano je Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951, a Protokolom iz 1967. proširen je krug osoba na koje se Konvencija (pa samim time i načelo „non-refoulement“) odnosi. Član 33. Konvencije određuje da „nijedna država ugovornica neće protjerati ili vratiti izbjeglicu na granicu teritorija gdje bi njegov život ili sloboda bili ugroženi zbog rasnih, vjerskih, nacionalnih razloga, kao i zbog pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili zbog političkog mišljenja.“ To znači ne samo da izbjeglice neće biti vraćene u zemlju porijekla, već ni na koje drugo područje na kojem bi njihov život i sloboda bili ugroženi iz razloga navedenih u Konvenciji. Suština je, dakle, da su organi države na čijem području se izbjeglica nalazi dužni temeljito ispitati postoje li ti razlozi za određeno područje.

S tim u vezi, a imajući u vidu da je odredbom člana 12. Pravilnika o azilu BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 69/16) propisano da se u postupku po zahtjevu za azil utvrđuje da li tražitelj azila ispunjava uslove za dodjelu izbjegličkog statusa ili statusa supsidijarne zaštite, u skladu sa čl. 19. i 22. Zakona, teret dokazivanja svih okolnosti u odnosu na tražitelja i u vezi sa njegovim zahtjevom, jeste na strani tuženog. Osnovano to i tužitelj prigovara u tužbi. Nadalje, u skladu sa članom 40. stav 1. Zakona o azilu, prilikom donošenja odluke po zahtjevu za azil uzimaju se u obzir: činjenice koje se odnose na zemlju porijekla u vrijeme donošenja odluke po zahtjevu, uključujući zakone i propise, te zemlje kao i način na koji se oni primjenjuju; relevantne izjave i dokazi koje je iznio tražitelj azila, uključujući i informaciju o tome da li je tražitelj bio ili može biti izložen progonu ili teškoj povredi; kao i sve druge činjenice koje mogu biti relevantne za donošenje odluke. Ministarstvo, pri utvrđivanju činjenica i okolnosti iz stava (1) ovog člana, uzima u obzir: podatke i izjavu iz zahtjeva i registracijskog obrasca; iskaz tražitelja azila dat na intervjuu; dokaze i dokumentaciju podnesene od tražitelja azila; dokaze dobijene od drugih nadležnih organa; *kao i opće i specifične informacije o zemlji porijekla, dobijene iz različitih i pouzdanih izvora.*

Suprotno navedenim zakonskim odredbama, iz obrazloženja osporenog rješenja proizlazi da je i tuženom više stvari iz predmetnog slučaja ostalo sporno, a između ostalih da cijeni uticaj presude za

sina tužiteljice, odnosno kakav je njen uticaj na tužiteljicu kao majku nakon vraćanja u zemlju porijekla, pritom cijeneći i položaj žene i izvještaja iz zemlje porijekla. Shodno navedenom, ovo sudsko vijeće navedeno obrazloženje tuženog ne može prihvatiti kao zakonito, s obzirom da je upravo Ministarstvo sigurnosti BiH dužno utvrditi i ocijeniti sve okolnosti i dokaze koji se odnose na tužiteljicu u vezi sa njenim zahtjevom. S tim u vezi, izostao je i odgovor na pitanje da li kod tužiteljice postoji opravdani strah kao negativan osjećaj koji osoba doživljava kad vidi opasnost, odnosno očekuje opasnost, bila ona stvarna ili nerealna. Zbog toga je ovo vijeće tužbu tužiteljice uvažilo, jer je pobijano rješenje manjkavo, pa ovo vijeće nije moglo ocijeniti zakonitost konačnog upravnog akta. Tužiteljica je uz tužbu dostavila sudu presudu za sina koju će Ministarstvo sigurnosti BiH u ponovnom postupku pravilno ocijeniti i primjenom materijalnog propisa donijeti novu, zakonitu odluku.

Kod utvrđivanja ključnih činjenica u odnosu na subjektivni strah, nadležni organ ima na raspolaganju sva dokazna sredstva propisana Zakonom o upravnom postupku, te može i sam provesti psihološko vještačenje.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 039794 21 U od 21.07.2021. godine

U pobijanom rješenju tuženi je u ponovnom postupku razmatrao izvještaje iz zemlje porijekla i nalaz psihologa za tužiteljicu, ali sa aspekta da li u zemlji porijekla postoji određeni vid skloništa za žrtve nasilja, a da nije cijenio generalno situaciju u zemlji porijekla sa aspekta da je tužiteljica žena, a žene su posebno ranjiva kategorija prema tradiciji zemlje porijekla. Iz izvještaja koji je dostavljen ovom sudu može se zaključiti da je zemlja porijekla generalno zemlja u kojoj građanski zakonik i ostali propisi daju apsolutna prava muškarcima, te da je u zemlji porijekla i dalje prisutno nasilje nad djecom i ženama u vidu ranog sklapanja braka, eksploatacije, trgovine ljudima, kao i drugih vidova zlostavljanja. Nadalje, tuženi odbijanje zahtjeva za azil temelji samo na činjenici da je tužiteljicu otac na šest godina zatvorio u kuću, te da za taj period nije imala kontakt sa članovima bande, pa se iz toga ne može zaključiti da joj je prijetila stvarna opasnost od „prodaje“ članovima bande. Ovakav stav tuženog je paušal jer prije svega, ne može se zaključiti da strah tužiteljice nije osnovan zato što prodaja članovima bande nije izvršena, već se aspekta straha cijeni i psihološki strah nastao prisilnim zatvaranjem i prijetnjama da će biti predata članovima bande.

Stoga se osnovano tužbom ukazuje, što ni sud u konačnosti nije mogao pravilno ocijeniti, da u upravnom postupku nije utvrđeno da li će navedenim postupanjem tuženog, odnosno odbijanjem njenog zahtjeva za azil doći do kršenja osnovanog načela „non-refoulement“ (član 6. Zakona o azilu).

Načelo „non-refoulement“ definirano je Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951, a Protokolom iz 1967. proširen je krug osoba na koje se Konvencija (pa samim time i načelo „non-refoulement“) odnosi. Član 33. Konvencije određuje da „nijedna država ugovornica neće protjerati ili vratiti izbjeglicu na granicu teritorija gdje bi njegov život ili sloboda bili ugroženi zbog rasnih, vjerskih, nacionalnih razloga, kao i zbog pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili zbog političkog mišljenja.“ To znači ne samo da izbjeglice neće biti vraćene u zemlju porijekla, već ni na koje drugo područje na kojem bi njihov život i sloboda bili ugroženi iz razloga navedenih u Konvenciji. Suština je, dakle, da su organi države na čijem području se izbjeglica nalazi dužni temeljito ispitati postoje li ti razlozi za određeno područje.

S tim u vezi, a imajući u vidu da je odredbom člana 12. Pravilnika o azilu BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 69/16) propisano da se u postupku po zahtjevu za azil utvrđuje da li tražitelj azila ispunjava uslove za dodjelu izbjegličkog statusa ili statusa supsidijarne zaštite, u skladu sa čl. 19. i 22. Zakona, teret dokazivanja svih okolnosti u odnosu na tražitelja i u vezi sa njegovim zahtjevom jeste na strani tuženog. Nadalje, u skladu sa članom 40. stav 1. Zakona o azilu, prilikom donošenja odluke po za-

htjevu za azil, uzimaju se u obzir: činjenice koje se odnose na zemlju porijekla u vrijeme donošenja odluke po zahtjevu, uključujući zakone i propise te zemlje kao i način na koji se oni primjenjuju; relevantne izjave i dokazi koje je iznio tražitelj azila, uključujući i informaciju o tome da li je tražitelj bio ili može biti izložen progonu ili teškoj povredi; kao i sve druge činjenice koje mogu biti relevantne za donošenje odluke. Ministarstvo, pri utvrđivanju činjenica i okolnosti iz stava (1) ovog člana, uzima u obzir: podatke i izjavu iz zahtjeva i registracijskog obrasca; iskaz tražitelja azila dat na intervjuu; dokaze i dokumentaciju podnesene od tražitelja azila; dokaze dobijene od drugih nadležnih organa; kao i opće i specifične informacije o zemlji porijekla, dobijene iz različitih i pouzdanih izvora, te da tuženi sam može provesti vještačenje psihološkog stanja tužiteljice u cilju utvrđivanja činjenica iz izjave date tuženom.

Suprotno navedenim zakonskim odredbama, obrazloženje rješenja se uglavnom odnosi na navode tužiteljice, citiranje zakonskih odredbi bez jasnog utvrđivanja ključnih činjenica subjektivnog straha tužiteljice, posebno ako se ima u vidu da su tuženom na raspolaganju sva dokazna sredstva, pa tako i psihološko vještačenje tužiteljice. Naime, zaključak tuženog da tužiteljica nije učinila dovoljno vjerovatnim da joj je prijetila stvarna opasnost od prisilne udaje prodajom članovima bande ovo sudsko vijeće navedeno obrazloženje ne može prihvatiti kao zakonito s obzirom da je upravo Ministarstvo sigurnosti BiH dužno utvrditi i ocijeniti sve okolnosti i dokaze koji se odnose na tužiteljicu u vezi sa njenim zahtjevom.

Posljedično, tuženi je u toku postupka propustio i cijeniti da li kod tužiteljice postoji opravdani strah kao negativan osjećaj koji osoba doživljava kad vidi opasnost, odnosno očekuje opasnost, bila ona stvarna ili nerealna. Zbog toga je ovo vijeće tužbu tužitelja uvažilo jer je pobijano rješenje manjkavo, pa ni ovo vijeće nije moglo ocijeniti zakonitost konačnog upravnog akta.

Kod ispitivanja zahtjeva za azil, nadležni organ mora jasno utvrditi da na strani podnositelja zahtjeva postoji opravdani strah kao negativan osjećaj koji osoba doživljava kad vidi opasnost, odnosno očekuje opasnost, bila ona stvarna ili nerealna.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 044514 22 U od 26.01.2023. godine

Pravilnim tumačenjem navedenih odredbi u konkretnom slučaju, ovo vijeće nije moglo ocijeniti zakonitost osporenog rješenja i tako izvesti pravilan zaključak, što je cilj rješavanja u upravnom sporu. Ovo iz razloga jer je i nakon provedenog upravnog, ispitnog postupka, na osnovu iskaza podnositeljice zahtjeva kao i iz priložene dokumentacije u vezi krivičnog postupka ali i izvještaja, ovom vijeću ostalo sporno pitanje da li tužiteljica ispunjava uslove koji su kao takvi propisani u odredbama člana 19–22. Zakona o azilu Bosne i Hercegovine. Iz obrazloženja pobijanog rješenja se ne daje zaključak koji bez sumnje ukazuje da tužiteljica, povratkom u zemlju porijekla, ne bi bila izložena progonu prema definiciji izbjeglice (zbog rase, vjere, nacije itd.).

U pobijanom rješenju tuženi nije posmatrao ni cijenio generalno situaciju u zemlji porijekla tužiteljice, sve prema izvještajima nevladinih organizacija, posebno izvještaja koji se odnosi na neadekvatnu pravnu zaštitu. U izvještajima nevladinih organizacija je primjetno da se ističe zabrinutost u vezi sa mirnim protestima, o mučenju i zlostavljanju osoba tokom produženog pritvora od strane policije i sigurnosnih snaga. Stoga se osnovano tužbom ukazuje, što ni sud u konačnosti nije mogao pravilno ocijeniti, da u upravnom postupku nije utvrđeno da li će navedenim postupanjem tužene, odnosno odbijanjem njenog zahtjeva za azil doći do kršenja osnovanog načela „non-refoulement“ (član 6. Zakona o azilu).

Načelo „non-refoulement“ definirano je Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951, a Protokolom iz 1967. proširen je krug osoba na koje se Konvencija (pa samim time i načelo „non-refoulement“) od-

nosi. Član 33. Konvencije određuje da „nijedna država ugovornica neće protjerati ili vratiti izbjeglicu na granicu teritorija gdje bi njegov život ili sloboda bili ugroženi zbog rasnih, vjerskih, nacionalnih razloga, kao i zbog pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili zbog političkog mišljenja.“ To znači ne samo da izbjeglice neće biti vraćene u zemlju porijekla, već ni na koje drugo područje na kojem bi njihov život i sloboda bili ugroženi iz razloga navedenih u Konvenciji. Suština je dakle da su organi države na čijem području se izbjeglica nalazi dužni temeljito ispitati postoje li ti razlozi za određeno područje.

Činjenica da tužiteljica akcenat svog zahtjeva nije stavila na nasilje u porodici, već da je kao osnov isticala korupciju u zemlji porijekla ne može biti jedini osnov za donošenje konačne odluku da tužiteljica ne ispunjava uslove da joj se udovolji zahtjevu.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 044514 22 U od 26.1.2023. godine

S tim u vezi, a imajući u vidu da je odredbom člana 12. Pravilnika o azilu BiH („Službeni glasnik BiH”, broj 69/16) propisano da se u postupku po zahtjevu za azil utvrđuje da li tražitelj azila ispunjava uslove za dodjelu izbjegličkog statusa ili statusa supsidijarne zaštite, u skladu sa čl. 19. i 22. Zakona, teret dokazivanja svih okolnosti u odnosu na tražitelja i u vezi sa njegovim zahtjevom, jeste na strani tuženog. Osnovano to i tužiteljica prigovara u tužbi. Nadalje, u skladu sa članom 40. stav 1. Zakona o azilu, prilikom donošenja odluke po zahtjevu za azil uzimaju se u obzir: činjenice koje se odnose na zemlju porijekla u vrijeme donošenja odluke po zahtjevu, uključujući zakone i propise te zemlje, kao i način na koji se oni primjenjuju; relevantne izjave i dokazi koje je iznio tražitelj azila, uključujući i informaciju o tome da li je tražitelj bio ili može biti izložen progonu ili teškoj povredi; kao i sve druge činjenice koje mogu biti relevantne za donošenje odluke. Ministarstvo, pri utvrđivanju činjenica i okolnosti iz stava (1) ovog člana, uzima u obzir: podatke i izjavu iz zahtjeva i registracijskog obrasca; iskaz tražitelja azila dat na intervjuu; dokaze i dokumentaciju podnesene od tražitelja azila; dokaze dobijene od drugih nadležnih organa; kao i opće i specifične informacije o zemlji porijekla, dobijene iz različitih i pouzdanih izvora.

Po ocjeni ovog suda, pobijana odluka ne sadrži obrazloženje na osnovu kojeg se može zaključiti bez razumne sumnje da je tužiteljica zaštićena u zemlji porijekla. Naime, zaključak tuženog da se iz iskaza tužiteljice ne može izvesti pravilan zaključak u odnosu na razlog zbog kojeg je tužiteljica iskazala namjeru za azil i da akcenat svog zahtjeva nije stavila na nasilje u porodici, već da je kao osnov isticala korupciju u zemlji porijekla, u konačnici ne mogu biti jedini osnov za donošenje konačne odluke da tužiteljica ne ispunjava uslove da joj se udovolji zahtjevu. Stoga, ovo sudsko vijeće navedeno obrazloženje ne može prihvatiti kao zakonito, s obzirom da je upravo Ministarstvo sigurnosti BiH dužno utvrditi i ocijeniti sve okolnosti i dokaze koji se odnose na tužitelja u vezi sa njegovim zahtjevom. Ovo posebno jer je u rješenju tuženog izostao odgovor na pitanje da li kod tužiteljice postoji opravdani strah kao negativan osjećaj koji osoba doživljava kad vidi opasnost, odnosno očekuje opasnost, bila ona stvarna ili nerealna. Zbog toga je ovo vijeće tužbu uvažilo jer je pobijano rješenje manjkavo, pa ni ovo vijeće nije moglo ocijeniti zakonitost konačnog upravnog akta.

Osnov za supsidijarnu zaštitu može predstavljati situacija da se u zemlji porijekla podnosi-telj zahtjeva kao civil može suočiti sa rizikom po život i fizički integritet kao produkt općeg nasilja usljed okupacije zemlje.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 043233 22 U od 05.09.2022. godine

Polazni osnov za ispitivanje ispunjenosti uslova za dodjelu izbjegličkog statusa prema definiciji izbjeglice čini iskaz podnositelja zahtjeva. U konkretnom slučaju, iz navoda tužitelja u tužbi i iz intervju-a koji je dao u postupku donošenja rješenja, jasno proizlazi da se strah odnosi na strah jer je zemlja porijekla okupirana od strane talibanske vlasti. Dakle, u odnosu na zemlju porijekla, iskaz tužitelja je baziran na općim sukobima koji su zahvatili Avganistan, te nema vezu sa progonom usmjerenim protiv tužitelja lično, pa stoga je tuženi organ utvrdio da nema osnova za dodjelu izbjegličkog statusa, a zahtjev tužitelja razmatrao u kontekstu generalne sigurnosne situacije i stanja ljudskih prava u Avganistanu, odnosno u odnosu na supsidijarnu zaštitu i uslov predviđen članom 22. Zakona o azilu, čija je suština u direktnoj vezi sa članom 3. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, prema kojem niko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. Ispitujući navedene uslove, tuženi je utvrdio da u zemlji porijekla zbog općeg nasilja usljed okupacije zemlje od strane talibana tužitelj kao civil se može suočiti sa rizikom po život i fizički integritet kao produkt općeg nasilja, što predstavlja dovoljne razloge za vjerovanje da se može suočiti sa stvarnim rizikom od teške povrede ljudskih prava, što predstavlja osnov za supsidijarnu zaštitu.

Nadalje, tuženi organ je imao u vidu da je tužitelj maloljetno lice bez pratnje koje se usljed prinudne separacije od porodice cio put kroz više zemalja kretalo samo, pa je tuženi cijenio navedene posebne okolnosti tužitelja, a u najboljem interesu djeteta.

Na osnovu navedenog, tuženi je utvrdio da bi se povratkom u zemlju porijekla tužitelj mogao suočiti sa nekim od povreda iz definicije supsidijarne zaštite; shodno navedenom mu je priznata supsidijarna zaštita u BiH, sa mogućnošću produženja, čime je tužitelj zaštićen od povratka u zemlju porijekla dok se stanje u vezi uslova u zemlji porijekla ne promijeni, a taj status se može produžiti i dalje u skladu sa zakonskim uslovima.

Subjektivni doživljaj tužitelja o mogućim posljedicama povratka u njegovu zemlju mora biti zasnovan na sigurnim pokazateljima koji bi potvrdili njegov iskaz, da postoje dokazi da je država porijekla posebno zainteresirana za njega kao pojedinca zbog pripadnosti određenoj društveno prepoznatljivoj političkoj grupi.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 042957 22 U od 5.7.2022. godine

Razmatrajući, dakle, subjektivni doživljaj tužitelja o mogućim posljedicama povratka u njegovu zemlju, nema sigurnih pokazatelja koji bi potvrdili njegov iskaz, nema dokaza da je država Iran posebno zainteresirana za njega kao pojedinca zbog pripadnosti određenoj društveno prepoznatljivoj političkoj grupi. Prilikom odlučivanja o zahtjevu za azil, tuženi je uzeo u obzir podnositeljevu političku aktivnost u Iranu usmjerenu protiv vladajućeg režima i činjenicu da je bio uhapšen. Prilikom procjenjivanja cjelokupnog slučaja, tuženi je ustanovio kako tužitelj nije politički oponent iranske vlasti, niti su njegove kritike bile većih razmjera, pa je stoga zaključeno kako ne postoji ispunjenost uslova za dodjelu azila. Navedeno je potkrijepljeno činjenicama da je tužitelj pušten nakon sedam dana iz pritvora, te da je legalno napustio zemlju porijekla, nije bio praćen od vlasti niti je imao izrečenu zabranu izlaska iz zemlje porijekla, niti je u zemlji porijekla tužitelj bio osuđivan u odsustvu, niti potraživan od strane vlasti, niti su vlasti zemlje porijekla svoje aktivnosti usmjerile na ostatak njegove porodice u Iranu.

U konkretnom slučaju, riječ je o izricanju političkog mišljenja koje ne dovode do povrede ljudskih prava, koje se mogu okarakterizirati kao progon ili teška povreda počinjena od strane zemlje porij-

jekla, niti se to može smatrati vrstom progona po bilo kojoj osnovi. Tužitelj kao individua nije bio izložen torturi vlasti, te njegovo pritvaranje kao jednog od učesnika demonstracija ne spada u progon usmjeren direktno protiv tužitelja i progon koji se odnosi na njega lično, niti su postojali dokazi represije zemlje porijekla prema tužitelju kao individui. A to bi bio osnov za dodjelu zaštite zbog političkog mišljenja. Imajući u vidu da problemi sa kojima se tužitelj suočio u zemlji porijekla ne dosežu ozbiljnost povreda ljudskih prava koja se može okarakterizirati kao progon, niti kao teška povreda, niti proizlazi da su mu u zemlji porijekla uskraćena osnovna ljudska prava, niti da bi mu u zemlji porijekla život ili sloboda bili ugroženi, to je na taj način tuženi ispitao princip zabrane vraćanja.

Kod procjene osnovanosti zahtjeva za azil u pogledu situacije u zemlji porijekla, uzimaju se u obzir izvještaji iz zemlje porijekla koji se moraju cijeniti zajedno sa izjavom tužitelja i svim ostalim dokazima.

Izvod iz obrazloženja presude Suda broj: S1 3 U 041630 21 U od 23.2.2022. godine

Posmatrajući generalno situaciju u zemlji porijekla prema izvještajima nevladinih organizacija koji su navedeni u obrazloženju osporenog akta, utvrđeno je da je u zemlji porijekla brak među rođacima uobičajena tradicija, pa da je prisutno sporadično nasilje u porodici koje može biti sankcionirano kaznom zatvora, te da se pristup ili zabrana ili ograničenje pristupa određenim pravima odnosi na pojedinačne slučajeve, a da tužitelj nije bio izložen progonu, niti imao značajnijih problema, pa se u konkretnom slučaju ne može govoriti o postojanju objektivnog elementa kod utvrđivanja osnovanog straha od progona. Također, većina izvještaja na koje se tužitelj pozvao u tužbi govore o nasilju nad ženama, a ne nad muškarcima koji stupaju u dogovorene brakove. Isto tako nije osnovano ukazivanje tužbe na navodno pogrešan zaključak tuženoga, a u pogledu izvještaja „USDOS“ jer tuženi pravilno nalazi da iz istog proizlazi da je propisana pravna zaštita u zemlji porijekla tužitelja kod krivičnih djela nasilja u porodici, bez obzira na uslove pružanja iste.

Stoga, tuženi je izveo pravilan zaključak i u pogledu zahtjeva tužitelja koji se odnose na ispunjavanje uslova za dodjelu supsidijarne zaštite, jer u konkretnom slučaju, tužitelj ne ispunjava ni jedan od Zakonom propisanih uslova za dodjeljivanje supsidijarne zaštite jer nije dokazao da postoje ozbiljni razlozi za vjerovanje da bi se u zemlji porijekla suočio sa stvarnim rizikom da bude izložen smrtnoj kazni, odnosno pogubljenju, mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju, odnosno drugim postupcima i razlozima kako to propisuje član 22. Zakona o azilu.

Razmatrajući, dakle, subjektivni doživljaj tužitelja o mogućim posljedicama povratka u njegovu zemlju, nema sigurnih pokazatelja koji bi potvrdili njegov iskaz, nema dokaza da je država Alžir posebno zainteresirana za njega kao pojedinca zbog pripadnosti određenoj društveno prepoznatljivoj grupi. Nema čak ni indicija da postoje dokazi koji bi mogli potvrditi navode tužbe da je zbog neslaganja sa porodicom bio izložen progonu u zemlji porijekla, što u konačnici predmetni zahtjev čini neosnovanim. Iz iskaza je čak vidljivo da je tužitelj na intervjuu iznio vrlo šture razloge napuštanja zemlje porijekla, te istakao da je zemlju porijekla napustio zbog porodičnih problema jer je njegov otac insistirao na ugovorenom braku sa rođicom, a brakovi među rođacima su tradicija u sjevernoj Africi, pa tako i u Alžiru. Dakle, u konkretnom slučaju riječ je o porodičnim problemima sa kojima se tužitelj susreo u zemlji porijekla, pa suočavanje sa tim problemima ne dovodi do povrede ljudskih prava koje se mogu okarakterizirati kao progon ili teška povreda počinjena od strane zemlje porijekla, niti se to može smatrati vrstom progona po bilo kojoj osnovi, niti je tužitelj kao individua bio od interesa za vlasti. Tužitelj nije dokazao niti izjavom niti drugim sredstvima da je u zemlji porijekla, a od strane zemlje porijekla, bio izložen nasilju bilo koje vrste koje se posebno odnosi na njegove lične prilike. Ovakvi paušalni navodi tužitelja ostavljaju utisak da je zahtjev za međunarodnom zaštitom samo produkt njegove želje da ode iz svoje zemlje, a ta želja nije osnov i ne može biti osnov za dodjelu sta-

tusa izbjeglice ili supsidijarne zaštite. Imajući u vidu da problemi sa kojima se tužitelj suočio u zemlji porijekla ne dosežu ozbiljnost povreda ljudskih prava koja se može okarakterizirati kao progon, niti kao teška povreda, niti proizlazi da su mu u zemlji porijekla uskraćena osnovna ljudska prava, niti da bi mu u zemlji porijekla život ili sloboda bili ugroženi, to je na taj način tuženi ispitao i princip zabrane vraćanja.

Prigovor tužitelja da je tuženi povrijedio član 6. EKLJP jer nije obrazložio svoju odluku ovo vijeće cijeni neosnovanim. Ovo iz razloga što iz podataka u spisu predmeta kao i obrazloženja osporenog rješenja proizlazi da je u postupku pred tuženim data tužitelju razumna mogućnost izjašnjenja, kao i za iznošenje dokazne građe. Iskorištena je mogućnost pozivanja i saslušanja tužitelja, izvršen uvid u objektivne dokaze, a tužitelj je lično intervjuiran i dobio je priliku dati komentar tokom intervjua. Po ocjeni ovog suda, tuženi je proveo sve relevantne dokaze u cilju utvrđivanja odlučnih činjenica, te primijenio određene zakonske odredbe u predmetu, a osporena odluka navodi sve potrebne razloge na kojima je zasnovana, kako u pogledu utvrđene ispunjenosti uslova za azil, tako i u pogledu ocjene izvještaja iz zemlje porijekla i subjektivnog straha tužitelja, pri čemu tuženi nije zloupotrijebio pozitivno-pravne odredbe na kojima se temelji odluka.

SMJERNICE SUDA BiH U POSTUPCIMA AZILA

Može se zaključiti da je prilikom odlučivanja o tužbama podnijetih protiv konačnih rješenja Ministarstva sigurnosti BiH kojima je odbijen zahtjev za azil, Sud BiH prije svega ispitivao da li je u provedenom postupku bilo omogućeno tražitelju azila da iznese sve okolnosti na kojima je temeljio svoj zahtjev, a sve sa ciljem pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja, kao i da li mu je bilo omogućeno da koristi sva prava koja mu garantiraju propisi. U situacijama kada je tražitelju međunarodne zaštite bez osnova uskraćeno korištenje nekog prava, Sud BiH je u pravilu poništavao takva rješenja Ministarstva sigurnosti BiH – Sektora za azil, ističući da se radi o povredama pravila postupka, što je imalo za posljedicu nepotpuno i netačno utvrđeno činjenično stanje. U situacijama kada su tražiteljima međunarodne zaštite bila omogućena sva prava koja im se garantiraju propisima, Sud BiH je ispitivao da li je u okončanom upravnom postupku utvrđeno pravilno i potpuno činjenično stanje relevantno za donošenje zakonitog rješenja.

Uzimajući dosadašnju praksu, može se utvrditi da se u toku postupka azila nadležni organi svake države susreću sa dvije vrste izbjeglica: zaista progonjeni – to su došljaci iz Sirije, Iraka, Somalije, Avganistana, oni koji to zloupotrebljavaju, siromašni, ali ne i progonjeni, bjegunci od pravde, te lica koja ispunjavaju uslove za dodjelu supsidijarne zaštite i zabrane vraćanja.

Međutim, ova podjela ne smije u praksi stvoriti mogućnost da se napravi razlika na način da jedni imaju pravo na fer postupak i drugi koji

nemaju. Ovo posebno iz razloga što u postupku pred sudom, sudije i sudska vijeća u upravnom sporu obavezuje kao nositelje kontrole zakonitosti rada upravnih organa i ispitivanje povreda članova Evropske konvencije o ljudskim pravima. Sudovi pri donošenju odluka moraju imati na umu da pravo na djelotvorna pravna sredstva zahtijeva pojačan sudski nadzor, koji mora biti nezavisan i striktan, te mora uključivati ocjenu osnova prijetnje u zemljama porijekla. Također je važno da domaći sudovi u provođenju postupka i formuliranju svojih presuda vode računa o principima Konvencije, pri tome imajući u vidu i praksu Evropskog suda za ljudska prava, što će pomoći da domaći pravni lijekovi budu što djelotvorniji u otklanjanju kršenja prava iz Konvencije. Pravo na djelotvoran pravni lijek podrazumijeva da se nadležni organi i sudovi moraju baviti meritumom zahtjeva uz poštivanje zabrane proizvoljnosti. Garancije predviđene članom 6. Konvencije (Pravo na pravično suđenje) nisu primjenjive u postupcima azila jer se ne radi o građanskim pravima.

Važno je da sva domaća nadležna tijela koja učestvuju u postupcima u kojima se odlučuje o pravima migranata i izbjeglica primjenjuju standarde Evropskog suda za ljudska prava u svom svakodnevnom radu. Naime, u skladu sa načelom supsidijarnosti, primjena konvencijskih standarda na nacionalnom nivou najefikasniji je način za rješavanje problema kršenja ljudskih prava. Posebno je važno da sudovi ove standarde primjene prilikom odlučivanja i unesu u obrazloženja svojih odluka.

SUDSKA PRAKSA USTAVNOG SUDA BiH

Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

Ustavni sud može izuzetno razmatrati apelaciju i kada nema odluke nadležnog suda ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i osnovnih sloboda koje štiti Ustav ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

Ustavni sud može, na vlastitu inicijativu ili na zahtjev podnositelja zahtjeva ili apelanta, odrediti svaku privremenu mjeru za koju smatra da je treba donijeti u interesu stranaka ili pravilnog vođenja postupka.

Iz prakse Ustavnog suda uočljivo je da zahtjeve za privremene mjere ispituje veoma striktno, te da ih usvaja samo u onim situacijama gdje je očito da su nadležni organi propustili razmatrati navode koji se odnose na čl. II/3.b) ili f) Ustava BiH, odnosno čl. 3. ili 8. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.

U predmetu koji se ticao čl. II/3.b), odnosno čl. 3. Evropske konvencije, Sud je istakao sljedeće: „Ustavni sud zapaža da je već prije donošenja osporene presude, protiv apelanta doneseno pravosnažno rješenje o protjerivanju iz Bosne i Hercegovine, zbog čega je i smješten u Imigracijski centar. Također, Ustavni sud zapaža da Sud BiH u osporenoj odluci nije uopće razmotrio navode apelanta da bi njegovo protjerivanje iz Bosne i Hercegovine u zemlju porijekla bilo u suprotnosti sa pravom zagaraniranim članom II/3.b) Ustava BiH i članom 3. Evropske konvencije. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da apelacija pokreće ozbiljno pitanje da li bi apelant, prisilnim protjerivanjem iz Bosne i Hercegovine, bio izložen realnom riziku da će biti podvrgnut torturi ili nehumanom ili ponižavajućem tretmanu ili kažnjavanju u značenju člana 3. Evropske konvencije. Ustavni sud smatra da je

ovo važno pitanje ostalo otvoreno. U takvoj situaciji, u ovom trenutku Ustavni sud ne može dati odgovor na to pitanje prije donošenja odluke o apelaciji, a smatra da bi prisilno udaljenje apelanta, prije utvrđivanja ove važne činjenice, moglo uzrokovati nenadoknadive štetne posljedice. Dakle, rukovodeći se činjenicom da odluka povodom apelantovog zahtjeva za međunarodnu zaštitu i odluka o protjerivanju može imati štetne implikacije na apelantova prava zagaranirana članom 3. Evropske konvencije, Ustavni sud je odlučio da donese privremenu mjeru kao u izreci ovog rješenja.“ (Odluka o privremenoj mjeri Ustavnog suda BiH br. AP-555/09 od 15.04.2009. godine)

U predmetu koji se ticao nerazmatranja navoda u odnosu na čl. II/3.f), odnosno čl. 8. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, Sud je zaključio sljedeće: „Premda je Sud BiH u ponovnom postupku donio presudu broj U-749/08 od 17. novembra 2008. godine kojom je odbio kao neosnovanu apelantovu tužbu, u obrazloženju presude je zaključio da apelant u predmetnom postupku „ne može isticati prigovor da mu je pobijanim rješenjem povrijeđeno pravo na porodični život jer se o tom pravu ne odlučuje u postupku izdavanja odobrenja za boravak na teritoriji BiH“. Dakle, evidentno je da Sud BiH nije u ponovnom postupku razmotrio da li bi prisilno udaljavanje apelanta iz zemlje bilo opravdano u smislu zahtjeva iz člana II/3.f) Ustava BiH i člana 8. Evropske konvencije. S obzirom na navedeno, ovo važno pitanje ostalo je otvoreno. U takvoj situaciji, u ovom trenutku Ustavni sud ne može dati odgovor na to pitanje prije donošenja odluke o apelaciji, a smatra da bi prisilno udaljenje apelanta prije utvrđivanja ove važne činjenice moglo uzrokovati nenadoknadive štetne posljedice. Dakle, rukovodeći se razlozima koje je uzeo u obzir i Evropski sud prilikom donošenja privremene mjere i činjenicom da se pitanje implikacija odluke povodom zahtjeva apelanta za privremeni boravak na njegovo ustavno pravo na porodični život mora riješiti u ovom postupku, kako je to već naglašeno u odluci Ustavnog suda broj AP-1222-07, Ustavni sud

je odlučio da donese privremenu mjeru kao u izreci ovog rješenja. (Odluka o privremenoj mjeri Ustavnog suda BiH br. AP-41/09 od 31.01.2009. godine)

Pravo da ne bude podvrgnut mučenju, niti nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda

Apelant koji se poziva na povredu ovog ljudskog prava u pravilu bi trebao ponuditi i dokaze za to. Fundamentalna važnost člana 3. Evropske konvencije još više je naglašena činjenicom da on predstavlja apsolutnu zabranu (odnosno, nije podložan nikakvim odstupanjima). Za razliku od drugih prava sadržanih u Konvenciji, on ne podliježe odstupanjima u doba rata ili druge javne opasnosti koja prijeti opstanku nacije. S obzirom da po stanovištu Evropskog suda za ljudska prava član 3. Konvencije „utjelovljuje jednu od najtemeljnijih vrijednosti demokratskog društva, nužno mora postojati rigorozna analiza tvrdnji pojedinca da će je njegova ili njena deportacija u treću zemlju izložiti postupanju suprotnom članu 3.”

Kao što je istaknuto iznad, apelacija Ustavnom sudu BiH u odnosu na član 3. Evropske konvencije ne smatra se efektivnim pravnim lijekom, tako da apelant koji se poziva na povredu ovog člana, nakon presude Suda BiH, može se izravno predstavkom obratiti Sudu u Strazburu.

Kao primjer na koji način Ustavni sud BiH razmatra navode o mogućem kršenju člana 3. po povratku apelanta u zemlju porijekla možemo navesti sljedeće navode Suda:

„Na temelju navedenih izvještaja zaključeno je da se sigurnosna situacija u zemlji porijekla popravila, te da postoji zadovoljavajući nivo zaštite, pored ostalih, i pripadnika romske populacije, te je ukazano na broj prinudnih i dobrovoljnih povrataka u zemlju porijekla. Nadalje, iz predloženog Ustavnom sudu proizlazi da su u toku postupka cijenjeni razlozi zbog kojih su apelanti napustili zemlju porijekla, da je ocijenjeno da se radilo o stanju opće nesigurnosti kom su u datom periodu bili izloženi svi stanovnici navedenog područja i da se oni ne mogu cijeniti kao progon ili individualna prijetnja apelantima. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća da opće stanje nasilja samo po sebi ne znači povredu člana 3. u slučaju protjerivanja (vidi naprijed citiranu odluku H.L.R. protiv Francuske, stav 41.). Čak i kada utvrdi da je nehumano postupanje zbog opće nesigurnosti u zemlji porijekla moguće, to ne mora značiti povredu člana 3. (vidi Evropski sud, Müslim protiv Turske, aplikacija broj 53566/99, 26. april 2005. godine). U pogledu diskriminacije prema Romima u odnosu na zapošljavanje, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, a na što apelanti ukazuju i u apelaciji, zaključeno je da je ona više rezultat ekonomske nerazvijenosti zemlje porijekla, te da se ne čini sa ciljem progona. Nadalje, iz predloženih izvještaja zaključeno je da zaštitu i ostvarivanje prava u zemlji porijekla obezbjeđuju organi domaće vlasti uz podršku i pomoć predstavnika međunarodne zajednice koji su zastupljeni na svim nivoima. Najzad, na temelju izvještaja OSCE Profila Opštine Peć zaključeno je da postoji adekvatan broj zdravstvenih ustanova, te obrazovnih ustanova u kojim se programi izvode na albanskom, srpskom i bosanskom jeziku. U pogledu navoda iz apelacije da apelanti ne znaju albanski jezik, Ustavni sud primjećuje da je sa apelanticom intervju obavljen na albanskom jeziku, te da je tom prilikom izjavila da u kući govore albanski i bosanski. Iz obrazloženja osporenih odluka proizlazi da je na nedvosmislen način utvrđeno da apelantima ne prijeti progon po nekom od pet elementa iz definicije izbjeglice, što je uslov za pružanje međunarodne, odnosno supsidijarne zaštite u smislu člana 105. Zakona o kretanju i boravku stranaca.“ (Odluka o dopustivosti Ustavnog suda BiH br. AP-1811/10 od 14.09.2010. godine)

U odnosu na tvrdnju apelantice da bi njeno protjerivanje u zemlju porijekla (Irak) kršilo njena prava iz člana 3. Konvencije, i iz razloga što je nepismena žena bez imovine i muške potpore, sa zapadnjačkim stilom oblačenja u patrijarhalnoj i izrazito konzervativnoj državi, u odluci kojom je odbio apelaciju Ustavni sud BiH istakao je sljedeće:

„[A]pelantica nije, u suštini, isticala da je samo opća situacija u Iraku razlog koji bi trebalo da spriječi njenu deportaciju u tu zemlju, već je ukazala na ličnu okolnost da će kao sama i neudata žena biti posebno ranjiva i izložena tretmanu koji zabranjuje član 3. Evropske konvencije. S tim u vezi, Ustavni sud zapaža da je Evropski sud u više svojih odluka (vidi, npr., navedenu presudu M.Y.H. i drugi protiv Švedske) ukazao da izvještaji nacionalnih i međunarodnih organizacija svjedoče o teškom položaju žena u Iraku (ibid., strana 27, § 33. već citiran, vidi, također, izvještaj UNAMI, § 28. već citiran). Kao što je već navedeno, apelantica, ukoliko se vrati u Irak, vjerovatno će živjeti sama, bez zaštite društvene mreže, konkretno zaštite koju potencijalno pružaju muški srodnici. Ipak, prema stavu Suda, ne može se smatrati da su opći rizici koji idu uz status neudate žene u Iraku sami po sebi dostigli prag zlostavljanja koje je zabranjeno članom 3. Konvencije (op. cit., M.Y.H. i drugi protiv Švedske, § 71). Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud zaključuje da donošenjem osporene odluke Suda BiH nije došlo do kršenja člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije.“

Odluka o dopustivosti i meritumu Ustavnog suda BiH br. AP-1416/13 od 16.3.2013. godine

Ustavni sud BiH razmatrao je i tvrdnje da bi povratak tražitelja međunarodne zaštite, kojem je zahtjev odbijen, u zemlju porijekla predstavljalo kršenje člana 3. Evropske konvencije iz razloga diskriminacije u pristupu javnom zdravstvu, a imajući u vidu da je tražitelj međunarodne zaštite teško oboljela osoba (paranoidna šizofrenija). Nakon pregleda relevantne prakse Evropskog suda za ljudska prava i zaključka da u principu nije isključeno da se navedena situacija može ticati člana 3. Evropske konvencije, razmatrajući konkretni slučaj, Sud je zaključio da apelantica ne bi bila suočena sa kršenjem njenog prava da ne bude izložena tretmanu suprotnom članu 3. Konvencije. Ustavni sud BiH je u tom smislu istakao i sljedeće:

„Ustavni sud, dalje, zapaža da iz obrazloženja odluka upravnih organa i Suda BiH proizlazi da je prilikom ocjene navedenih izvještaja posebna pažnja posvećena potrebama specifične kategorije lica sa zdravstvenim problemima kojim pripada apelantica iz kojih nesporno proizlazi da postoje institucionalni problemi u zemlji porijekla apelantice, ali da romska zajednica ima pristup javnim uslugama zdravstvene zaštite, da bira i koristi zdravstveni sistem koji finansiraju Kosovo ili Srbija, zavisno od dostupnosti, geografskog položaja i cijene usluga. Dakle, zadovoljeni su standardi za brigu i liječenje takvih lica, te u pristupu medicinskom tretmanu ovih lica ne postoji diskriminacija u odnosu na nacionalnost. Iz predloženog, Ustavni sud je ustanovio da su nadležni organ i sud ovakvo stanovište zasnovali, prije svega, na izvještajima međunarodnih organizacija, jer u toku postupka nije mogla biti ocijenjena apelantičina izjava imajući u vidu njeno psihičko stanje, kao i činjenicu da njeni staratelji nisu mogli pružiti informacije relevantne za ovaj postupak, razloge zbog kojih je apelantica napustila zemlju porijekla [...] Prema tome, proizlazi da dokazi koji su provedeni, uključujući i izvještaje međunarodnih organizacija o stanju ljudskih prava, nisu potvrdili da bi apelantičin položaj, imajući u vidu i njeno zdravstveno stanje, bio imalo gori od položaja ostalih članova romske populacije na Kosovu, budući da bi apelantica, u smislu relevantnih izvještaja, imala pristup javnim uslugama zdravstvene zaštite.“ (Odluka o dopustivosti i meritumu Ustavnog suda BiH br. AP-5025/13 od 27.02.2014. godine)

Pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava BiH, člana 6. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda

U odnosu na pozivanje apelanata, tražitelja međunarodne zaštite, kojima je pravomoćnom presudom odbijen zahtjev za međunarodnu zaštitu, da im je u postupku pred Sudom BiH osporen presudom povrijeđeno pravo na pravično suđenje koje se štiti čl. 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima i te-

meljnim slobodama, Ustavni sud BiH je u svojim odlukama u više navrata naveo da se ova povreda ne odnosi na postupke po zahtjevu za međunarodnu zaštitu, jer se ne utvrđuju građanska prava i obaveze prema članu 6. Evropske konvencije, te su apelacije u slučajevima u vezi sa povredom prava na pravično suđenje bile odbacivane kao inkompatibilne *ratione materiae* sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

„Ustavni sud podsjeća da se pravo stranca da ostane u određenoj zemlji ubraja u djelokrug javnopravnih ovlaštenja određene države koji je isključen iz djelokruga člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Takvo pravo, konkretno u Bosni i Hercegovini, regulirano je Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azilu. Praksa Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu izričito se zasniva na stanovištu da je odlučivanje o kretanju i boravku stranaca, a analogno tome, i odluka o protjerivanju stranaca iz Bosne i Hercegovine, isključiva nadležnost državnih organa i da se ne može podvesti pod koncept ‘građanskih prava i obaveza’ zaštićen članom 6. Evropske konvencije. Iz navedenog proizlazi da član 6. stav 1. Evropske konvencije nije primjenjiv na konkretan slučaj. Budući da član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, u ovom slučaju, ne pruža širi obim zaštite od člana 6. Evropske konvencije, slijedi da su navodi apelacije u vezi sa povredom prava na pravično suđenje inkompatibilni ratione materiae sa Ustavom Bosne i Hercegovine.“ (Odluka o dopustivosti Ustavnog suda BiH br. AP-1294/11 od 12.05.2011. godine)

Pravo na poštivanje privatnog i porodičnog života, doma i prepiske iz člana II/3. f) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 8. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda

Boraveći u Bosni i Hercegovini duži niz godina, mnogi tražitelji međunarodne zaštite su zasnovali porodice sa državljanima BiH na način da su zasnovali bračnu, odnosno vanbračnu zajednicu. U takvim prilikama, tražitelji međunarodne zaštite su se u značajnoj mjeri integrirali u bosanskohercegovačko društvo, tu su zasnovali porodične i prijateljske veze, našli mjesto stanovanja i zaposlenje, a njihova djeca – koja često ni ne govore jezik porijekla roditelja – tu se školuju.

Jedno od spornih pitanja koje se postavljalo u praksi jeste da li će se tražitelji međunarodne zaštite koji imaju porodicu sa državljanima BiH, u slučaju pravomoćnog odbijanja zahtjeva za međunarodnu zaštitu i protjerivanja iz BiH, susresti sa kršenjem čl. 8. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ustavni sud BiH je, kada je u pitanju ovo pravo, u više navrata naznačio da mora postojati opravdanost miješanja u ovo pravo i da se mora dokazati da je miješanje proporcionalno legitimnom cilju.

Iz prakse Ustavnog suda BiH proizlazi da se tražitelji međunarodne zaštite ne mogu pozivati na povredu ovog prava ukoliko osporavaju presude Suda BiH kojima je odbijen zahtjev za međunarodnu zaštitu iz razloga jer se radilo o postupcima gdje su se ispitivali uslovi za dodjeljivanje međunarodne zaštite. Naime, Sud zaključuje da predmet tog upravno-sudskog postupka nije apelantova deportacija, odnosno prisilno napuštanje teritorije BiH, već da je to predmet drugog postupka u kojem nadležni organ ispituje eventualne povrede člana 8. Konvencije. Samim tim, stav je Suda da u odlukama gdje se odlučuje o međunarodnoj zaštiti ne može doći do miješanja u apelantovo pravo na privatni i porodični život, te da su svi takvi navodi očigledno neosnovani.

Odluka o dopustivosti Ustavnog suda BiH br. AP-1320/10 od 29.06.2011. godine, tačka 22, 25; Odluka o dopustivosti i meritumu Ustavnog suda BiH br. AP-3927/09 od 27.11.2010. godine, tačka 41–42, 46; Odluka o dopustivosti i meritumu Ustavnog suda BiH br. AP-5148/10 od 9.2.2011. godine, tačka 42–43; Odluka o dopustivosti Ustavnog suda BiH br. AP- 46/13 od 28.02.2013. godine, tačka 22

„U konkretnom slučaju, apelantici i ostalim apelantima je uskraćeno pravo na međunarodnu zaštitu i ostavljen im je rok za dobrovoljno napuštanje BiH. Ovakva mjera, s obzirom da se odnosi na sve članove

porodice, nije usmjerena na prekidanje porodičnih veza, odnosno ne predstavlja miješanje u porodični život u smislu člana 8. Evropske konvencije (vidi Evropski sud, Slivenko protiv Latvije, aplikacija broj 48321/99 od 9. oktobra 2003. godine, stav 97.). Nadalje, apelanti smatraju da su navedenim mjerama uskraćeni u pravu na uživanje privatnog života. Međutim, čak i kada bi se prihvatilo da boravak u BiH u trajanju od 12 godina, rođenje pet apelanata u BiH, pohađanje škole, prijateljstva koja su apelanti uspostavili predstavlja privatni život, uskraćivanje prava na međunarodnu zaštitu i ostavljanje roka za dobrovoljno napuštanje BiH je 'u skladu sa zakonom' i motivirano je 'legitimnim ciljem', odnosno kontrolom ulaska, boravka i protjerivanja stranaca, što predstavlja diskreciono pravo svake države. U tom smislu, nije narušena ravnoteža između privatnog života koji su apelanti uspostavili i legitimnog cilja koji se ogleda u kontroli ulaska i boravka stranaca u BiH. Pritom, iz predloženog Ustavnom sudu ne može se zaključiti da je apellantima bilo dato pravo da mogu ostati u BiH. (Odluka o dopustivosti Ustavnog suda BiH br. AP 1811/10 od 14.09.2010. godine)

Pravo na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda

Apelanti su pred Ustavnim sudom BiH također isticali da je u odlukama nadležnih upravnih organa, odnosno po pravnim lijekovima u upravnom sporu, došlo i do povrede prava na djelotvoran pravni lijek iz čl. 13. Konvencije, s obzirom da nadležni organi, odnosno Sud BiH, nisu istinski razmatrali da li bi apellant bio suočen sa tretmanom suprotnim čl. 3. Konvencije pri vraćanju u zemlju porijekla. Ovaj navod o povredi se u principu ističe u vezi sa čl. 3. Konvencije, s obzirom na supsidijarni karakter čl. 13., a koji ne garantira pravo na djelotvoran pravni lijek sam po sebi, niti se može posmatrati samostalno i nezavisno od nekog od prava garantiranih Konvencijom.

Opseg obaveze države u skladu sa čl. 13. Konvencije varira zavisno od prirode aplikantovih zahtjeva u skladu s Konvencijom. S obzirom na nepovratnu prirodu povrede koja može nastati ako se ostvari navodni rizik od mučenja ili zlostavljanja i važnosti koju Konvencija pridaje članu 3., pojam efektivnog pravnog lijeka u skladu sa čl. 13. zahtijeva (i) nezavisnu i rigoroznu analizu tvrdnje da postoje značajni osnovi za vjerovanje da postoji stvaran rizik postupanja suprotnog čl. 3. u slučaju aplikantovog povratka u zemlju porijekla, i (ii) davanje djelotvorne mogućnosti suspenzije provođenja mjera čije su posljedice potencijalno nepovratne.¹

Ustavni sud BiH do sada nije utvrdio posebno kršenje ovog prava u kontekstu međunarodne zaštite, te smatra dovoljnim da je apellant imao i koristio zakonom propisane pravne lijekove. Nadalje, „[č]injenica da pravni lijek nije rezultirao na način na koji je apellantica željela ne može voditi zaključku o nepostojanju ili nedjelotvornosti pravnog lijeka“.² Ovo će naročito biti slučaj kada apellant bude odbijen po primarnom zahtjevu, npr. navodu o kršenju prava iz čl. 3. Konvencije. Međutim, čak i prilikom utvrđivanja kršenja čl. 3. Konvencije, Sud neće posebno utvrđivati i kršenje čl. 13. Konvencije ukoliko predmet vrati na ponovni postupak.

Odluka o dopustivosti i meritumu Ustavnog suda BiH br. AP-5025/13 od 27.02.2014. godine, tačka 39.

Odluka o dopustivosti i meritumu Ustavnog suda BiH br. AP-555/09 od 30.05.2009. godine, tačka 34.

¹ Vidi npr.: *Shamayev i drugi protiv Gruzije i Rusije*, aplikacija br. 36378/02, od 12.04.2005., tačka 444; *Olaechea Cahuas protiv Španjolske*, aplikacija br. 24668/03, od 10.08.2006., tačka 35; *Salah Skeeckh protiv Nizozemske*, citirano iznad, tačka 154; *A protiv Nizozemske*, aplikacija br. 4900/06, od 20.07.2010, tačka 155.

² Odluka o dopustivosti i meritumu Ustavnog suda BiH br. AP-5025/13 od 27.02.2014., tačka 39.

PRAVO AZILA U EVROPSKOJ UNIJI

Pravo na azil zajamčeno je članom 18. Povelje EU o temeljnim pravima. Članom 19. zabranjeno je kolektivno protjerivanje, te se pojedinci štite od udaljavanja, protjerivanja ili izručivanja u državu u kojoj postoji ozbiljna opasnost da budu osuđeni na smrtnu kaznu, mučenje ili drugo ne-ljudsko ili ponižavajuće postupanje ili kaznu.

Države članice EU dogovorile su se oko zajedničke evropske politike azila, što obuhvata i supsidijarnu i privremenu zaštitu.

Postupci priznavanja azila moraju biti pravedni i djelotvorni u cijeloj Uniji. To je temelj Zajedničkog evropskog sistema azila (CEAS). CEAS sadrži nekoliko zakonodavnih akata kojima su obuhvaćeni svi aspekti postupka azila:

- „Dablinsku uredbu”, na temelju koje se određuje koja je država članica nadležna za razmatranje zahtjeva za azil;
- Direktivu o **postupcima azila**, kojom se uspostavljaju zajednički standardi za pravične i djelotvorne postupke azila;
- Direktivu o **uslovima prihvata**, kojom se uspostavljaju minimalni zajednički standardi za uslove života podnositelja zahtjeva za azil i kojom se podnositeljima zahtjeva jamči pristup smještaju, hrani, zaposlenju i zdravstvenoj zaštiti;
- Direktivu o **kvalifikaciji**, kojom se utvrđuje ko ispunjava uslove za status izbjeglice ili za ostvarivanje supsidijarne zaštite i kojom se utvrđuje niz prava korisnika tog statusa (dozvole boravišta, putne isprave, pristup zaposlenju i obrazovanju, socijalna i zdravstvena zaštita).

Agencija Evropske unije za azil (EUAA) decentralizirana je agencija EU koja pruža operativnu i tehničku podršku, te osposobljavanje nacionalnim tijelima država članica EU. Tako im pomaže u provedbi zakonodavstva EU o azilu i postizanju veće konvergencije postupaka azila i uslova za prihvata.

EUAA pruža širok raspon operativne i tehničke podrške državama članicama EU. Kako bi se postigla veća konvergencija praksi azila i prihvata širom EU, u skladu s visokim standardima sistema CEAS.

U okviru stvaranja CEAS-a, tokom posljednjih petnaestak godina, u EU donesen je instrument kojim se određuje kako je samo jedna država članica odgovorna za razmatranje zahtjeva za azil koje su podnijeli državljani trećih država u potrazi za zaštitom. Dablinska uredba u pravni sistem azila EU uvodi pravilo da je za razmatranje podnesenih zahtjeva za azil primarno odgovorna ona država članica kroz čije je granice pojedini tražitelj azila prvi put stupio na teritoriju Unije, primjenom takozvanog načela prvog ulaska.

Uredba (EU) br. 604/2013 (Uredba Dublin III), koja zamjenjuje Uredbu Vijeća (EZ) br. 343/2003 (Uredba Dublin II), utvrđuje kriterije i mehanizme za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za azil. Uredba Dublin III određuje državu EU koja je odgovorna za razmatranje zahtjeva za azil. Podnositeljima zahtjeva osigurava bolju zaštitu dok njihov status nije utvrđen. Također stvara novi sistem za rano otkrivanje problema u nacionalnim sistemima azila ili prihvata i rješavanje njihovih uzroka prije nego što se razviju u krize velikih razmjera.

Svrha sistema Dablinske uredbe jeste odrediti državu članicu EU odgovornu za razmatranje zahtjeva za azil koji je u jednoj od država članica podnio državljani treće zemlje. Dablinska uredba utvrđuje načelo po kojem je samo jedna država članica odgovorna za razmatranje zahtjeva za azil. Time se nastoji izbjeći slanje tražitelja azila iz jedne države u drugu, te također spriječiti zloupotrebu sistema na način da jedna osoba podnese nekoliko zahtjeva za azil. Država članica za koju je određeno da snosi odgovornost za zahtjev za azil mora prihvatiti podnositelja, te obraditi zahtjev. Ako država članica u kojoj je podnesen zahtjev za azil smatra da odgovornost snosi druga država članica, ona može zatražiti prihvata zahtjeva od te druge države članice. Kada

država od koje je to zatraženo odluči prihvatiti ili ponovno prihvatiti osobu u pitanju, podnosi-telju se šalje obrazložena odluka u kojoj se na-vodi da je njegov zahtjev nedopušten u državi u kojoj je podnesen, te da postoji obaveza predaje tražitelja azila odgovornoj državi članici.

Evropski sud za ljudska prava je kroz svoju sud-sku praksu razvio određene standarde u pogle-du zaštite koju migranti i izbjeglice uživaju na temelju Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. Nepoštivanje tih standarda rezultira povredama raznih prava zagaran-tiranih Konvencijom od strane država stranaka pred Evropskim sudom.

U predmetu Soering protiv Ujedinjenog Kra-ljevstva, prvi put je Evropski sud je presudio da postoji odgovornost države na temelju čl. 3. Konvencije u slučaju izručivanja podnositelja zahtjeva u državu u kojoj bi bio izložen postu-panju protivnom tom članu. Nakon ove presude Evropski sud dosljedno smatra da protjerivanje, izručenje ili bilo koja druga mjera udaljavanja stranca može dovesti do odgovornosti države ugovornice temeljem člana 3. Konvencije ako postoje razlozi za sumnju da će se pojedinac, u zemlji u koju se vraća, suočiti sa stvarnim rizi-kom od mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kazne.

Praksa Evropskog suda u pogledu uslova boravka u tranzitnim zonama i prihvatnim centrima za migrante i izbjeglice stalno se razvija i nadopu-njuje u odnosu na nove okolnosti, pa je nedavno donesena presuda koja se odnosi na uslove u pri-hvatnom centru za migrante tokom pandemije virusa COVID-19 (Feilazoo protiv Malte).

U kontekstu kolektivnog protjerivanja stranaca, Evropski sud je uspostavio autonomno tumače-nje pojma „protjerivanje“, kao i načela koja dr-žave moraju poštivati pri donošenju odluke o protjerivanju stranca.

U pogledu člana 5. Konvencije, Evropski sud je precizirao kriterije koje države moraju primje-njivati pri određivanju pritvora migrantima i izbjeglicama kako bi se isti smatrao zakonitim i ne proizvoljnim. Nadalje, Evropski sud je u svo-joj sudskoj praksi uspostavio određene kriterije u pogledu pozitivnih obaveza države temeljem člana 8. Konvencije. Primjerice, radi zaštite pra-va na porodični život, države u određenim sluča-jevima moraju dozvoliti boravak strancu u svrhu spajanja s porodicom koja boravi na teritoriji te države. Ujedno, Evropski sud je kroz svoju sud-sku praksu definirao, što se smatra djelotvornim pravnim sredstvom u postupcima odlučivanja o pravima migranta.

SUDSKA PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

U nastavku su navedene važnije presude i odluke u kojima je Evropski sud definirao načela i precizirao kriterije primjenjive na različite situacije s kojima se nadležna tijela mogu susresti.

ZABRANA MUČENJA (ČL. 3 KONVENCIJE)

Evropski sud ne potcjenjuje teret koji države podnose zbog velikog priliva migranata i izbjeglica; međutim, zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja je temeljna vrijednost u demokratskim društvima, što pokazuje i činjenica da je pravo zajamčeno članom 3. Konvencije apsolutno, te se ne može derogirati ni u vanrednim stanjima. U kontekstu migracija, ovaj član je primjenjiv na situacije izručenja ili vraćanja stranaca u zemlju porijekla, te u odnosu na uslove boravka u prihvatnim centrima. Nadležna tijela su dužna procijeniti stanje u zemlji porijekla, odnosno u trećoj zemlji u koju se stranac vraća. Protjerivanje, izručenje ili bilo koja druga mjera udaljavanja stranca može dovesti do odgovornosti države ugovornice prema članu 3. Konvencije ako postoje razlozi za sumnju da će se pojedinac u zemlji u koju se vraća suočiti sa stvarnim rizikom od mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kazne.

Dakle, član 3. Konvencije obuhvata i obavezu nadležnih tijela države ugovornice prema kojoj ne smiju protjerati/vratiti stranca u zemlju u kojoj bi bio izložen stvarnom riziku postupanja protivnom tom članu. Procjena razloga za sumnju suočava li se pojedinac s takvim rizikom mora biti stroga i temeljita. Nadležna tijela države, uključujući i sudove, moraju ispitati jesu li uslovi u državi primateljici u skladu sa standardima iz člana 3. Konvencije (Mamatkulov i Askarov protiv Turske). Ovi standardi podrazumijevaju da zlostavljanje mora doseći minimalni nivo ozbiljnosti kako bi ulazilo u opseg člana 3. Konvencije, pri čemu procjena zavisi od okolnosti svakog pojedinog slučaja (Hilal protiv Ujedinjenog Kraljevstva). Kada država ugovornica želi protjerati ili izručiti stranca, sadržaj obaveza iz člana 3. Konvencije razlikuje se prema tome je li zemlja u koju se vraća njegova zemlja porijekla ili treća zemlja.

IZRUČIVANJE U ZEMLJU PORIJEKLA

Kada je riječ o zemlji porijekla, domaći sud mora razmotriti sve raspoložive dokaze, te u odluci obrazložiti postoje li u dokazima koji su pred njim dovoljno jasni i ozbiljni razlozi da se tu konkretnu osobu izruči ili ne izruči konkretnoj državi zbog opasnosti da će biti izložena postupanju protivnom čl. 3. Konvencije (Saadi protiv Italije i Soering protiv Ujedinjenog Kraljevstva). Postojanje stvarnog rizika nadležno tijelo treba ocijeniti s obzirom na poznate činjenice u državi u koju se osoba izručuje u trenutku izručenja, pri čemu se mogu koristiti izvještaji međunarodnih organizacija, poput izvještaja Evropskog odbora za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT), ali i nevladinih organizacija kao što su Amnesty In-

ternational, Human Rights Watch, Transparency International i slične organizacije. Ocjenjujući postoji li rizik zlostavljanja u zemlji porijekla, Evropski sud ocjenjuje opću situaciju u toj zemlji, uzimajući u obzir bilo kakve naznake poboljšanja ili pogoršanja stanja ljudskih prava općenito ili u vezi s posebnom grupom ili područjem koje bi moglo biti relevantno za lične okolnosti pojedinca koji se izručuje (Shamayev i drugi protiv Gruzije i Rusije). Postojanje općeg problema poštovanja ljudskih prava u određenoj zemlji ne može samo po sebi biti osnova za odbijanje izručenja (Dzhaksybergenov protiv Ukrajine). Potrebno je uzeti u obzir specifične tvrdnje podnositelja zahtjeva i specifične okolnosti koje potvrđuju njegov strah od zlostavljanja (Mamat-

kulov i Askarov protiv Turske). Ukoliko to smatra potrebnim i opravdanim u okolnostima konkretnog predmeta, domaći sud može od nadležnog tijela države kojoj se osoba izručuje tražiti određena jamstva da osoba neće izručenjem biti

izložena postupanju protivnom čl. 3. Konvencije; međutim, to nije obaveza. Potreba za takvim jamstvom procjenjuje se od slučaja do slučaja (Othman (Abu Qatada) protiv Ujedinjenog Kraljevstva).

PROTJERIVANJE U TREĆU ZEMLJU

Kada se tražitelj azila protjeruje u treću zemlju, nezavisno od toga je li ta zemlja članica EU ili ne, te je li potpisnica Konvencije ili ne, postoji obaveza temeljitog ispitivanja stvarnog rizika hoće li tražitelju azila u toj zemlji biti onemogućen pristup odgovarajućem postupku za azil (Ilias i Ahmed protiv Mađarske). Pored toga, mora se procijeniti i rizik od podvrgavanja postupanju protivnom članu 3. Konvencije, primjerice zbog uslova u prihvatilištima za tražitelje azila u toj trećoj zemlji i drugih postupaka kojima vlasti te zemlje pribjegavaju ili ih toleriraju, a koja su očito suprotna načelima Konvencije (M.S.S. protiv Belgije). Nacionalna tijela u postupcima za traženje azila moraju izvršiti vlastitu detaljnu procjenu dostupnosti i funkcioniranja siste-

ma azila države primateljice i zaštitnih mjera koje ta država pruža u praksi, nezavisno od pojedinačnih okolnosti koje iznose tražitelji azila. Procjena se mora izvršiti ponajprije s obzirom na činjenice koje su nacionalnim tijelima bile poznate u trenutku protjerivanja (Sharifi protiv Austrije). Dakle, nadležna tijela države, uključujući i sudove, ne mogu samo pretpostaviti da će se u trećoj zemlji prema tražitelju azila postupati u skladu sa standardima Konvencije, već prvo moraju provjeriti na koji način vlasti te zemlje primjenjuju svoje zakonodavstvo o azilu u praksi. Provjeru stanja u zemlji u koju se stranac vraća moguće je napraviti primjerice na web stranicama organizacija CPT, UNCHR, REFWORLD i sl.

USLOVI U TRANZITNIM ZONAMA I PRIHVATNIM CENTRIMA

U skladu sa članom 3. Konvencije, država mora osigurati osobama lišenim slobode smještaj u uslovima koji osiguravaju poštivanje njihovog ljudskog dostojanstva, te da način i metoda izvršenja mjere ne izlažu takve osobe nelagodi ili trpljenju čiji intenzitet premašuje neizbježni nivo trpljenja svojstven lišenju slobode (S.D. protiv Grčke). Prilikom ocjene uslova u kojima je smještena osoba lišena slobode, potrebno je uzeti u obzir sveukupni učinak tih uslova na takvu osobu, kao i konkretne navode te osobe (Dougou protiv Grčke), te dužinu razdoblja tokom kojeg se osoba lišena slobode nalazi u određenim uslovima (Aden Ahmad protiv Malte).

U predmetu Khlaifia i drugi protiv Italije, Evropski sud je postavio temeljna načela u pogledu životnih uslova u prihvatilištima za migrante i izbjeglice. Ti uslovi podrazumijevaju:

- dovoljno ličnog prostora,
- pristup prirodnom svjetlu, zraku i vježba-

nju na otvorenom,

- dostupnost ventilacije,
- poštovanje osnovnih sanitarnih i higijenskih zahtjeva.

U novijoj presudi, maj 2021. godine, Feilazoo protiv Malte, Evropski sud je uslove u prihvatnom centru za migrante na Malti procijenio i u kontekstu pandemije COVID 19. Podnositelj zahtjeva je nekoliko sedmica bio smješten u prostorijama u kojima su novopridošle osobe (tražitelji azila) bile smještene u karantenu zbog bolesti COVID 19. Evropski sud je zaključio da je ta mjera predstavljala rizik za zdravlje podnosioca i ne može se smatrati mjerom koja udovoljava osnovnim sanitarnim zahtjevima. Stoga je u ovom predmetu došlo do povrede člana 3. Konvencije.

ZABRANA KOLEKTIVNOG PROTJERIVANJA STRANACA (ČL. 4. PROTOKOLA BR. 4. UZ KONVENCIJU)

Pojam protjerivanje stranaca uključuje svako prisilno udaljavanje stranaca s teritorije države, bez obzira na zakonitost njihovog boravka na toj teritoriji, vrijeme koje su proveli na toj teritoriji, mjesto na kojem su lišeni slobode, njihov status migranta ili tražitelja azila i njihovo ponašanje prilikom prelaska granice. Član 4. Protokola br. 4 primjenjuje se kako na osobe koje borave na teritoriji države, tako i na osobe koje su zaustavljene na teritoriji države i vraćene u zemlju porijekla, nezavisno od toga jesu li u državu ušle na zakonit način ili ne. Ovaj član primjenjuje se i na osobe koje su zaustavljene na otvorenom moru dok su pokušavale doći do teritorije države, te su vraćene u zemlju porijekla (Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije), kao i na osobe koje su odmah uklonjene s teritorije države pri pokušaju prelaska državne granice (vidi N.D. i N.T. protiv Španjolske). Odbijanje ulaska na teritoriju države osobama koje su nezakonito pokušale ući na teritoriju države također predstavlja kolektivno protjerivanje stranaca. Naime, nezavisno radi li se o protjerivanju ili odbijanju ulaska, za osobe kojima prijeti zlostavljanje u zemlji u koju ga se vraća, rizik da postanu žrtve takvog postupanja jednak je u oba slučaja. Evropski sud je utvrdio da se čl. 3. (Zabrana mučenja) i čl. 4. Protokola br. 4 (Zabrana kolektivnog protjerivanja stranaca) primjenjuju na sve situacije u nadležnosti države ugovornice, uključujući i one kada vlasti te države još nisu ispitalle imaju li pojedinci pravo na zaštitu prema tim odredbama. Za navedenu tematiku ključne su presude Evropskog suda u predmetima Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije, Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke, te Khlaifia i drugi protiv Italije, a koji se odnose na ulazak na teritoriju države preko morske granice. Evropski sud je zaključio da se autonomno tumačenje pojma „protjerivanje“ usvojeno u tim predmetima može primijeniti i u kontekstu pokušaja ulaska na teritoriju države preko kopnene granice (N.D. i N.T. protiv Španjolske).

Države ne smiju protjerati strance prije nego što su ispitalle situaciju svakog stranca ponaosob. Svrha člana 4. Protokola br. 4 je spriječiti države

da protjeraju strance prije nego su pojedinačno ispitalle njihove lične prilike, te im omogućile da iznesu svoje argumente protiv protjerivanja. Da bi se utvrdilo je li izvršeno dovoljno individualizirano ispitivanje, potrebno je razmotriti okolnosti svakog pojedinog slučaja i provjeriti jesu li nadležna tijela u odluci o protjerivanju stranca uzela u obzir njegovu specifičnu situaciju. Ujedno, mora se voditi računa o posebnim okolnostima protjerivanja i o „općem kontekstu u relevantno vrijeme“ (Gruzija protiv Rusije). Činjenica da je određeni broj stranaca protjeran na temelju sličnih odluka sama po sebi ne dovodi do zaključka da je došlo do kolektivnog protjerivanja ako je svakom strancu data mogućnost da nadležnim tijelima iznese argumente protiv svog protjerivanja (M.K. i drugi protiv Poljske). Procjenjujući kolektivnu prirodu protjerivanja, Evropski sud je u svojoj sudskoj praksi uzimao u obzir određene činjenice kao što su:

- jesu li se nadležna tijela u odluci o protjerivanju pojedinca osvrnula na njegov zahtjev za azil,
- je li strancima bio otežan kontakt s advokatom,
- jesu li politička tijela prethodno najavila provođenje politike vraćanja stranaca (Čonka protiv Belgije),
- jesu li stranci, prije nego su automatski vraćeni, imali stvarnu mogućnost traženja azila (vidi Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke).

Pojedinci moraju iskoristiti zakonite postupke koji su im na raspolaganju za ulazak u zemlju. Država ne može biti odgovorna za neprovođenje pojedinačnog ispitivanja okolnosti tačno određene osobe ako ta osoba nije aktivno sarađivala u postupku pojedinačnog ispitivanja njenih okolnosti. Drugim riječima, čl. 4. Protokola br. 4 neće biti povrijeđen ako se nedosta-

tak obrazložene odluke o protjerivanju određene osobe može pripisati ponašanju te same osobe (Khlaifia i drugi protiv Italije i Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije). U predmetu N.D. i N.T. protiv Španjolske, Evropski sud je zaključio da se nedostatak ispitivanja protjerivanja podnositelja zahtjeva na pojedinačnoj osnovi može pripisati činjenici da oni nisu iskoristili službene zakonite postupke koji su im bili na raspolaganju za tu svrhu, već su pokušali prijeći kopnenu granicu nelegalno, nasilno, u

velikom broju i prethodno planirajući. Stoga je ovaj nedostatak bio posljedica njihovog vlastitog ponašanja. Evropski sud je pri tome primijenio dvostruki test: ispitao je da li je država omogućila stvarni i djelotvoran pristup zakonitom ulasku na njenu teritoriju, a zatim jesu li podnositelji zahtjeva iskoristili taj pristup, odnosno jesu li postojali opravdani razlozi koji su podnositelje spriječili u korištenju zakonitog ulaska, na temelju objektivnih činjenica za koje je odgovorna tužena država.

PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST (ČL. 5. KONVENCIJE)

Član 5. stav 1. tačka (f) Konvencije dopušta državama da kontroliraju slobodu stranaca u dvije različite situacije: i) zadržavanje tražitelja azila ili drugog imigranta radi sprečavanja neovlaštenog ulaska u zemlju; ii) pritvor osobe protiv koje je u toku postupak protjerivanja ili izručenja.

U oba slučaja pritvor mora biti kompatibilan sa sveukupnom svrhom i zahtjevima člana 5., mora biti zakonit i ne smije biti proizvoljan. Pravo na slobodu zagantirano članom 5. Konvencije odnosi se na fizičku slobodu osobe, a ne na slobodu kretanja zagantiranu članom 2. Protokola br. 4 uz Konvenciju. Razlika između lišenja slobode i ograničenja slobode kretanja jeste u intenzitetu, ne u prirodi ili sadržaju tog prava. Evropski sud je razmatrao primjenjivost člana 5. u predmetima zadržavanja stranaca na međunarodnim aerodromima (Amuur protiv Francuske, Shamsa protiv Poljske, Riad i Idiab protiv Belgije, Nolan i K. protiv Rusije) i u prihvatnim centrima za identifikaciju i registraciju migranata (Khlaifia i drugi protiv Italije).

U određivanju razlike između ograničenja slobode kretanja i lišenja slobode u kontekstu zadržavanja stranaca na aerodromima i prihvatnim centrima za identifikaciju i registraciju migranata, Evropski sud uzima u obzir sljedeće kriterije: specifičnu situaciju podnositelja zahtjeva i njihov izbor, primjenjivi pravni sistem države i njegovu svrhu, trajanje postupka za odlučivanje o zahtjevu izbjeglice/migranta, te prirodu i stepen stvarnih ograničenja koja su nametnuta podnositeljima zahtjeva. Primjenjujući ove kriterije u

predmetu Z.A. i drugi protiv Rusije, Evropski sud je utvrdio da je član 5. Konvencije bio primjenjiv na podnositelje zahtjeva u tom predmetu jer podnositelji nisu imali realnu mogućnost napuštanja aerodroma. S druge strane, u predmetu Ilias i Ahmed protiv Mađarske, Evropski sud je zaključio da čl. 5. nije primjenjiv jer se, za razliku od osoba zadržanih na aerodromu tranzita, osobe smještene u kopnenoj tranzitnoj zoni između dvije države (Mađarske i Srbije) nisu trebale ukrcati na avion kako bi se vratile u zemlju iz koje su došli. Stoga je mogućnost napuštanja tranzitne zone za njih bila realna, a ne teoretska.

Pritvor mora biti zakonit i ne smije biti proizvoljan, a oduzimanje slobode tražiteljima azila radi sprečavanja njihovog neovlaštenog ulaska na teritoriju države nije samo po sebi protivno Konvenciji. Međutim, takvo lišenje slobode, kao i svako drugo, mora biti u skladu sa zakonom. Ovaj zahtjev je ispunjen ako domaće zakonodavstvo propisuje: koje je tijelo nadležno da odredi zadržavanje (pritvor) u tranzitnoj zoni, u kojem obliku mora biti donesen nalog, na kojem pravnom temelju je pritvor određen i s kojim ograničenjima, maksimalno trajanje pritvora i primjenjivu sudsku zaštitu. Evropski sud je, primjerice, u svojoj sudskoj praksi utvrdio da zahtjev zakonitosti nije bio ispunjen u slučajevima Amuur protiv Francuske, Nolan i K. protiv Rusije i Mathloom protiv Grčke). Nadalje, oduzimanje slobode tražiteljima azila radi sprečavanja njihovog neovlaštenog ulaska na teritoriju države ne smije biti proizvoljno, što u kontekstu člana 5. stav 1. tačka (f) znači da takav pritvor: mora biti određen u dobroj vjeri, mora biti usko pove-

zan sa svrhom sprečavanja neovlaštenog ulaska u zemlju, mjesto i uslovi pritvora trebali bi biti prikladni imajući na umu da se mjera ne odnosi na počinitelje krivičnih djela, već na strance

koji su, često bojeći se za svoj život, pobjegli iz vlastite zemlje, ne smije trajati duže nego je to opravdano svrhom kojoj se teži (Saadi protiv Ujedinjenog Kraljevstva).

DJECA I DRUGE RANJIVE GRUPE

Dodatne mjere zaštite od proizvoljnog pritvora primjenjuju se na djecu i druge ranjive grupe. Oni bi trebali imati pristup procjeni svoje ranjivosti i biti informirani o odgovarajućim postupcima (Thimothawes protiv Belgije i Abdi Mahamud protiv Malte). Nedostatak aktivnih koraka i kašnjenje u provođenju procjene ranjivosti mogu biti faktori koji stvaraju ozbiljne sumnje u pogledu dobre vjere (Abdullahi Elmi i Aweys Abubakar protiv Malte; Abdi Mahamud protiv Malte). Pritvor ranjivih osoba neće biti u skladu sa članom 5. stav 1. f) ako se cilj može postići drugim, manje restriktivnim mjerama (Rahimi protiv Grčke; YohEkale Mwanje protiv Bel-

gije). Posebna pažnja mora se posvetiti uslovima pritvora, njegovom trajanju, te učinku pritvora na djecu i ranjive osobe (zavisno od toga radi li se o djeci s pratnjom; Popov protiv Francuske), djeci bez pratnje (Abdullahi Elmi i Aweys Abubakar protiv Malte, Rahimi protiv Grčke, Moustahi protiv Francuske), odraslim osobama sa specifičnim zdravstvenim potrebama (Aden Ahmad protiv Malte i Yoh-Ekale Mwanje protiv Belgije) ili LGBTI tražitelju azila (O.M. protiv Mađarske). Pritvor djece u pratnji može uzrokovati i povredu prava na porodični život ako države ne daju prednost zaštiti djetetovog najboljeg interesa (Bistieva i drugi protiv Poljske).

PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I PORODIČNOG ŽIVOTA (ČL. 8. KONVENCIJE)

Glavna svrha člana 8. jeste zaštita od proizvoljnog miješanja javne vlasti u privatni i porodični život pojedinca. Međutim, pored ove negativne obaveze, države članice imaju i pozitivnu obavezu poduzimanja mjera radi osiguranja poštovanja privatnog i porodičnog života, čak i između privatnih osoba. I kod negativnih i kod pozitivnih obaveza država mora voditi računa o pravednoj ravnoteži koja mora biti uspostavljena između suprotstavljenih interesa pojedinca i zajednice, pri čemu država uživa određenu slobodu procjene. U migrantskim predmetima, član 8. se primjenjuje u kontekstu spajanja porodica, te zabrane ulaska i putovanja u određenu zemlju. Kada je riječ o spajanju pojedinca s njegovom porodicom koja je doselila u neku od država članica, Evropski sud je uspostavio sljedeće kriterije za utvrđivanje opsega pozitivne obaveze države (I.A.A. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva): opseg obaveze države da na svoju teritoriju primi srodnike doseljenih osoba varirat će zavisno od posebnih okolnosti pojedinaca i općem interesu. U skladu sa međunarodnim pravom, država ima

pravo kontrolirati ulazak nedržavljana na svoju teritoriju. Kada je imigracija u pitanju, ne smatra se da član 8. obavezuje državu da poštuje izbor bračnih parova u pogledu države u kojoj su odlučili boraviti niti da odobri spajanje porodice na svojoj teritoriji.

U slučajevima kada država ne dozvoli boravak u svrhu spajanja, mora se utvrditi je li država postigla pravednu ravnotežu između, s jedne strane, interesa pojedinaca za stvaranjem porodičnog života u tuženoj državi, i s druge strane, vlastitog interesa države da kontrolira imigracije. Kada država odluči donijeti zakon kojim se određenim kategorijama imigranata daje pravo da im se pridruže supružnici, to mora učiniti u skladu s načelom nediskriminacije zagwarantiranim članom 14. Konvencije. Tako je u predmetu Hode i Abdi protiv Ujedinjenog Kraljevstva, Evropski sud utvrdio povredu čl. 14. u vezi sa čl. 8. jer je tužena država različito postupala prema osobama koje su sklopile brak nakon napuštanja zemlje trajnog prebivališta i one koje su to

učinile prije. U svim odlukama koje se tiču djece, posebno se mora uzeti u obzir njihov najbolji interes. Stoga Evropski sud u predmetima spajanja porodica posebnu pozornost obraća na specifične okolnosti malodobne djece, njihovu dob, situaciju u zemlji porijekla i koliko su zavisni od svojih roditelja. U predmetu Mubilanzila Mayeka i Kaniki Mitunga protiv Belgije, Evropski sud je utvrdio povredu čl. 8 zbog propusta tužene drža-

ve da u skladu sa svojim pozitivnim obavezama olakša spajanje majke koja je dobila status izbjeglice u Kanadi s njenim djetetom koje je bilo na putu da joj se pridruži u toj zemlji. Umjesto toga, tužena država je pritvorila i kasnije protjerala dijete u zemlju porijekla. Svi ovi kriteriji, a osobito najbolji interes djeteta, moraju se odražavati u obrazloženju odluka nadležnih nacionalnih tijela (El Ghatet protiv Švicarske).

ZABRANA ULASKA I PUTOVANJA

Konvencija ne garantira strancima pravo da uđu ili borave u određenoj zemlji. Države imaju široku slobodu procjene u pogledu reguliranja ulaska stranaca na svoju teritoriju. U predmetu Dalea protiv Francuske, Evropski sud je ocjenjivao je li registracija podnosioca zahtjeva u zajednički Šengenski informacijski sistem (SIS), koji omogućuje nadležnim tijelima u državama članicama šengenskog prostora razmjenu podataka i registriranje zabrane ulaska određenim osobama, povrijedila njegovo pravo na poštovanje privatnog života. Podnositelj nije dokazao da je imao problema zbog nemogućnosti putovanja unutar šengenskog prostora, a mjera je bila popraćena odgovarajućim proceduralnim jamstvima (sudska kontrola). Stoga je miješanje

u podnositeljev privatni život bilo opravdano interesima nacionalne sigurnosti, bilo je razmjerno cilju kojem se težilo i nužno u demokratskom društvu. Slijedom navedenog, zahtjev je proglašen očigledno nedopuštenim.

S druge strane, u predmetu Nada protiv Švicarske, u kojem je Evropski sud razmatrao učinke zabrane putovanja nametnute kao rezultat stavljanja podnosioca zahtjeva na UN-ov popis osumnjičenih za terorizam, presudio je da je povrijeđen član 8. Naime, s obzirom na ograničenje kretanja i trajanje ove mjere, tužena država nije postigla pravednu ravnotežu između podnositeljevog prava na zaštitu privatnog i porodičnog života, te legitimnog cilja zaštite nacionalne sigurnosti.

PRAVO NA DJELOTVORAN PRAVNI LIJEK (ČL. 13. KONVENCIJE)

Pravna sredstva koja tražitelji azila moraju iskoristiti u postupcima traženja azila moraju udovoljiti zahtjevima iz čl. 13. Konvencije. Da bi bio djelotvoran, pravni lijek mora biti propisan zakonom, ali i dostupan u praksi. Ako stranac prigovara da bi ga udaljšavanje s teritorije države izložilo postupanju protivnom članu 2. ili 3. Konvencije, na raspolaganju mora imati pravni lijek koji će omogućiti nezavisno i ozbiljno ispitivanje osnovanosti njegove tvrdnje o postojanju takvog rizika (M.S.S. protiv Belgije i Grčke), biti brzo riješen i imati suspenzivni učinak. Tražitelji azila moraju imati odgovarajuće informacije o postupku azila i svojim pravima na jeziku koji razumiju, te pristup djelotvornom sistemu komunikacije s nadležnim tijelima.

U ocjeni djelotvornosti pravnih sredstava u postupku azila, Evropski sud također uzima u obzir dostupnost tumača, osposobljenost osoblja koje obavlja informativne razgovore, raspoloživost pravne pomoći te obrazloženost odluke. Neispitivanje zahtjeva za azil u razumnom roku može uzrokovati povredu člana 8. (B.A.C. protiv Grčke) i člana 13. Konvencije (M.S.S. protiv Belgije i Grčke). S druge strane, brza obrada zahtjeva za azil ne može imati prioritet nad djelotvornošću proceduralnih jamstava koja pojedinca štite od proizvoljnog udaljšavanja s teritorije države. Nerazumno kratak rok za podnošenje zahtjeva za azil, kao i prekratak rok za žalbu na odluku o protjerivanju može pravni lijek učiniti praktički nedjelotvornim, suprotno zahtjevima iz člana 13. Konvencije.

U predmetu I.M. protiv Francuske, Evropski sud je utvrdio povredu člana 13. Konvencije zbog prekratkih rokova za podnošenje zahtjeva za azil i naknadne žalbe. Naime, rok za podnošenje zahtjeva za azil bio je 5 dana, dok je rok za podnošenje žalbe bio 48 sati. U slučajevima gdje ne postoji „dokaziva tvrdnja“ da bi protjerivanje pojedinca izložilo stvarnom riziku od postupanja protivnog članovima 2. ili 3. Konvencije, pravni lijek temeljem

člana 13. Konvencije ne mora imati automatski suspenzivni učinak (Khlaifia i drugi protiv Italije). Međutim, član 13. u vezi s članom 8. bit će povrijeđen ako je vrijeme između naloga za protjerivanje i njegove provedbe tako kratko da onemogućava bilo kakvu mogućnost za smisleno podnošenje pravnog lijeka protiv tog naloga, a još manje za pravilno ispitivanje okolnosti i pravnih argumenata (De Souza Ribeiro protiv Francuske).

PRESUDE, DABLINSKA UREDBA

Zbog povreda ljudskih prava tražitelja azila u pojedinim državama članicama EU, Dablinski sistem našao se pod nadzorom Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu. Najpoznatija presuda u tom pogledu je **M.S.S. protiv Belgije i Grčke** zbog povrede člana 3. i 13. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, kao

i predmet **TARAKHEL protiv ŠVICARSKE** koji ukazuje na uslove u kojima žive tražitelji azila u Italiji. Pored navedenih, značajne su i odluke Mohammed protiv Austrije – Zahtjev br. 2283/12, Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke – Zahtjev br. 16643/09, te A. S. protiv Švicarske – Zahtjev br. 39350/13.

M.S.S. protiv Belgije i Grčke – 30696/09³

Presuda od 21.1.2011. godine [GC]

Član 3 Ponižavajuće postupanje; Protjerivanje; Uslovi pritvora i života tražitelja azila protjeranog u skladu sa Dablinskom uredbom

Utvrđena je povreda. Član 13. Djelotvoran pravni lijek

Nedostaci u postupku azila u Grčkoj i rizik od protjerivanja bez ozbiljnog ispitivanja zahtjeva za azil ili pristupa djelotvornim pravnim lijekovima: utvrđena je povreda.

Činjenice – Podnositelj predstavke, avganistanski državljani, ušao je u Evropsku uniju preko Grčke. U februaru 2009. godine stigao je u Belgiju, gdje je zatražio azil. U skladu sa Dablinskom uredbom, Ured za strance je zatražio od grčkih vlasti da preuzmu odgovornost za ovaj zahtjev za azil. Krajem maja 2009. godine, Ured za strance naložilo je podnositelju predstavke da napusti zemlju i ode u Grčku. Podnositelj predstavke predao je u izuzetno hitnom postupku zahtjev da se obustavi izvršenje tog naloga, ali je njegov zahtjev odbijen. Dana 4. juna 2009. godine, grčke vlasti su poslale standardni dokument kojim se potvrđuje da je razmatranje njegovog zahtjeva za azil njihova odgovornost i u kojem se navodi da će podnositelj predstavke moći da podnese zahtjev za azil po dolasku u tu zemlju. Podnositelj predstavke je poslan nazad u Grčku 15. juna 2009. godine. Po njegovom dolasku tamo, odmah je smješten u pritvor u trajanju od četiri dana u zgradi pored aerodroma, gdje su uslovi pritvora navodno bili užasni. Dana 18. juna 2009. godine, pušten je iz pritvora i izdata mu je legitimacija tražitelja azila, kao i obavještenje o tome da se treba prijaviti u sjedište policije kako bi prijavio adresu na kojoj ga je moguće pronaći sa vijestima o njegovom zahtjevu za azil. Podnositelj predstavke se nije prijavio u sjedište policije. Pošto nije imao sredstava za život, živio je na ulici. Kasnije, pri pokušaju da napusti Grčku, uhapšen je i smješten u pritvor u trajanju od sedam dana u zgradi pored aerodroma gdje ga je navodno tukla policija. Nakon što je pušten iz pritvora, nastavio je da živi na ulici. Kada mu je decembra 2009. godine obnovljena legitimacija tražitelja azila, poduzete su mjere da mu se pronađe smještaj, ali očigledno bezuspješno. Pravo – član 3 (a) Uslovi pritvora u Grčkoj – Poteškoće prouzrokovane sve većim brojem doseljenika i tražitelja azila iz država oko vanjskih granica EU nisu oslobodile države njihovih obaveza u skladu sa članom 3. Shodno njihovoj saglasnosti da preuzmu odgovornost za podnositelja predstavke od 4. juna 2009. godine, grčke vlasti su bile svjesne identiteta podnositelja predstavke i njegovog statusa kao potencijalnog tražitelja azila. Uprkos tome, on je odmah smješten u pritvor bez obrazloženja, što je sudeći po različitim izvještajima međunarodnih i nevladinih organizacija široko rasprostranjena praksa. Podnositelj predstavke je trpio loše uslove pritvora, kao i brutalnost i uvrede od policijskih službenika u centru za pritvor, iako je za takve uslove

³ Vijeće Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2012. godina. Ovaj prevod urađen je uz pomoć Fonda za ljudska prava Vijeća Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). Informator o sudskoj praksi Suda br. 137, januar 2011. godine

već utvrđeno da predstavljaju ponižavajuće postupanje zbog toga što su žrtve tražitelji azila. Koliko god da su bili kratki, periodi koje je podnositelj predstavke proveo u pritvoru nisu se mogli smatrati nebitnim. Uzeti zajedno, osjećaj proizvoljnosti, te osjećaj inferiornosti i anksioznosti koji je često povezan sa njim, kao i duboke posljedice koje su takvi uslovi pritvora nesumnjivo imali na dostojanstvo osobe, predstavljaju ponižavajuće postupanje. Uz to, patnje podnositelja predstavke bile su pojačane ranjivošću koja je svojstvena situaciji u kojoj se nalazio kao tražitelj azila. Zaključak: utvrđena je povreda (jednoglasno). (b) Uslovi života u Grčkoj – Uprkos obavezama koje grčke vlasti imaju po vlastitom zakonodavstvu i Direktivom EU o prijemu tražitelja azila, podnositelj predstavke je mjesecima živio u najvećem mogućem siromaštvu, bez hrane i mjesta gdje bi mogao živjeti ili se okupati. Također je živio u konstantnom strahu od toga da će biti napadnut ili opljačkan, i bez nade da će se njegova situacija poboljšati. Ovo objašnjava zašto je u više navrata pokušavao da napusti Grčku. Njegova verzija priče o uslovima u kojima je živio potvrđena je izvještajima različitih međunarodnih organizacija i tijela. Podnositelj predstavke ni u jednom trenutku nije bio obaviješten o mogućnostima smještaja koje su mu bile dostupne. Vlasti su morale znati da je podnositelj predstavke beskućnik, i nije trebalo da od njega očekuju da će preuzeti inicijativu i javiti se u sjedište policije kako bi se podmirile njegove osnovne potrebe. Ovakva situacija je trajala od njegovog transfera u junu 2009. godine, iako su vlasti mogle značajno skratiti njegove patnje da su odmah razmotrile njegov zahtjev za azil. Na taj način, vlasti su propustile da posvete dužnu pažnju ranjivosti podnositelja predstavke kao tražitelja azila, i moraju se smatrati odgovornima – zbog nečinjenja i propusta da obrade njegov zahtjev za azil – za uslove koje je podnositelj predstavke morao da trpi tokom mnogo mjeseci. Uslovi života podnositelja predstavke, u kombinaciji sa produženom nesigurnošću u kojoj je živio i potpunim odsustvom bilo kakvih izgleda za poboljšanje njegove situacije, dostigli su minimalni stepen težine koji se zahtijeva članom 3. Konvencije. Zaključak: utvrđena je povreda (šesnaest glasova naprema jedan). (c) Transfer podnosioca predstavke iz Belgije u Grčku – Imajući u vidu da su, dok je zahtjev za azil podnositelja predstavke još uvijek bio u postupku rješavanja, izvještaji međunarodnih organizacija i organa svi davali isti opis praktičnih poteškoća koje su se pojavile primjenom Dablinškog sistema u Grčkoj, te da je Visoki komesar UN-a za izbjeglice upozorio belgijsku vladu na situaciju koja tamo vlada, belgijske vlasti morale su biti svjesne nedostataka azilantskog postupka u Grčkoj prilikom donošenja naredbe o protjerivanju, i od podnositelja predstavke nije trebalo očekivati da sam snosi cijeli teret dokazivanja kada su u pitanju rizici sa kojima se suočio time što je bio izložen tom postupku. Belgija je prvobitno naredila protjerivanje isključivo na osnovu prešutne saglasnosti grčkih vlasti, te je krenula sa provođenjem date mjere bez ikakve pojedinačne garancije od strane grčkih vlasti, koje su lako mogle odbiti transfer. Belgijske vlasti nisu trebale prosto pretpostaviti da će se sa podnositeljem predstavke postupati u skladu sa standardima Konvencije; trebalo je da provjere kako grčke vlasti primjenjuju svoje zakonodavstvo u oblasti azila u praksi, ali one to nisu uradile. Zaključak: utvrđena je povreda (šesnaest glasova naprema jedan). (d) Odluka belgijskih vlasti da izlože podnositelja predstavke uslovima pritvora i uslovima života koji su preovladavali u Grčkoj – Sud je već konstatirao da su uslovi pritvora i uslovi života podnositelja predstavke u Grčkoj bili ponižavajući. Uslovi o kojima se radi bili su dobro dokumentirani, te ih je bilo lako provjeriti uz pomoć brojnih izvora prije nego što je izvršen transfer podnositelja predstavke. Pošto je to bilo tako, time što su uputile podnositelja predstavke u Grčku, belgijske vlasti su ga svjesno izložile pritvoru i uslovima života koji su predstavljali ponižavajuće postupanje. Zaključak: utvrđena je povreda (petnaest glasova naprema dva). Član 13 uzet zajedno sa članom 3(a) u odnosu na Grčku – Situacija u Avganistanu je predstavljala sveprisutni bezbjednosni problem, a podnositelj predstavke je bio naročito izložen odmazdi antivladinih snaga jer je radio kao prevodilac za osoblje međunarodnih vazduhoplovnih snaga koje su tamo bile stacionirane. Rok od tri dana koji je ostavljen podnositelju predstavke da se prijavi u sjedište policije bio je previše kratak s obzirom na to koliko je bilo teško dobiti pristup zgradi. Također, poput mnogih tražitelja azila, podnositelj predstavke je vjerovao da je jedina svrha te formalnosti bila da prijavi svoju adresu u Grčkoj, što on nije mogao uraditi jer je bio beskućnik. Isto tako, nigdje na obavještenju nije pisalo da je podnositelj zahtjeva imao mogućnost da prijavi da nema

stalnu adresu stanovanja, te da bi mu se vijesti mogle dostavljati nekim drugim putem. Grčka vlada je bila dužna da pronađe pouzdan način komunikacije sa podnositeljem predstavke kako bi on mogao djelotvorno poštovati proceduru. Nadalje, vlasti još uvijek nisu razmotrile zahtjev za azil podnosioca predstavke, niti su poduzele bilo kakve korake da ostvare komunikaciju sa njim, ili donesu ikakvu odluku o njemu. Ovim je podnositelj predstavke lišen svake realne i adekvatne prilike da izloži svoj slučaj. Razlog za zabrinutost je i to što je postojao realan rizik od toga da će podnositelj predstavke biti poslan nazad u Avganistan bez donošenja ikakve odluke o meritumu njegovog slučaja, s obzirom na to da je već u dva navrata jedva izbjegao protjerivanje. Kada je u pitanju mogućnost podnositelja predstavke da od grčkog Vrhovnog upravnog suda zatraži sudsko preispitivanje potencijalnog odbijanja njegovog zahtjeva za azil, vlasti su propustile da poduzmu bilo kakve korake da ostvare komunikaciju sa njim. To je, u kombinaciji sa lošim funkcioniranjem procedure obavješćavanja kada su u pitanju osobe sa nepoznatom adresom, učinilo veoma neizvjesnim pitanje hoće li podnositelj predstavke saznati ishod svog zahtjeva za azil na vrijeme da može reagirati u okviru propisanog roka. Uz to, iako podnositelj predstavke očigledno nije mogao priuštiti advokata, nisu mu predočene nikakve informacije o pristupu pravnim savjetima putem sistema pravne pomoći, koji se sam po sebi u praksi pokazao nedjelotvornim zbog nedostatka advokata na spisku. Na kraju, o žalbama Vrhovnom upravnom sudu se generalno toliko sporo odlučivalo da one nisu predstavljale nikakav pravni lijek za nedostatak garancija da će se zahtjevi za azil razmotriti na osnovu njihovog merituma. Stoga je došlo do povrede člana 13. uzetog zajedno sa članom 3. zbog nedostataka u procesu razmatranja zahtjeva za azil podnositelja predstavke od strane grčkih vlasti, kao i rizika sa kojim se on suočavao da će direktno ili indirektno biti vraćen u zemlju porijekla bez ikakvog ozbiljnog razmatranja merituma njegovog zahtjeva za azil i bez pristupa djelotvornom pravnom lijeku. Zaključak: utvrđena je povreda (jednoglasno); (b) U pogledu Belgije – Sud je konstatirao da izuzetno hitan postupak nije ispunjavao uslove sudske prakse Suda po kojoj svaka pritužba da će protjerivanje u drugu zemlju izložiti pojedinca postupanju koje je zabranjeno članom 3. mora biti pažljivo i strogo razmotrena, a nadležni organ mora biti u stanju da razmotri suštinu žalbe i omogući odgovarajuće pravno zadovoljenje. Pošto se razmatranje predmeta od strane Odbora za pritužbe stranaca uglavnom svodilo na provjeru da li je dotična osoba iznijela konkretne dokaze o nepopravljivoj šteti koja može nastati kao rezultat navodne potencijalne povrede člana 3., žalba podnositelja predstavke ne bi imala šanse za uspjeh. Zaključak: utvrđena je povreda (jednoglasno). Član 46: Ne dovodeći u pitanje opće mjere koje se zahtijevaju kako bi se spriječile druge slične povrede u budućnosti, Grčka treba nastaviti, bez odlaganja, sa razmatranjem merituma zahtjeva za azil podnositelja predstavke u skladu sa zahtjevima Konvencije te da se, u očekivanju ishoda tog postupka, uzdrži od deportiranja podnositelja predstavke. Član 41: Grčka i Belgija trebaju platiti podnositelju predstavke 1000,00, odnosno 24.900 eura na ime nematerijalne štete.⁴

PREDMET TARAKHEL protiv ŠVICARSKÉ (Predstavka broj 29217/12)

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu je pokrenut predstavkom (broj 29217/12) koju je Sudu podnijelo osmero avganistanskih državljana (kolektivno, „podnositelji predstavke“), gosp. Golajan Tarakhel (prvi podnositelj predstavke), rođen 1971. godine, njegova supruga, gđa Maryam Habibi (druga podnositeljica predstavke), rođena 1981. godine, te njihovo šestero maloljetne djece, Arezoo, rođena 1999. godine, Mohammad, rođen 2001. godine, Nazanin, rođena 2003. godine, Shiba, rođena 2005. godine, Zeynab, rođena 2008. godine, i Amir Hassan, rođen 2012. godine, koji svi žive u Lozani, protiv Švicarske Konfederacije na osnovu člana 34. Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda (Konvencija) 10. maja 2012. godine.

⁴ U presudi Velikog vijeća od 21. decembra 2011., Sud Evropske unije (CJEU) zauzeo je sličan stav kao i Evropski sud za ljudska prava, izričkom se pozivajući na presudu u predmetu M.S.S. protiv Belgije i Grčke (vidi osobito stavke 88. do 91. presude CJEU-a)

2. Podnositeljke predstavke je zastupala gđa Chloé Bregnard Ecoffey, djelujući u ime Službe za pravnu pomoć prognanicima (*Service d'Aide Juridique aux Exilés* – SAJE). Švicarsku vladu (Vlada) je zastupao njen zastupnik, gosp. Frank Schürmann, šef Odjeljenja za međunarodnu zaštitu ljudskih prava Federalnog ureda pravde.

3. Pozivajući se na članove 3. i 8. Konvencije, podnositelji predstavke su u osnovi naveli da bi bili izloženi neljudskom i ponižavajućem postupanju ako bi bili vraćeni u Italiju zbog toga što bi bili izloženi riziku da će ostati bez smještaja ili da će biti smješteni u neljudskim i ponižavajućim uslovima. Prema njihovoj tvrdnji, taj rizik proizlazi iz izostanka pojedinačnih garancija u pogledu preuzimanja odgovornosti o njima zbog sistemskih nedostataka u vezi s prihvatom podnositelja zahtjeva za azil u Italiji.

U pogledu članova 13. i 3. Konvencije, podnositelji predstavke su dalje istakli da švicarske vlasti nisu dovoljno pažljivo ispitale njihove lične okolnosti, te da nisu uzele u obzir njihovu porodičnu situaciju.

4. Dana 25. juna 2012. godine, predstavka je saopštena Vladi.

5. Dana 24. septembra 2013. godine, Vijeće kojem je dodijeljena predstavka, u sljedećem sastavu: Guido Raimondi, Danutė Jočienė, Peer Lorenzen, András Sajó, Işıl Karakaş, Nebojša Vučinić i Helen Keller, sudije, i Stanley Naismith, registrar odjeljenja, ustupilo je nadležnost Velikom vijeću budući da nijedna stranka u postupku, nakon što su bile konsultirane u tu svrhu, nije uložila prigovor (član 30. Konvencije i pravilo 72. Pravila Suda). Sastav Velikog vijeća je određen u skladu s odredbama člana 26. st. 4. i 5. Konvencije i pravilom 24. Na posljednjem vijećanju, Paul Lemmens i Nona Tsotsoria, sudije zamjenici, su zamijenili Inetu Ziemele i Peera Lorenzena, koji su bili spriječeni da učestvuju u daljnjem razmatranju predmeta (pravilo 24. stav 3).

6. Podnositelji predstavke i Vlada su dostavili pismena zapažanja o prihvatljivosti i meritumu predstavke (pravilo 59. stav 1). Zapažanja su dostavile i vlade Italije, Nizozemske, Švedske, Norveške i Ujedinjenog Kraljevstva, te organizacije *Defence for Children*, Savjetodavni centar za prava pojedinca u Evropi (Centar AIRE), Evropsko vijeće za izbjeglice i prognanike (EVIP) te *Amnesty International*, kojima je predsjednik Suda dozvolio da interveniraju u pismenoj formi (član 36. stav 2. Konvencije i pravilo 44. stav 3). Italijanska vlada je također pozvana da učestvuje u usmenom postupku.

7. Rasprava se održala u Palati ljudskih prava u Strazburu 12. februara 2014. godine (pravilo 59. stav 3).

Pred Sudom su se pojavili:

(a) *u ime Vlade:*

Gosp. F. SCHÜRMANN, šef Odjeljenja za međunarodnu zaštitu ljudskih prava, Federalni ured pravde, Federalni odjel pravde i policije, *zastupnik*,

Gosp. B. DUBEY, zamjenik šefa Odjeljenja za evropsko pravo i saradnju, Šengen/Dablin, Federalni ured pravde, Federalni odjel pravde i policije, *savjetnik*,

Gđa D. STEIGER LEUBA, tehnički savjetnik Odjeljenja za međunarodnu zaštitu ljudskih prava, Federalni ured pravde, Federalni odjel pravde i policije, *savjetnica*,

Gosp. J. HORNI, zamjenik šefa Odjeljenja, Odjeljenje za „Dablin”, Federalni ured za migracije, Federalni odjel pravde i policije, *savjetnik*,

Gđa V. HOFER, oficir za vezu „Dablin” pri Ministarstvu unutrašnjih poslova, Federalni ured pravde, Federalni odjel pravde i policije, *savjetnik*.

(b) *u ime podnosioca predstavke:*Gđa C. BREGNARD ECOFFEY, šef SAJE, *pravna zastupnica*,Gđa K. POVLAKIĆ, *savjetnica*.(c) *u ime italijanske vlade (treće lice-umješak)*Gđa P. ACCARDO, *kozastupnica*,Gosp. G. MAURO PELLEGRINI, *kozastupnik*.

Sud je saslušao gosp. Schürmanna, gosp. Hornija, gđu Bregnard Ecoffey, gđu Povlakić i gđu Accardo, te njihove odgovore na pitanja sudija.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

8. Činjenice predmeta se mogu rezimirati kako slijedi.

9. Neutvrđenog datuma, prvi podnositelj predstavke je napustio Avganistan te otišao u Pakistan gdje je upoznao i oženio drugu podnositeljicu predstavke. Oni su potom preselili u Iran gdje su živjeli petnaest godina.

10. Neutvrđenog datuma, par i njihova djeca su napustili Iran te otišli u Tursku, odakle su brodom krenuli ka Italiji. Prema zaključcima italijanske policije i identifikacijskim formularima koji su se nalazili u prilogu zapažanja italijanske vlade, podnositelji predstavke (par i njihovo petero najstarije djece) su se iskricali na obali Kalabrije 16. jula 2011. godine, gdje su odmah podvrgnuti postupku EU-RODAC (fotografiranju i uzimanju otisaka prstiju), nakon što su predložili lažni identitet. Istog dana, par i njihovo petero djece su smješteni u prihvatni objekt koji su stavili na raspolaganje općinske vlasti Stignana (provincija kalabrijske regije), gdje su ostali do 26. jula 2011. godine. Tog dana su premješteni u Prihvatni centar za azilante (*Centro di Accoglienza per Richiedenti Asilo*, CARA) u Bariju, regija Apulija, nakon što je njihov pravi identitet ustanovljen.

11. Prema podnositeljima predstavke, životni uslovi u centru su bili loši, naročito zbog nedostatka adekvatnih sanitarnih objekata, izostanka privatnosti i klime nasilja među osobama koje su tamo bile smještene.

12. Dana 28. jula 2011. godine, podnositelji predstavke su napustili Prihvatni centar za azilante CARA u Bariju bez dozvole. Oni su potom otputovali u Austriju, gdje su ponovo registrirani u sistemu EURODAC 30. jula 2011. godine. U Austriji su podnijeli su zahtjev za azil. Zahtjev je odbijen. Dana 1. augusta 2011. godine, Austrija je podnijela zahtjev za preuzimanje odgovornosti o podnositeljima predstavke italijanskim vlastima, koje su formalno odobrile zahtjev 17. augusta 2011. godine. Neutvrđenog datuma, podnositelji predstavke su otputovali u Švicarsku. Dana 14. novembra 2011. godine, austrijske vlasti su informirale svoje italijanske kolege da je prebacivanje otkazano jer su podnositelji predstavke nestali.

13. Dana 3. novembra 2011. godine, podnositelji predstavke su podnijeli zahtjev za azil u Švicarskoj.

14. Dana 15. novembra 2011. godine, Federalni ured za migracije (FUM) je ispitao prvog podnosioca predstavke i drugu podnositeljicu predstavke, koji su izjavili da su životni uslovi u Italiji teški i da bi bilo nemoguće da prvi podnositelj predstavke tamo nađe posao.

15. Dana 22. novembra 2011. godine, FUM je zatražio od italijanskih vlasti da preuzmu odgovornost o podnositeljima predstavke. U svojim zapažanjima, švicarska vlada i italijanska vlada su se složile da je Italija prešutno prihvatila zahtjev.

16. Odlukom od 24. januara 2012. godine, FUM je odbio zahtjev za azil podnosioca predstavke, te je izdao nalog za njihovo vraćanje u Italiju. Upravna vlast je smatrala da „teški životni uslovi u Italiji ne čine nalog za vraćanje neprovodivim”, da je, prema tome, na italijanskim vlastima da osiguraju izdržavanje podnosioca predstavke” i da „švicarske vlasti [nemaju] nadležnost da supstituiraju italijanske vlasti.” Na osnovu takvih razmatranja, on je zaključio da „spis ne sadrži nikakav konkretan element koji bi ukazivao na rizik po život podnosioca predstavke u slučaju njihovog povratka u Italiju.”

17. Dana 2. februara 2012. godine, podnosioci predstavke su se žalili Federalnom upravnom sudu. U prilog svojoj žalbi, oni su naveli da su uslovi za prihvatanje azilantata u Italiji u suprotnosti sa članom 3. Konvencije te da federalne vlasti nisu posvetile dovoljno pažnje njihovoj žalbi u tom pogledu.

18. Presudom od 9. februara 2012. godine, Federalni upravni sud je odbio žalbu, te potvrdio odluku FUM-a u cijelosti. Sud je smatrao da „iako postoje nedostaci u vezi s prihvatom i socijalnom zaštitom, te se o podnositeljima zahtjeva za azil ne mogu uvijek brinuti vlasti ili privatne karitativne institucije”, ne postoji dokaz u dosjeu kojim bi se mogla „dovesti u pitanje pretpostavka da se Italija povinuje svojoj obavezi na osnovu javnog međunarodnog prava”. U vezi s postupkom podnosioca predstavke, on je smatrao da „oni, prilikom odlučivanja da otputuju u Švicarsku, nisu dali priliku italijanskim vlastima da preuzmu svoje obaveze u pogledu situacije [podnosioca predstavke].”

19. Dana 13. marta 2012. godine, podnosioci predstavke su zatražili da FUM obnovi postupak i da im dodijeli azil u Švicarskoj. Oni su istakli da njihova situacija nije bila ispitana detaljno. FUM je prosljedio zahtjev Federalnom upravnom sudu, koji ga je rekvalificirao kao „zahtjev za reviziju” presude od 9. februara 2012. godine, te ga je odbio presudom od 21. marta 2012. godine uz obrazloženje da podnosioci predstavke nisu dostavili nikakav novi dokaz na koji se nisu mogli pozvati za vrijeme redovnog postupka. Podnosioci predstavke su u osnovi zasnovali svoj zahtjev na detaljnom objašnjenju svog boravka u Italiji i činjenici da njihova djeca sada pohađaju školu u Švicarskoj.

20. Dopisom od 10. maja 2012. godine, koji je Sekretarijat Suda primio 15. maja, podnosioci predstavke su se obratili Sudu, te zatražili od Suda da putem privremene mjere zahtijeva od švicarske vlade da ih ne deportira dok traje postupak.

21. Dana 18. maja 2012. godine, Sekretarijat je informirao zastupnika švicarske vlade putem faksa da je vršilac dužnosti predsjednika odjeljenja kojem je dodijeljen predmet odlučio da zatraži od švicarske vlade, na osnovu člana 39. Pravila Suda, da ne deportira podnosiocima predstavke za vrijeme trajanja postupka pred Sudom.

(...).

III. RELEVANTNO PRAVO EVROPSKE UNIJE

(...)

35. Uredba Dublin II je nedavno zamijenjena Uredbom broj **604/2013** Evropskog parlamenta i Vijeća od 26. juna 2013. godine (Uredba Dublin III), čija je svrha jačanje efikasnosti sistema „Dublin” i pravnih garancija osobama koje su predmet postupka „Dublin”. Jedan od njenih ciljeva je osiguranje porodičnog jedinstva, te ona pridaje posebnu važnost potrebama maloljetnika bez pratnje i drugih osoba kojima je potrebna posebna zaštita. (...)

Član 6. *Garancije za maloljetnike*

„1. Najbolji interesi djeteta su primarno pitanje za države članice u svim postupcima predviđenim ovom uredbom.

(...)

3. Pri procjenjivanju najboljih interesa djeteta, države članice usko sarađuju međusobno, a naročito vode računa na propisan način o sljedećim faktorima:

- (a) mogućnostima ujedinjenja porodice;
- (b) dobrobiti i socijalnom razvoju maloljetnika;
- (c) pitanjima bezbjednosti i sigurnosti, naročito kada postoji rizik da maloljetnik postane žrtva trgovine ljudima;
- (d) mišljenju maloljetnika u skladu s njegovom dobi i zrelosti.”

(...).

PRAVO

(...)

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 3. KONVENCIJE

A. Argumenti stranaka u postupku

1. Podnosioci predstavke

57. Podnosioci predstavke su istakli da mehanizmi prihvata podnosioca zahtjeva za azil imaju sistemske nedostatke koji se odnose na: poteškoće u vezi s pristupom prihvatnim objektima zbog sporosti postupka identifikacije; kapacitet smještaja tih objekata, koji su u svakom slučaju smatrani nedovoljnim; te neadekvatne životne uslove u raspoloživim objektima. U prilog svojim argumentima, podnosioci predstavke su se pozvali na zaključke sljedećih organizacija: Švicarsko vijeće za izbjeglice (SFH-OSAR), *Uslovi prihvata u Italiji: Izvještaj o postojećoj situaciji podnosioca zahtjeva za azil i korisnika zaštite, naročito povratnika u okviru Dablina*, Bern, oktobar 2013. (Izvještaj SFH-OSAR); PRO AZIL, Maria Bethke, Dominik Bender, *Zur Situation von Flüchtlingen in Italien*, od 28. februara 2011, www.proasyl.de (Izvještaj PRO AZIL); Jesuit Refugee Service-Europe (JRS), *Dublin II info country sheets. Country: Italy*, novembar 2011. (Izvještaj JRS); Visoki komesarijat za izbjeglice Ujedinjenih nacija, *UNHCR Recommendations on important aspects of refugee protection in Italy*, juli 2012. (Preporuke UNHCR-a iz 2012. godine); izvještaj Nilsa Muižnieksa, komesara za ljudska prava Vijeća Evrope, objavljen 18. septembra 2012. godine, nakon njegove posjete Italiji od 3. do 6. jula 2012. godine (Izvještaj komesara za ljudska prava iz 2012. godine); Evropska mreža za tehničku saradnju o

primjeni Uredbe Dublin II, *Dublin II Regulation National Report on Italy*, od 19. decembra 2012. godine (Izvještaj Evropske mreže Dublin II iz 2012. godine).

(a) Sporost postupka identifikacije

58. Podnositelji predstavke su istakli da je pravo podnositelja zahtjeva za azil na smještaj u okviru centra CARA ili objekata koji pripadaju mreži SPRAR (*Sistema di protezione per richiedenti asilo e rifugiati*) „[ostvareno] tek nakon” što je policija formalno registrirala njihov zahtjev za azil (*verbalizzazione*). Oni su istakli da u praksi prođe ponekad nekoliko sedmica, čak nekoliko mjeseci, između momenta kada se predmetne osobe prijave imigracijskom odjeljenju nadležnog policijskog sjedišta i momenta registracije. U međuvremenu, predmetne osobe nemaju smještaj. Prema podnositeljima predstavke, takav zaključak je formalno donio Upravni sud u Frankfurtu u svojoj presudi od 9. jula 2013. godine (...), na osnovu informacija koje su dostavili SFH-OSAR i organizacija *Borderline-europe*. Dakle, prema njihovom mišljenju, postoje nedostaci u implementaciji upravnog postupka predviđenog zakonom. Međutim, oni su priznali da se situacija donekle razlikuje u pogledu podnositelja zahtjeva za azil koji su vraćeni u Italiju na osnovu Dablinske uredbe, koji teoretski imaju neposredan pristup ne samo centru CARA i objektima koji pripadaju SPRAR-u, nego i objektima koje obezbjeđuju općinske vlasti i onima koji su otvoreni na osnovu projekata koje je finansirao Evropski fond za izbjeglice (EFI) u periodu 2008–2013. godine.

(b) Kapacitet smještaja prihvatnih objekata

59. Podnositelji predstavke su priznali da su objekti koje je finansirao EFI namijenjeni osobama koje su premještene na osnovu Dablinske uredbe, ali su istakli da je broj raspoloživih mjesta nedovoljan u odnosu na broj premještanih osoba. Pozivajući se na izvještaj SFH-OSAR, oni su istakli da je 2012. godine bilo samo 220 mjesta na raspolaganju za 3551 premještenu osobu, od kojih je 2981 osoba došla iz Švicarske.

60. U pogledu raspoloživosti centra CARA i objekata koji pripadaju SPRAR-u, podnositelji predstavke su istakli da je osobama vraćenim na osnovu „Dablina” teško da dobiju pristup tim objektima.

61. U pogledu objekata koji pripadaju mreži SPRAR, podnositelji predstavke – citirajući ponovo izvještaj SFH-OSAR – istakli su da je samo 5% osoba koje su tamo smještene u 2012. godini bilo premješteno na osnovu Dablinske uredbe i da je samo 6,5% osoba od tog broja došlo iz Švicarske, premda premještaji iz te zemlje čine 85% od ukupnog broja osoba premještenih u Italiju na osnovu „Dablina”. Podnositelji predstavke su iz toga zaključili da je veliki broj osoba koje su vraćene na osnovu postupka „Dublin” ostalo bez smještaja. Oni su dodali da je, prema SFH-OSAR-u, bilo mnogo slučajeva u kojima članovi porodica koji su premješteni u Italiju nisu bili smješteni zajedno.

62. Podnositelji predstavke su dostavili uopćene podatke o smještaju podnositelja zahtjeva za azil, bilo da su predmet postupka „Dublin” ili ne. U tom pogledu su istakli da je broj zahtjeva za azil u Italiji bio 34.115 u 2011. godini, a 15.715 u 2012. godini, te da je u 2013. zabilježen porast broja zahtjeva. Prema izvještaju SFH-OSAR, broj izbjeglica u Italiji je bio 64.000 u 2012. godini. Prema istom izvoru, u centru CARA je bilo samo 8000 mjesta u 2012. godini, a lista čekanja je bila tako duga da za većinu podnositelja zahtjeva nije bilo nikakve stvarne perspektive da će dobiti smještaj.

63. U pogledu objekata koji pripadaju SPRAR-u, u izvještaju SFH-OSAR je naznačeno da je broj mjesta bio 4800, a da je 5000 osoba bilo na listi čekanja. U istom izvještaju je naznačeno da je, prema dvjema organizacijama (Caritas i JRS), samo 6% osoba smještenih u objektima SPRAR – u kojima je, uostalom, boravak ograničen na šest mjeseci – uspjelo da nađe posao, te da se profesionalno integriira u italijansko društvo.

64. U pogledu smještajnih centara općinskih vlasti, koji su otvoreni ne samo za podnositelje zahtjeva za azil nego za sve osobe u potrebi, broj mjesta je također manji od onog koji je potreban. Pre-

ma izvještaju SFH-OSAR, broj raspoloživih mjesta u Rimu je 1300, uz listu čekanja sa 1000 osoba, a prosječno vrijeme čekanja je tri mjeseca. U Milanu postoji samo 400 mjesta, a članovi porodica se sistematski razdvajaju. Podnositelji predstavke su dodali da je tačno da su neke općinske vlasti stavile na raspolaganje socijalni smještaj porodicama, ali da je broj mjesta jasno nedovoljan, te da je vrijeme čekanja oko deset godina. Smještaj koji nude vjerske i nevladine organizacije je također nedovoljan da bi zadovoljio broj zahtjeva. Konačno, podnositelji zahtjeva za azil nemaju pristup privatnom smještaju jer im ekonomska situacija u Italiji, uz porast broja nezaposlenih, ne omogućava da nađu posao.

65. *In conclusio*, podnositelji predstavke su istakli da je veliki broj podnositelja zahtjeva za azil, uključujući porodice s malom djecom, zbog manjka mjesta u raznim tipovima prihvatnih objekata, prisiljen da živi u protivpravnim nezdravim smještajima i ostalim nužnim smještajima, ili jednostavno na ulici. Prema izvještaju SFH-OSAR, kao primjer se može navesti da se u Rimu nalazi između 1200 i 1700 osoba u nesigurnim smještajima, a između 2300 i 2800 osoba spava na ulicama u cijeloj Italiji.

(c) Životni uslovi u raspoloživim objektima

66. Podnositelji predstavke su istakli da su naročito uslovi u centru CARA suprotni odredbama Direktive o prihvatu. Oni su se pozvali na zaključke organizacije *Borderline-europe*, prema kojoj pet do šest osoba dijeli prostor od 15 m² u centru CARA u Trapani (Sicilija), koje moraju spavati na madracima na podu. Ti centri imaju i neadekvatne sanitarne objekte, te im nedostaje privatnosti. Nedostatak privatnosti je čak stalan problem u centru CARA, te ima posebno negativne posljedice za djecu, naročito kada je porodica podijeljena kao što se dešava, na primjer, u Milanu na sistematičan način. U centru CARA u Mineu (Sicilija), smještene osobe ne primaju novčanu pomoć, sanitarni objekti su loši, pristup zdravstvenom centru je neadekvatan, a kriminalne djelatnosti i prostitucija su vrlo rašireni.

67. U svojim zapažanjima, podnositelji predstavke su se naročito pozvali na Preporuke UNHCR-a iz 2012. godine i Izvještaj komesara za ljudska prava iz 2012. godine. Oni su pridali posebnu važnost činjenici da je Upravni sud u Frankfurtu, u svojoj presudi od 9. jula 2013. godine (...), istakao da 50% podnositelja zahtjeva za azil rizikuje da bude podvrgnuto zlostavljanju u slučaju vraćanja u Italiju zbog uslova prihvata koji nisu u skladu s evropskim direktivama.

68. Konačno, podnositelji predstavke su istakli da švicarska vlada nije predočila nijedan dokument koji potvrđuje da su učinjeni konkretni pokušaji da bi se našlo konkretno rješenje za preuzimanje odgovornosti o podnositeljima predstavke. Prema njima, ne čini se da je upućen ikakav zahtjev italijanskim vlastima, koje nisu obezbijedile nikakve garancije da će podnositelji predstavke biti smješteni u pristojnim uslovima, i ne odvojeno. Oni su također istakli da su životni uslovi u centru CARA u Bariju, gdje su proveli dva dana za vrijeme boravka u Italiji, bili neprihvatljivi, naročito zbog nedostatka privatnosti i nasilja koje je time uzrokovano.

2. Vlada

(a) Sporost postupka identifikacije

69. Vlada se nije izjasnila o poteškoćama na koje su se pozvali podnositelji predstavke u pogledu sporosti postupka identifikacije.

(b) Kapacitet prihvatnih objekata

70. U vezi s kapacitetom prihvatnih objekata, Vlada je istakla da je 235 mjesta rezervirano za podnositelje zahtjeva za azil koji su predmet vraćanja na osnovu Dablinske uredbe u objektima koje finansira EFI. Vlada je dalje izjavila da će se kapacitet mreže SPRAR povećati na 16.000 mjesta u periodu 2014–2016. godine. Ona se u osnovi pozvala na Preporuke UNHCR-a iz 2012. godine i Izvještaj

komesara za ljudska prava iz 2012. godine, te na zaključke Suda u odluci *Mohammed Hussein*, koja je citirana gore, te na odluke istog sadržaja koje su uslijedile (*Daytbegova i Magomedova protiv Austrije* (odluka), broj 6198/12, od 4. juna 2013.; *Abubeker protiv Austrije i Italije* (odluka), broj 73874/11, od 18. juna 2013.; *Halimi protiv Austrije i Italije* (odluka), broj 53852/11, od 18. juna 2013.; *Miruts Hagos protiv Nizozemske i Italije* (odluka), broj 9053/10, od 27. avgusta 2013.; *Mohammed Hassan i ostali protiv Nizozemske i Italije* (odluka), broj 40524/10, od 27. avgusta 2013.; i *Hussein Diirshi i ostali protiv Nizozemske i Italije* (odluka), broj 2314/10, od 10. septembra 2013.).

(c) Životni uslovi u raspoloživim objektima

71. U vezi sa životnim uslovima u raspoloživim objektima, Vlada se ponovo pozvala na Preporuke UNHCR-a iz 2012. godine i Izvještaj komesara za ljudska prava iz 2012. godine, ističući da ne postoji osnov da se zaključi da se Direktiva o prihvatu sistematski krši u Italiji. Vlada je dodala da ona nema saznanja o bilo kojoj državi „Dablin” koja odbija vraćanje u Italiju na općenit način, te da ni UNHCR ni komesar za ljudska prava nisu željeli intervenirati u ovom postupku, za razliku od predmeta *M.S.S.*

72. U vezi s konkretnim slučajem podnositelja predstavke, Vlada je istakla da je FUM podnio zahtjev italijanskim vlastima za preuzimanje odgovornosti o podnositeljima predstavke u skladu s Dablinском uredbom. Nikakav eksplicitan odgovor nije primljen u periodu od dva mjeseca koji je propisan članom 18(1) Uredbe; prema tvrdnji Vlade, to se smatralo implicitnim prihvatanjem, te je bilo uobičajeno između Švicarske i Italije u to vrijeme.

73. Praksa se od tada promijenila, te Italija sada šalje eksplicitan odgovor na zahtjeve za preuzimanje odgovornosti koji dolaze iz Švicarske.

74. Generalno, transfer na osnovu postupka „Dablin” je mjera koja se priprema dugo vremena unaprijed, te se ne koristi u urgentnim situacijama tako da se može voditi računa o situaciji osoba koje traže posebnu zaštitu, kao što su porodice s malom djecom, prije dolaska na italijansku teritoriju. Saradnja s italijanskim vlastima u ovom području dobro funkcioniра, naročito zbog prisustva švicarskog oficira za vezu u Odjeljenju za „Dablin” Ministarstva za unutrašnje poslove Italije. Od početka 2013. godine, italijanske vlasti su usvojile novu praksu koja se sastoji od naznačavanja, u isto vrijeme kada se odobrava preuzimanje odgovornosti o nekom podnositelju zahtjeva za azil, aerodroma i prihvatnog objekta odredišta.

75. U svakom slučaju, na raspravi održanoj 12. februara 2014. godine, Vlada je izjavila da su je italijanske vlasti informirale da će podnositelji predstavke, ako budu vraćeni u Italiju, biti smješteni u centar koji finansira EFI u Bolonji. Ona nije predočila bilo kave precizne informacije o modalitetima transfera i uslovima fizičkog prijema koje su predvidjele italijanske vlasti.

3. Zapažanja vlada Italije, Nizozemske, Švicarske, Norveške i Velike Britanije, i organizacija Defence for Children, Centar AIRE, EVIP i Amnesty International u svojstvu trećih lica-umješaka

(a) Sporost postupka identifikacije

76. Prema zapažanjima italijanske vlade, na osnovu člana 20. Uredbe sa zakonskom snagom broj 25/2008 od 28. januara 2008. godine, osobama koje traže međunarodnu zaštitu se može obezbijediti smještaj u centrima CARA za vrijeme trajanja njihove identifikacije, tj. prije nego što njihov zahtjev za azil bude registriran (čije je maksimalno trajanje 30 dana), te dok teritorijalna komisija ispituje njihov zahtjev za azil (čije je maksimalno trajanje 35 dana). Ako njihov zahtjev bude prihvaćen, oni imaju pristup centrima SPRAR. Imajući u vidu navedeno, član 6. Uredbe sa zakonskom snagom broj 140/2005 od 30. maja 2005. godine propisuje da, ako se ustanovi da u centrima SPRAR nema raspoloživog smještaja, podnositelji zahtjeva za azil koji mogu dokazati da nemaju sredstava za život

imaju pravo da ostanu u centru CARA. Italijanska vlada nije dostavila informacije o slučajevima u kojima su podnositelji zahtjeva za azil bili prisiljeni da čekaju nekoliko sedmica ili čak mjeseci prije nego što su dobili pristup centru CARA, bilo prije, bilo poslije identifikacije. Međutim, oni su istakli da je prosječno vrijeme koje je potrebno da se ispituju zahtjevi za azil bilo 72 dana 2012. godine i 92 dana 2013. godine. To vrijeme se opravdava činjenicom da saslušanje svakog podnositelja zahtjeva, koje obavlja teritorijalna komisija, mora trajati najmanje jedan sat tako da svaka od deset komisija ne može u praksi saslušati više od deset zahtjeva dnevno. Zakon koji je stupio na snagu 4. septembra 2013. godine (broj 97/2013) omogućio je da se uspostave neka dodatna odjeljenja u okviru teritorijalnih komisija da bi se ubrzalo ispitivanje zahtjeva za azil.

77. Treće strane-umješači nisu pružile više informacija od švicarske vlade o praktičnim aspektima tog pitanja.

(b) Kapacitet prihvatnih objekata

78. U svojim zapažanjima, italijanska vlada je objasnila da je Ministarstvo unutrašnjih poslova, uredbom od 17. septembra 2013. godine, odlučilo da udvostruči kapacitet mreže SPRA na 16.000 mjesta do kraja perioda 2014–2016. godine. Mreža trenutno ima 9630 mjesta, od kojih je 1230 mjesta stvoreno od donošenja te uredbe. Osim toga, od načelnika policije sicilijanske regije je zatraženo u jednom cirkularnom pismu od 7. oktobra 2013. godine da se pronađu novi objekti za smještaj izbjeglica, uključujući privatni sektor. Do sada je identificirano otprilike 40 takvih objekata, koji nude 1834 mjesta, a šest drugih objekata bi bilo spremno za stavljanje na raspolaganje u slučaju da se poveća priliv izbjeglica. U prvih šest mjeseci 2013. godine, podneseno je 14.184 zahtjeva za azil (stanje na dan 15. juna 2013. godine). Konačno, na raspravi koja je održana 12. februara 2014. godine, predstavnici italijanske vlade su okvalificirali priliv podnositelja zahtjeva za azil koji su registrirani u pret-hodne dvije godine „katastrofalnom situacijom”.

79. Vlade Nizozemske, Švedske, Norveške i Ujedinjenog Kraljevstva su se u osnovi pridružile stanovištu Vlade Švicarske. Poput nje, one su istakle da za razliku od slučaja sa Grčkom, UNHCR nije pozvao na obustavljanje transfera izvjesnih ranjivih grupa u Italiju.

80. Švedska vlada je istakla da su Italija i Evropski ured za podršku za azil (EASO) potpisali Plan specijalne podrške (*Special Support Plan*) 4. juna 2013. godine s ciljem poboljšanja uslova prihvata podnositelja zahtjeva za azil. Osim toga, povratnici „Dablin” u Italiju su predmet sistematične razmjene informacija između vlasti dvije zemlje, koja je naročito opsežna u slučajevima ranjivih osoba, a naročito djece bez pratnje.

81. Vlada Ujedinjenog Kraljevstva je istakla da se u izvještajima na koje se pozivaju podnositelji predstavke u svojoj procjeni situacije na terenu, a naročito u izvještaju PRO ASYL, često ne pravi razlika između „podnositelja zahtjeva za azil”, „priznatih izbjeglica” te „podnositelja zahtjeva čiji su zahtjevi odbijeni”. Međutim, takvo razlikovanje je odlučujuće jer se Direktiva o prihvatu primjenjuje samo na podnositelje zahtjeva za azil, čiji je status suštinski privremen, dok Direktiva o kvalifikaciji, koja se primjenjuje na izbjeglice, stavlja izbjeglice u isti položaj kao državljane u smislu pristupa zaposlenju, obrazovanju i socijalnoj zaštiti. Prema tome, podaci u tim izvještajima daju lažnu sliku. Ilustracije radi, Vlada Ujedinjenog Kraljevstva je istakla da se u izvještaju SFH-OSAR kritiziraju uslovi u objektu Tor Marancia u Rimu, ali se priznaje da su u tom objektu smješteni avganistanski muškarci koji imaju status izbjeglica.

82. Organizacija *Defence for Children* se pridružila stanovištu podnositelja predstavke da je kapacitet smještaja za podnositelje zahtjeva za azil u Italiji jasno nedovoljan, tvrdeći da to ima naročito ozbiljne posljedice za djecu, od kojih su neka prisiljena da žive u bespravnom smještaju ili drugim nezdravim mjestima. Ta nevladina organizacija se pozvala na informacije koje su objavljene u izvještaju SFH-OSAR.

(c) Životni uslovi u raspoloživim objektima

83. Poput podnosioca predstavke, organizacija *Defence for Children*, koja je citirala izvještaj SFH-OSAR, istakla je da su članovi nekoliko porodica koje su vraćene u Italiju na osnovu Dablinske uredbe razdvojeni po dolasku u prihvatne objekte, naročito u centre CARA. U Milanu je ta praksa čak sistematična. U svojim zapažanjima, organizacija *Defence for Children* je stavila akcenat na koncept „najbolji interesi djeteta”, što je definirano Konvencijom o pravima djeteta od 20. novembra 1989. godine, te je istakla da bi socijalni i emocionalni razvoj djece u slučajevima vraćanja „Dablin” trebao biti odlučujući faktor pri procjeni „najboljih interesa”. Nevladina organizacija se naročito pozvala na član 6. Dablinske uredbe III, koja je stupila na snagu 1. januara 2014. godine (vidi stav 35. gore).

84. Organizacija *Defence for Children* je naročito istakla važnost koju Komitet za prava djeteta Ujedinjenih nacija pridaje zaštiti porodičnog okruženja, te se pozvala na sudsku praksu Suda u domenu držanja djece, naročito migranata, u pogledu uslova smještaja. U zaključku, ta nevladina organizacija je zatražila od Suda da zabrani vraćanje djece u Italiju zbog nesigurnih uslova smještaja podnosioca zahtjeva za azil.

85. Organizacije Centar AIRE, EVIP i *Amnesty International* su se također pozvale na koncept „najbolji interesi djeteta”, te su istakle da djecu ne bi trebalo premještati u druge države članice EU ako je to u njihovom najboljem interesu.

86. Italijanska vlada je potvrdila na raspravi koja je održana 12. februara 2014. godine da je bilo nekih epizoda nasilja u centru CARA u Bariju neposredno prije dolaska podnosioca predstavke. Međutim, ona je negirala da se članovi porodica podnosioca zahtjeva za azil sistematski razdvajaju; to se desilo samo u nekoliko slučajeva, te u kratkim periodima za vrijeme prvih nekoliko dana kada je preuzeta odgovornost o podnositeljima zahtjeva za azil te za vrijeme identifikacije. U svojim zapažanjima, Vlada je istakla da se odgovornost o podnositeljima zahtjeva za azil koji pripadaju kategoriji koju italijanske vlasti smatraju ranjivom – što je slučaj s podnositeljima predstavke, kao porodicom s djecom – preuzima u okviru sistema SPRAR, što im garantira smještaj, hranu, zdravstvenu njegu, časove italijanskog jezika, socijalne usluge, pravne savjete, profesionalnu edukaciju, strukovnu praksu i pomoć pri pronalasku vlastitog smještaja.

B. Ocjena Suda

87. Sud ističe na početku da bi podnosioci predstavke, prema švicarskoj vladi, u slučaju vraćanja u Italiju bili smješteni u Bolonji u objektu koji pripada mreži koju finansira EFI (vidi stav 75. gore). Čak pretpostavljajući da ta okolnost pokreće pitanje na osnovu člana 37. stav 1(b) ili (c) Konvencije, Sud smatra da bi ono trebalo biti uključeno u ispitivanje merituma predstavke (vidi stav 121. dole).

1. Odgovornost Švicarske na osnovu Konvencije

88. Sud ističe da odgovornost Švicarske u ovom predmetu na osnovu člana 3. Konvencije nije sporna.

Međutim, Sud smatra da je relevantno da naznači da je zaključio u predmetu *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi protiv Irske* ([VV], broj 45036/98, stav 152, ECHR 2005VI) da Konvencija ne zabranjuje stranama ugovornicima da prenesu svoju suverenu vlast na neku međunarodnu organizaciju u svrhu saradnje u određenim poljima djelatnosti. Ipak, države ostaju odgovorne na osnovu Konvencije za sva djela ili propuste svojih organa na osnovu domaćeg prava ili na osnovu njihovih međunarodnih pravnih obaveza (*ibid.*, stav 153). Djelovanje države u skladu s takvim

pravnim obavezama je opravdano sve dok se smatra da relevantna organizacija štiti osnovna prava na način koji se može smatrati barem ekvivalentnim onom koji pruža Konvencija. Međutim, država ostaje u potpunosti odgovorna na osnovu Konvencije za sva djela koja nisu striktno obuhvaćena njenim međunarodnim pravnim obavezama, naročito kada vrši diskrecione ovlasti (*ibid.*, st. 155-57; vidi također, *Michaud protiv Francuske*, broj 12323/11, st. 102-04, ECHR 2012.).

Tačno je da Švicarska, za razliku od Irske u predmetu *Bosphorus*, nije država članica EU. Međutim, na osnovu Sporazuma o pridruživanju od 26. oktobra 2004. godine između Švicarske Konfederacije i Evropske zajednice, Švicarska se obavezala Dablinskom uredbom (...) te učestvuje u sistemu uspostavljenim tim instrumentom.

89. Sud ističe da član 3(2) Dablinske uredbe propisuje da, odstupajući od općeg pravila iz člana 3(1), svaka država članica može ispitati zahtjev za azil koji joj je podnio državljanin neke treće države, čak i ako takvo ispitivanje nije njena odgovornost prema kriterijima uspostavljenim uredbom. To je takozvana klauzula „suverenost” (...). U takvom slučaju, predmetna država postaje država članica odgovorna za ispitivanje zahtjeva za azil u smislu uredbe i preuzima obaveze u vezi s tom odgovornošću (vidi *M.S.S.*, citirana gore, stav 339). Na osnovu Sporazuma o pridruživanju, taj mehanizam se primjenjuje i na Švicarsku.

90. Sud iz toga zaključuje da bi se švicarske vlasti mogle uzdržati od premještanja podnositelja predstavke u Italiju, na osnovu Dablinske uredbe, ako smatraju da zemlja prihvata ne ispunjava svoje obaveze na osnovu Konvencije. Prema tome, smatra da odluka da podnositelji predstavke budu vraćeni u Italiju nije striktno obuhvaćena međunarodnim pravnim obavezama Švicarske u kontekstu sistema koji je uspostavljen Dablinskom uredbom. Prema tome, pretpostavke ekvivalentne zaštite se ne primjenjuju na ovaj predmet (vidi, *mutatis mutandis*, *M.S.S.*, citirana gore, stav 340).

91. Prema tome, mora se smatrati da Švicarska snosi odgovornost na osnovu člana 3. Konvencije u ovom predmetu.

(...)

3. Meritum

(a) Rekapitulacija općih principa

93. Sud ponovo ističe da protjerivanje nekog podnositelja zahtjeva za azil od strane neke države članice, prema njegovoj konzistentnoj praksi, može pokrenuti neko pitanje na osnovu člana 3. Konvencije te, prema tome, odgovornost države na osnovu Konvencije, kada postoje osnovani razlozi da se vjeruje da se predmetna osoba suočava sa stvarnim rizikom da će biti podvrgnuta mučenju ili neljudskom ili ponižavajućem postupanju ili kazni u zemlji prihvata. U takvim okolnostima, član 3. podrazumijeva obavezu da se ta osoba ne protjeruje u tu zemlju (vidi *Saadi protiv Italije* [VV], broj 37201/06, stav 152, ECHR 2008; *M.S.S.*, citirana gore, stav 365; *Soering protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, od 7. jula 1989, st. 90-91, Serija A broj 161; *Vilvarajah i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, od 30. oktobra 1991., stav 103, Serija A broj 125; *H.L.R. protiv Francuske*, od 29. aprila 1997., stav 34, *Reports* 1997-III; *Jabari protiv Turske*, broj 40035/98, stav 38, ECHR 2000VIII; i *Salah Sheekh protiv Nizozemske*, broj 1948/04, stav 135, ECHR 2007I).

94. Sud je istakao mnogo puta da postupanje mora doseći minimalni nivo težine da bi bilo obuhvaćeno članom 3. Ocjena tog minimalnog nivoa je relativna; ona zavisi od svih okolnosti predmeta, kao što su trajanje postupanja i njegova fizička i mentalna dejstva te, u nekim slučajevima, spol, dob, zdravstveno stanje žrtve (vidi, *inter alia*, *Kudła protiv Poljske* [VV], broj 30210/96, stav 91, ECHR 2000-XI, i *M.S.S.*, citirana gore, stav 219).

95. Sud je također isticao da se član 3. ne može tumačiti na način da obavezuje visoke ugovorne strane da osiguraju svakome u okviru svoje jurisdikcije dom (vidi *Chapman protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], broj 27238/95, stav 99, ECHR 2001I). Iz člana 3. ne proizlazi ni obaveza da se izbjeglicama osigura finansijska pomoć koja bi im omogućila da održe određeni životni standard (vidi *Muslim protiv Turske*, broj 53566/99, stav 85, od 26. aprila 2005., i *M.S.S.*, citirana gore, stav 249).

96. U presudi *M.S.S.* (stav 250), Sud je ipak zauzeo stanovište da se pitanje o kojem je potrebno odlučiti u tom predmetu ne može razmatrati u tom smislu. Za razliku od predmeta *Muslim* (citiran gore, st. 83. i 84), obaveza da se osiguraju smještaj i pristojni materijalni uslovi osiromašenim podnositeljima zahtjeva za azil činila je dio pozitivnog prava, te su grčke vlasti bile obavezne da poštuju vlastito zakonodavstvo u koje je inkorporirano pravo Evropske unije, naime Direktiva o prihvatu. Ono na šta se podnositelj predstavke žalio u vezi s grčkim vlastima u tom predmetu je da mu je onemogućeno, zbog njihovog namjernog djelovanja i propusta, da ostvari ta prava u praksi da bi zadovoljio svoje osnovne potrebe.

97. U istoj presudi (stav 251), Sud je pridao poseban značaj statusu podnositelja predstavke koji je bio podnositelj zahtjeva za azil i, kao takav, član posebno defavorizirane i ranjive grupe stanovništva, imajući potrebu za specijalnom zaštitom. Sud je istakao da je ta potreba za postojanjem specijalne zaštite predmet šireg konsenzusa na međunarodnom i evropskom nivou, što proizlazi iz Ženevske konvencije, mandata i aktivnosti UNHCR-a i standarda uspostavljenih Direktivom Evropske unije o prihvatu.

98. U predmetu *M.S.S.* (st. 252. i 253), u kojem je morao odlučiti da li situacija ekstremnog siromaštva može pokrenuti pitanje na osnovu člana 3, Sud je podsjetio da on nije isključio „mogućnost da bi odgovornost države [mogla] proizlaziti [iz člana 3] zbog postupanja u okviru kojeg bi se neki podnositelj predstavke, koji je u potpunosti zavisio od državne pomoći, suočio s indiferentnošću vlasti i situacijom teške oskudice ili neimaštine koja je inkompatibilna s ljudskim dostojanstvom” (vidi *Budina protiv Rusije* (odluka), broj 45603/05, od 18. juna 2009.).

99. U pogledu maloljetnika, Sud je ustanovio da je važno imati na umu da je krajnja ranjivost djeteta odlučujući faktor, te da ima prioritet nad pitanjima koja se odnose na status ilegalnog imigranta (vidi, *Mubilanzila Mayeka i Kaniki Mitunga protiv Belgije*, broj 13178/03, stav 55, ECHR 2006XI, i *Popov protiv Francuske*, br. 39472/07 i 39474/07, stav 91, od 19. januara 2012.). Djeca imaju posebne potrebe koje se naročito odnose na njihovu dob i nedostatak nezavisnosti, ali i na njihov status podnositelja zahtjeva za azil. Sud je također istakao da Konvencija o pravima djeteta ohrabruje države da poduzmu odgovarajuće mjere da bi osigurale da dijete koje traži izbjeglički status uživa zaštitu i humanitarnu pomoć, bilo da je dijete samo ili u pratnji svojih roditelja (vidi u tom pogledu *Popov*, citirana gore, stav 91).

(b) Primjena tih principa na ovaj predmet

100. Podnositelji predstavke tvrde će biti podvrgnuti neljudskom i ponižavajućem postupanju koje je povezano s postojanjem „sistemskih nedostataka” u mehanizmima prihvata podnositelja zahtjeva za azil ako budu vraćeni u Italiju „bez pojedinačnih garancija koje se odnose na preuzimanje odgovornosti za njih”.

101. Da bi ispitao taj žalbeni navod, Sud smatra da je potrebno slijediti pristup koji je sličan onom koji je usvojen u presudi *M.S.S.*, koja je citirana gore, a u kojoj je on ispitao situaciju podnositelja predstavke u svjetlu ukupne situacije u Grčkoj u relevantno vrijeme.

102. On ponovo ističe svoju konstantnu sudsku praksu, prema kojoj protjerivanje nekog podnositelja zahtjeva za azil od strane države ugovornice može pokrenuti pitanje na osnovu člana 3. ako „postoje osnovani razlozi da se vjeruje” da se predmetna osoba suočava sa „stvarnim rizikom” od podvrgavanja mučenju ili kazni u zemlji prihvata (vidi stav 93. gore).

103. Također jasno proizlazi iz presude *M.S.S.* da pretpostavka, da će neka država koja učestvuje u sistemu „Dablin” poštivati osnovna prava predviđena Konvencijom, nije neosporiva. Sa svoje strane, Sud pravde Evropske unije je presudio da se pretpostavka, da država „Dablin” poštuje svoje obaveze na osnovu člana 4. Povelje EU o temeljnim pravima, može osporiti u slučaju „sistemskih nedostataka u postupku o azilu i uslovima prihvata podnositelja zahtjeva za azil u odgovornoj državi članici, koji dovode do neljudskog ili ponižavajućeg postupanja, u smislu člana 4. Povelje, prema podnositeljima zahtjeva za azil koji se premještaju na teritoriju te države članice” (...).

104. U slučaju vraćanja na osnovu Dablinske uredbe, pretpostavka da će neka država ugovornica koja je također zemlja „prihvata” poštivati član 3. Konvencije, može, prema tome, biti opravdano osporena ako „postoje osnovani razlozi da se vjeruje” da se osoba čije je vraćanje naloženo suočava sa „stvarnim rizikom” od podvrgavanja postupanju suprotnom toj odredbi u zemlji prihvata.

Izvor rizika ne mijenja ni po čemu nivo zaštite koju garantira Konvencija, a ni obaveze koje ona nameće državi koja nalaže udaljavanje neke osobe. Ona ne oslobađa tu državu sveobuhvatnog i individualiziranog ispitivanja situacije predmetne osobe, ni obustavljanja provođenja naloga o udaljavanju u slučaju da se ustanovi da postoji rizik od neljudskog i ponižavajućeg postupanja.

Sud također ističe da je taj pristup slijedio Vrhovni sud Ujedinjenog Kraljevstva u svojoj presudi od 19. februara 2014. godine (...).

105. Prema tome, u ovom predmetu, Sud se mora uvjeriti da li postoje osnovani razlozi da se vjeruje da bi podnositelji predstavke bili izloženi riziku od postupanja koje je u suprotnosti sa članom 3. ako bi bili vraćeni u Italiju imajući u vidu ukupnu situaciju u vezi s mehanizmima prihvata podnositelja zahtjeva za azil u Italiji te specifične situacije podnositelja predstavke.

(i) Ukupna situacija u vezi s mehanizmima prihvata podnositelja zahtjeva za azil u Italiji

106. U pogledu ukupne situacije, u svojoj odluci *Mohammed Hussein* (citirana gore, stav 78), Sud je istakao da su brojni nedostaci navedeni u Preporukama UNHCR-a te u Izvještaju komesara za ljudska prava, koji su objavljeni 2012. godine. Prema podnositeljima predstavke, oni su „sistemski”, te proizlaze iz sporosti postupka identifikacije, neadekvatnog kapaciteta prihvatnih objekata i životnih uslova u raspoloživim objektima (...).

(a) Sporost postupka identifikacije

107. U pogledu problema koji su navodno povezani sa sporošću postupka identifikacije, Sud ističe da su podnositelji predstavke već identificirani, te da švicarske i italijanske vlasti sada imaju sve relevantne informacije o njima. On dalje ističe da je italijanskim vlastima trebalo samo deset dana da identificiraju podnositelje predstavke po njihovom dolasku u Stignano, uprkos činjenici da su oni dali lažni identitet policiji (vidi stav 10. gore). Prema tome, taj aspekt žalbe podnositelja predstavke nije više direktno relevantan za ispitivanje predmeta, te Sud ne vidi potrebu da se na njemu dalje zadržava.

(b) Kapacitet prihvatnih objekata

108. U vezi s kapacitetom objekata za smještaj podnositelja zahtjeva za azil, podnositelji predstavke su zasnovali svoje tvrdnje na detaljnim studijama koje su provele nevladine organizacije, prema kojima je broj zahtjeva za azil u Italiji u 2011. godini bio 34.115, a u 2012. godini 15.715, te je zabilježen porast broja zahtjeva u 2013. godini. Prema izvještaju SFH-OSAR, broj izbjeglica u Italiji je bio 64.000 u 2012. godini. Međutim, 2012. godine, u centrima CARA je bilo samo 8000 mjesta, a lista čekanja je bila tako duga da za većinu podnositelja zahtjeva nije bilo nikakve stvarne perspektive da će dobiti smještaj. U pogledu objekata koji pripadaju SPRAR-u, u izvještaju SFH-OSAR je naznačeno

da je broj mjesta bio 4800, a da je 5000 osoba bilo na listi čekanja. U istom izvještaju je naznačeno da je, prema dvjema drugim organizacijama (Caritas i JRS), samo 6% osoba smještenih u objektima SPRAR – u kojem je, uostalom, boravak ograničen na šest mjeseci – uspjelo da nađe posao, te da se profesionalno integrira u italijansko društvo. U pogledu smještajnih centara općinskih vlasti, koji su otvoreni ne samo za podnositelje zahtjeva za azil, nego za sve osobe u potrebi, broj mjesta je također manji od onog koji je potreban. Prema izvještaju SFH-OSAR, broj raspoloživih mjesta u Rimu je 1300, uz listu čekanja sa 1000 osoba, a prosječno vrijeme čekanja je tri mjeseca. U Milanu postoji samo 400 mjesta, a članovi porodica se sistematski razdvajaju.

109. Sud ističe da švicarska vlada nije osporila te podatke, koja je jednostavno stavila akcenat na napore koje ulažu italijanske vlasti kako bi se izborile na najbolji mogući način s neprekidnim prilivom podnositelja zahtjeva za azil u zemlju posljednjih nekoliko godina. U svojim zapažanjima, italijanska vlada je istakla da su mjere koje poduzimaju italijanske vlasti fokusirane na povećanje kapaciteta prihvata za azilante. Naime, u septembru 2013. godine je odlučeno da se poveća ukupan kapacitet sistema SPRAR na 16.000 mjesta u periodu 2014–2016.; već je stvoreno 1230 mjesta tako da je ukupan broj raspoloživih mjesta 9630 (vidi stav 78. gore).

110. Sud ističe da su metode koje se koriste za izračunavanje broja podnositelja zahtjeva za azil bez smještaja u Italiji sporne. Ne ulazeći u raspravu o tačnosti raspoloživih podataka, dovoljno je da Sud istakne uočljiv raskorak između broja zahtjeva za azil podnesenih 2013. godine, čiji je ukupan broj do 15 juna 2015. godine bio, prema italijanskoj vladi, 14.184 (vidi stav 78. gore), i broja raspoloživih mjesta u objektima koji pripadaju mreži SPRAR (9639 mjesta), u kojima bi – opet prema italijanskoj vladi – bili smješteni podnositelji predstavke (vidi stav 76. gore). Osim toga, imajući u vidu da se podaci o broju zahtjeva odnose samo na prvih šest mjeseci 2013. godine, broj zahtjeva za cijelu godinu je vjerovatno znatno viši. To dalje slabi kapacitet prihvatnog smještaja sistema SPRAR.

Sud dalje ističe da ni švicarska ni italijanska vlada ne tvrde da bi kombiniranje sistema SPRAR i centara CARA moglo pokriti ako ne ukupan, onda barem manji dio zahtjeva za smještaj.

(c) Uslovi prihvata u raspoloživim objektima

111. U vezi sa životnim uslovima u raspoloživim objektima, studije na koje su se pozvali podnositelji predstavke se odnose na određene centre za smještaj u kojima su nedostatak privatnosti, nezdravi uslovi i nasilje navodno naširoko rasprostranjeni (vidi st. 66. do 67. gore). Sami podnositelji predstavke su istakli da su bili svjedoci incidenata nasilja za vrijeme svog kratkog boravka u centru CARA u Bariju. Oni su dalje istakli da se u nekim centrima članovi porodica podnositelja zahtjeva za azil sistematski razdvajaju.

112. Sud ističe da je UNHCR, u svojim preporukama za 2013. godinu, zaista naznačio izvjestan broj problema koji se naročito odnose na promjenjivost kvaliteta pruženih usluga, zavisno od veličine objekata, i na nedostatak koordinacije na domaćem nivou. Međutim, dok je istakao izvjestan stepen pogoršanja uslova prihvata, naročito u 2011. godini, i problem prenatrpanosti u centrima CARA, UNHCR nije istakao postojanje široko rasprostranjenog nasilja ili nezdravih uslova, nego je čak pozdramio napore koje ulažu italijanske vlasti da bi poboljšale uslove prihvata za podnositelje zahtjeva za azil. U svom izvještaju za 2012. godinu (...), komesar za ljudska prava je također istakao postojanje problema „u nekim prihvatnim objektima”, izražavajući posebnu zabrinutost u vezi s pravnom pomoći, njegoj i psihološkom pomoći u urgentnim prihvatnim centrima, vremenom potrebnim da se identificiraju ranjive osobe i očuvanjem porodičnog jedinstva za vrijeme premještanja.

113. Konačno, Sud ističe da je italijanska vlada, na raspravi od 12. februara 2014. godine, potvrdila da su se incidenti nasilja desili u centru CARA u Bariju neposredno prije dolaska podnositelja predstavke. Međutim, ona je negirala da se porodice podnositelja zahtjeva za azil sistematski razdvajaju, te je istakla da se to desilo samo u nekoliko slučajeva i u kratkom periodu, naročito za vrijeme postupka identifikacije.

114. Imajući u vidu navedeno, trenutna situacija u Italiji se ne može ni na koji način uporediti sa situacijom u Grčkoj u vrijeme kada je donesena presuda *M.S.S.*, koja je citirana gore, u kojoj je Sud posebno istakao da ima manje od 1000 mjesta u prihvatnim centrima kako bi se smjestilo na desetine hiljada podnositelja zahtjeva za azil, te da uslovi krajnjeg siromaštva koje je opisao podnositelj predstavke naširoko postoje. Dakle, pristup u ovom predmetu ne može biti isti kao onaj u presudi *M.S.S.*

115. Ako struktura i ukupna situacija prihvatnih mehanizama u Italiji ne mogu po sebi predstavljati prepreku svakom vraćanju podnositelja zahtjeva za azil u tu zemlju, podaci i informacije koji su opisani gore ipak pokreću ozbiljne sumnje u sadašnji kapacitet kojim raspolaže sistem. Prema tome, prema mišljenju Suda, mogućnost da značajan broj podnositelja zahtjeva za azil može ostati bez smještaja ili da će biti smješten u pretrpanim objektima bez privatnosti, ili čak u nezdravim uslovima ili uvjetima nasilja, ne može se odbaciti kao neosnovana.

ii. Individualna situacija podnositelja predstavke

116. U pogledu individualne situacije podnositelja predstavke, Sud ističe da su se par i njihovo petero najstarije djece, prema zaključcima italijanske policije i identifikacijskim formularima koji se nalaze u prilogu zapažanja italijanske vlade, iskrcali na obalu Kalabrije 16. jula 2011. godine, te da su odmah bili podvrgnuti postupku identifikacije, nakon što su dali lažni identitet. Istog dana, podnositelji predstavke su smješteni u prihvatni objekt općinskih vlasti Stignana, gdje su ostali do 26. jula 2011. godine. Tog dana, podnositelji predstavke su, nakon što je ustanovljen njihov pravi identitet, premješteni u centar CARA u Bariju. Oni su napustili taj centar bez dozvole 28. jula 2011. godine, te otišli ka nepoznatom odredištu.

117. Prema tome, kao što ukupna situacija podnositelja zahtjeva za azil u Italiji nije uporediva sa situacijom podnositelja predstavke u Grčkoj, kao što je analizirana u presudi *M.S.S.* (vidi stav 114. gore), specifična situacija podnositelja predstavke u ovom predmetu se razlikuje od situacije podnositelja predstavke u presudi *M.S.S.* Dok su u ovom predmetu italijanske vlasti odmah preuzele odgovornost o podnositeljima predstavke, podnositelj predstavke u presudi *M.S.S.* je prvo bio smješten u pritvor, a potom prepušten svojoj sudbini bez ikakvih sredstava za život.

118. Sud ponovo ističe da postupanje mora doseći minimalni nivo težine da bi bilo obuhvaćeno članom 3. Ocjena tog minimuma je relativna; ona zavisi od svih okolnosti predmeta, kao što su trajanje postupanja te njegova fizička i mentalna dejstva i, u nekim slučajevima, spol, dob i zdravstveno stanje žrtve (vidi stav 94. gore). On dalje ističe da podnositelji zahtjeva za azil, kao „posebno defavorizirana i ranjiva” grupa stanovništva, iziskuju „specijalnu zaštitu” na osnovu te odredbe (vidi *M.S.S.*, citirana gore, stav 251).

119. Taj zahtjev za „specijalnu zaštitu” podnositelja zahtjeva za azil je naročito važan kada su predmetne osobe djeca zbog njihovih posebnih potreba i njihove krajnje ranjivosti. To se čak primjećuje kada su djeca, kao u ovom predmetu, u pratnji svojih roditelja (vidi *Popov*, citirana gore, stav 91). Prema tome, prihvatni uslovi za djecu koja traže azil se moraju prilagoditi njihovoj dobi da bi se osiguralo da im ti uslovi „ne stvaraju (...) situaciju stresa i zebnje s posebno traumatičnim posljedicama” (vidi, *mutatis mutandis*, *Popov*, citirana gore, stav 102). Inače bi predmetni uslovi dosegli prag težine koji je potreban da bi bio obuhvaćen opsegom zabrane iz člana 3. Konvencije.

120. U ovom predmetu, kao što je Sud već istakao (vidi stav 115. gore), imajući u vidu sadašnju situaciju u vezi sa sistemom prihvata u Italiji, te premda ta situacija nije uporediva sa situacijom u Grčkoj, koju je Sud ispitao u presudi *M.S.S.*, mogućnost da značajan broj podnositelja zahtjeva za azil premještenih u tu zemlju može ostati bez smještaja ili da može biti smješten u pretrpanim objektima bez privatnosti, ili čak u nezdravim uslovima ili uslovima nasilja, nema osnov. Prema tome, na švicarskim vlastima je da dobiju garancije od italijanskih odgovarajućih vlasti da će podnositelji predstavke, po dolasku u Italiju, biti smješteni u objektima i u uslovima koji su adaptirani dobi djece i da će članovi porodice ostati zajedno.

121. Sud ističe da se porodice sa djecom, prema italijanskoj vladi, smatraju posebno ranjivom kategorijom te da o njima preuzima odgovornost mreža SPRAR. Taj sistem im očigledno garantira smještaj, hranu, zdravstvenu njegu, časove italijanskog jezika, socijalne usluge, pravne savjete, profesionalnu edukaciju, strukovnu praksu i pomoć pri pronalasku vlastitog smještaja (vidi stav 86. gore). Međutim, u svojim pismenim i usmenim zapažanjima, italijanska vlada nije pružila preciznije informacije o konkretnim uslovima u kojima bi vlasti preuzele odgovornost o podnositeljima predstavke.

Tačno je da je švicarska vlada, na raspravi od 12. februara 2014. godine, izjavila da je FUM obavijestio italijanske vlasti da bi podnositelji predstavke bili smješteni u jednom od objekata koje finansira EFI u Bolonji ako bi bili vraćeni u Italiju (vidi stav 75). Ipak, zbog nedostatka preciznih i pouzdanih informacija u vezi s konkretnim objektom, materijalnim uslovima prihvata te očuvanjem porodičnog jedinstva, Sud smatra da švicarske vlasti ne raspolažu dovoljnim garancijama da će odgovornost o podnositeljima predstavke biti preuzeta na način koji je prilagođen dobi djece ako budu vraćeni u Italiju.

122. Slijedi da bi član 3. Konvencije bio prekršen ako bi podnositelji predstavke morali biti vraćeni u Italiju, a da švicarske vlasti prethodno ne dobiju pojedinačne garancije od italijanskih vlasti da će odgovornost o podnositeljima predstavke biti preuzeta na način prilagođen dobi djece i da će članovi porodice ostati zajedno.

IZ TIH RAZLOGA, SUD

2. *Odlučuje*, sa četrnaest glasova naspram tri, da bi član 3. Konvencije bio prekršen ako bi podnositelji predstavke morali biti vraćeni u Italiju, a da švicarske vlasti prethodno ne dobiju pojedinačne garancije od italijanskih vlasti da će odgovornost o podnositeljima predstavke biti preuzeta na način prilagođen dobi djece i da će članovi porodice ostati zajedno;

(...)

4. *Odlučuje*, jednoglasno,

(a) da je tužena država dužna da plati podnositeljima predstavke, u roku od tri mjeseca, sljedeće iznose pretvorene u valutu tužene države po stopi primjenjivoj na dan isplate: 7.000 EUR (sedam hiljada eura), plus bilo koji iznos koji bi se mogao zaračunati na osnovu poreza, u pogledu troškova postupka i ostalih troškova;

(b) da će se od dana isteka navedenog roka od tri mjeseca do isplate plaćati jednostavna kamata na navedeni iznos po stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Evropske centralne banke za vrijeme tog perioda, uvećanoj za tri procentna boda.⁵

⁵ Izdvojena mišljenja nisu prevedena, ali ih sadrži presuda na engleskom i/ili francuskom jeziku, kao službenim jezicima, te se mogu pročitati u bazi podataka o sudskoj praksi Suda HUDOC.

SUDSKA PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U ODNOSU NA BiH

U Odluci o dopustivosti i meritumu *Al Hanchi protiv Bosne i Hercegovine*, aplikacija br. 48205/09, od 15.11.2011. godine, Sud je utvrdio da apelacija Ustavnom sudu BiH nije efektivan pravni lijek u svrhu sprečavanja protjerivanja do donošenja konačne odluke Ustavnog suda BiH, što je značajan stav. Ovo omogućuje tražiteljima međunarodne zaštite kojima je postupak po zahtjevu za međunarodnu zaštitu pravomoćno okončan da se s apelacijom direktno obrate Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu radi kršenja prava predviđenih članom 3. Evropske konvencije.

„U predmetnom slučaju očigledno je da apelacija Ustavnom sudu nema efekat automatske suspenzije. Iako je Sud svjestan činjenice da Ustavni sud može odložiti deportaciju, kao privremenu mjeru, zahtjev za izdavanje privremene mjere sam po sebi nije suspenzivan. Uz to, Ustavni sud nije obavezan da svoju odluku po zahtjevu donese prije stvarne deportacije predmetne osobe kao što se i vidi iz ovog slučaja (aplikant je uložio Ustavnom sudu zahtjev za izdavanje privremene mjere 3. decembra 2009. godine, dok je njegova deportacija bila planirana za 10. decembar 2009. godine, a Ustavni sud je donio odluku po zahtjevu dana 12. januara 2010. godine). Prema tome, kada aplikant traži da se spriječi njegovo ili njeno protjerivanje iz Bosne i Hercegovine na teritoriju gdje će navodno on ili ona biti izloženi riziku od maltretiranja, što je u suprotnosti sa članom 3., apelacija Ustavnom sudu ne može se smatrati efikasnim pravnim lijekom u svrhu sprečavanja protjerivanja do donošenja konačne odluke tog suda. Stoga, prigovor Vlade se mora odbiti. Sud ukazuje da ova žalba nije očigledno neosnovana u smislu člana 35. stav 3(a) Konvencije, niti je neprihvatljiva po bi kojem drugom osnovu. Stoga se proglašava dopustivom.“

Istom odlukom je, prilikom razmatranja osnovanosti navoda o kršenju čl. 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima, Sud dao smjernice na koji način se i u kojim okvirima vrši procjena osnovanosti navoda o kršenju čl. 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima:

„Praksa Suda pokazuje da prema dobro utvrđenom međunarodnom pravu i ugovornim obavezama, kao i prema obavezama koje proizlaze iz Konvencije, ugovorna država ima pravo da kontrolira ulazak, boravak i protjerivanje stranaca (vidi, među ostalim izvorima, Uner v. Nizozemska [GC], br. 46410/99, tačka 54., ECHR 2006-XII). Pravo na azil nije sadržano u Konvenciji, niti u njenim protokolima (Salah Sheekh v. Nizozemska, br. 1948/04, tačka 135., 11. januara 2007. godine). Međutim, protjerivanje stranca od strane ugovorne države može povući pitanja po članu 3. tako da se ugovorna država može smatrati odgovornom po Konvenciji ukoliko su postojali osnovani razlozi za vjerovanje da bi se određena osoba, ako bude protjerana, mogla suočiti sa realnim rizikom da će biti podvrgnuta nehumanom postupanju. U takvom slučaju, član 3. podrazumijeva obavezu ugovorne države da ovu osobu ne protjeruje u takvu državu (vidi Saadi v. Italija, citirano ranije u tekstu, tačka 125). Imajući u vidu da je zabrana mučenja ili nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja apsolutna, ponašanje aplikanta, koliko god bilo nepoželjno ili opasno, ne može se uzeti u razmatranje (ibid., tačka 127. i 138).

Procjena postojanja stvarnog rizika mora biti rigorozna (vidi Chahal v. Ujedinjeno Kraljevstvo, 15. novembra 1996, tačka 96., Izvještaji 1996-V). U pravilu, na aplikantima je da predоче dokaze da postoje stvarne osnove za vjerovanje da bi aplikanti, u slučaju provođenja mjere na koju se žale, mogli biti izloženi riziku da će biti podvrgnuti postupanju suprotnom članu 3. (N. v. Finska, br. 38885/02, tačka 167., od 26. jula 2005). Ukoliko se takvi dokazi prezentirani, Vlada je odgovorna da otkloni bilo kakve sumnje u vezi s tim. Sud uzima kao polaznu osnovu cjelokupan materijal koji mu se dostavi ili, po potrebi, materijal

koji je dobio proprio motu. Sud će tako postupiti posebno u slučajevima kada aplikant ili treća strana u smislu člana 36. Konvencije, dostavi obrazložene navode koji bacaju sumnju na tačnost informacija na koje oslanjala tužena država. Sud mora biti ubijeđen da je procjena koju su izvršile vlasti ugovorne države odgovarajuća i dovoljno potkrijepljena domaćom dokumentacijom kao i materijalima iz drugih pouzdanih i objektivnih izvora, npr. od drugih država ugovornica ili država koje nisu ugovornice, agencija Ujedinjenih nacija i renomiranih nevladinih organizacija (NA. v. Ujedinjeno Kraljevstvo, br. 25904/07, tačka 119., 17. jula 2008. godine).

Ukoliko aplikant nije bio protjeran u vrijeme kada je Sud razmatrao predmet, kao relevantno vrijeme uzima se vrijeme kada je postupak vođen pred Sudom (Saadi v. Italija, gore citiran, tačka 133). Neophodna je potpuna i ex nunc procjena jer se situacija u zemlji destinacije tokom vremena može promijeniti. Iako je historijska pozadina interesantna u mjeri u kojoj može rasvijetliti trenutnu situaciju i mogući razvoj te situacije, trenutno stanje je ono koje je odlučujuće, stoga je potrebno uzeti u obzir informacije do kojih se došlo nakon što su domaće vlasti donijele konačnu odluku (vidi Salah Sheekh, gore citiran, tačka 136).

Prema tome, u predmetnom slučaju Sud mora ispitati da li bi aplikant, u slučaju protjerivanja u Tunis, i pored nedavnih promjena u toj zemlji, bio izložen realnom riziku od podvrgavanja tretmanu suprotnom članu 3. Konvencije. (...)

Imajući u vidu sve ranije navedeno, Sud smatra da ne postoji realan rizik da aplikant u slučaju deportacije u Tunis, bude podvrgnut nehumanom postupanju. Prema tome, njegova deportacija u Tunis ne bi predstavljala povredu člana 3. Konvencije.“

U drugom je slučaju, Al Husin protiv Bosne i Hercegovine, aplikacija br. 3727/08 od 07.02.2012. godine, a koristeći naprijed navedene standarde, Evropski sud za ljudska prava utvrdio povredu čl. 3. Evropske konvencije i naveo:

„U vezi sa ovim predmetom, Sud smatra da domaće vlasti nisu u dovoljnoj mjeri uzele u obzir prirodu mudžahedinskog pokreta kojem je aplikant bez sumnje pripadao. U tački iznad je navedeno da, iako su neki strani mudžahedini došli u BiH sa namjerom pružanja humanitarne pomoći i/ili vršenja misionarskog rada, mnogi od njih su imali džihadske ciljeve. Bili su povezani sa fundamentalistima iz čitavog svijeta (naročito kroz Institut za islamsku kulturu iz Milana) te humanitarnim organizacijama koje se nalaze na UN-ovoj listi subjekata povezanih sa Al-Kaidom (kao što su Al Haramain & Al Masjed Al Aqsa Humanitarna Fondacija, Al Haramain Islamska Fondacija, Taibah International, Igasa, Al Furqan i Benevolence International Foundation). Također je poznato da su neki mudžahedini bili članovi Al-Kaide (na primjer, Nasser Al Bahri, poznat i kao Abu Jandal, koji je bio blizak Osami bin Ladenu nakon što se borio u BiH i Somaliji).

Pored toga, nakon završetka rata u BiH, aplikant je dao nekoliko intervjuja nekim vodećim arapskim medijima, televizijskom kanalu Al Jazeera i novinama Asharq Alawsat, otkrivajući svoju povezanost sa mudžahedinskim pokretom i zastupajući vehabijsku/salafijsku verziju islama inspiriranu Sirijom. Čak i pod pretpostavkom da je to promaklo sirijskim vlastima, aplikant je opet dospio u centar pažnje kada je pogrešno identifikiran kao osuđeni terorista Abu Hamza al-Masri u Izvještaju o terorizmu u BiH Ministarstva vanjskih poslova SAD-a, te uhapšen u BiH po osnovu zaštite državne sigurnosti. Sud smatra bi

ga ove činjenice trebale učiniti zanimljivim za sirijske vlasti. U stvari, aplikant je predočio dokument kojeg su 16.8.2002. godine izdale sigurnosne službe Sirije u kojem se navodi da bi trebao biti uhapšen odmah po ulasku u zemlju, te dokument kojeg su 15.10.2009. godine izdale oružane snage Sirije u kojem se navodi da sigurnosne službe vode dosje sa informacijama o aplikantu. Respondentna Vlada nije dovodila u pitanje vjerodostojnost ovih dokumenata.

Imajući na umu ranije navedeno, podatke o stanju ljudskih prava u Siriji i činjenicu da se situacija u Siriji pogoršava od početka političkog protesta i građanskih nemira iz marta 2011. godine, Sud smatra da postoji stvarna opasnost da će aplikant, u slučaju deportacije u Siriju, biti ugrožen.

Stoga bi u ovim okolnostima njegova deportacija u Siriju predstavljala kršenje člana 3. Konvencije.“

U odnosu na povrede prava propisanih članom 5. Evropske konvencije o ljudskim pravima, Evropski sud za ljudska prava, u odluci *Al Hanchi protiv Bosne i Hercegovine*, aplikacija br. 48205/09, od 15.11.2011., tačke 48–51, naveo sljedeće:

„Sud ponavlja da član 5. stav 1 (f) Konvencije ne traži da se lišavanje slobode osobe protiv koje je u toku postupak deportacije realno smatra potrebnim, na primjer, da se spriječi da takva osoba napravi neki prekršaj ili pobjegne. U tom smislu, član 5. stav 1(f) pruža drugačiji nivo zaštite od člana 5. stav 1(c). Sve što se prema ovoj odredbi traži je da je postupak deportacije u toku i da se pažljivo vodi (vidi Chahal, gore citiran, tačke 112–13., i Saadi protiv Ujedinjenog Kraljevstva [GC], br. 13229/03, tačka 72., ECHR 2008-...).

Vraćajući se na predmetni slučaj, period koji je razmatran počeo je od 24. aprila 2009. kada je aplikant stavljen u pritvor u imigracijskom centru u cilju protjerivanja. U periodu koji je trajao manje od osam mjeseci, domaći organi vlasti su donijeli rješenje o deportaciji, razmotrile aplikantov zahtjev za azil na dvije relevantne instance i donijele zaključak o dozvoli izvršenja rješenja o protjerivanju.

Sud ovaj period ne smatra pretjerano dugim. Iako se aplikant još uvijek nalazi u pritvoru, period nakon 10. decembra 2009. godine mora se posmatrati drugačije jer je Vlada u tom periodu odustala od protjerivanja aplikanta u skladu sa zahtjevom Suda prema pravilu 39. Poslovnika Suda (vidi Chahal, gore citiran, tačka 114). Sud ponavlja da su zemlje ugovornice, prema članu 34. Konvencije, obavezne da postupe u skladu sa privremenom mjerom predviđenom u Pravilu 39. (vidi Mamatkulov i Askarov protiv Turske [GC], br. 46827/99 i 46951/99, tačke 99–129., ECHR 2005-I).

S obzirom na gore navedeno, Sud zaključuje da je postupak protjerivanja, iako privremeno odložen na zahtjev Suda, ipak bio u toku i u potpunosti u skladu sa domaćim zakonom (uporediti S.P. v. Belgija (dec.), br. 12572/08, 14. juna 2011.; suprotan primjer Ryabikin protiv Rusije, br. 8320/04, tačka 132., 19. juna 2008. i Abdolkhani i Karimnia protiv Turske, br. 30471/08, tačka 134., ECHR 2009-...). Pošto ne postoje naznake da su organi vlasti postupali nepravično, da je aplikant bio zatvoren u neodgovarajućim uslovima ili da je njegovo pritvaranje bilo nezakonito iz bilo kojeg razloga (vidi Saadi v. Ujedinjeno Kraljevstvo, gore citirano, tačke 67–74.), ova pritužba je očigledno neosnovana i treba je odbaciti u skladu s članom 35. stav 3(a) i stav 4. Konvencije.

U drugoj je odluci *Al Husin protiv Bosne i Hercegovine*, aplikacija br. 3727/08 od 07.02.2012., tačka 62–69, Evropski sud utvrdio da je došlo do povrede prava predviđenih čl. 5/1.f) iz razloga što je apelant bio u detenciji u Imigracijskom centru, a da mu je bilo izdato rješenje o protjerivanju. Ipak, u odnosu na navode o povredi prava na ličnu sigurnost i slobodu zbog dužinu trajanja pritvora, Evropski je sud zaključio da su iste neosnovane jer su postupci

deportacije, iako privremeno obustavljeni na zahtjev Suda, trajali u strogoj saglasnosti sa domaćim zakonom. Također ništa nije ukazivalo, u trenutku kada je Sud razmatrao aplikaciju, na to da su vlasti postupale u lošoj namjeri, da je aplikant držan u pritvoru u neodgovarajućim uslovima ili da je njegovo zatvaranje bilo proizvoljno iz bilo kojeg drugog razloga.

„Vlada je tvrdila da je ovaj aplikant zakonito smješten u pritvor kao osoba protiv koje se vodi postupak u smislu deportacije shodno drugom dijelu člana 5. § 1 (f). Međutim, Sud utvrđuje da je postupak deportacije protiv aplikanta pokrenut 1.2.2011., te da je aplikant uhapšen 6.10.2008. S obzirom da je pritvor shodno članu 5. § 1 (f) opravdan samo ukoliko je pokrenut postupak za deportaciju, prvi dio trajanja pritvora aplikanta (od 6.10.2008. do 31.1.2011. godine) očito nije opravdan po članu 5. § 1 (f) Konvencije.

Iako je tačno da je 2007. godine aplikantu naveden period za dobrovoljno napuštanje zemlje, u kontekstu postupaka vezanih za azil i boravište, Sud se slaže sa zaključkom domaćih vlasti da to nije dovelo do naloga za deportaciju (vidi, na primjer, Odluku Suda BiH od 17.12.2010. godine pomenutu u tački iznad).

Vlada je istakla da je već ranije bilo utvrđeno da aplikant predstavlja prijetnju za sigurnost države, te da državni organi vlasti nisu imali drugog izbora, već da ga liše slobode shodno članu 99(2)(b) Zakona iz 2008. godine (vidi tačku iznad). Međutim, smatra da tačke (a) do (f) člana 5. § 1 čine obimnu listu izuzetaka, i da je vrlo usko tumačenje tih izuzetaka u skladu sa ciljevima člana 5.: lišavanje slobode samo na osnovu pitanja sigurnosti samim tim nije dozvoljeno (A. i drugi, navedeno iznad, § 171). U svakom slučaju, u vrijeme njegovog hapšenja, domaći organi vlasti su imali mogućnost izdati nalog za deportaciju aplikanta shodno članu 88(1)(h) Zakona iz 2008. godine, te ga potom lišiti slobode u cilju deportacije, shodno članu 99(1)(a) istog zakona (vidi tačke iznad). Vlada nije uspjela ponuditi objašnjenja zašto tako nije i učinjeno.

Ovo pitanje je također razmatrano u tačkama člana 5. § 1, na koje Vlada nije uložila primjedbu. Sa ovim u vezi, Sud ponavlja da tačka (c) ne dopušta politiku opće prevencije protiv osobe ili kategorije osoba koje organi vlasti, ispravno ili pogrešno, smatraju za prijetnju ili sklonim počinjenju nezakonitih djela. Ona državama ugovornicama omogućava tek sredstvo za sprečavanje prijestupa koji su određeni i konkretni, u smislu mjesta i vremena njihovog izvršenja, te posljedičnih žrtava (Guzzardi, navedeno iznad, § 102; M. protiv Njemačke, br. 19359/04, §§ 89 i 102, 17.12.2009. godine; i Shimovolos protiv Rusije, br. 30194/09, § 54, 21.6.2011. godine). Pritvor u cilju sprečavanja osobe da počinji krivično djelo mora pored toga biti „proveden u djelo u cilju dovođenja te osobe pred nadležno pravno tijelo“ (vidi Lawless protiv Irske (br. 3), navedeno iznad, § 14). Tačka (c) samim tim dopušta lišavanje slobode samo u vezi sa krivičnim postupkom (vidi Ciulla, navedeno iznad, § 38, i Schwabe i M.G. protiv Njemačke, br. 8080/08 i 8577/08, § 72, 1.12.2011. godine, još nije konačna). S obzirom da ni domaće vlasti niti Vlada nisu naveli bilo kakve konkretne prestupe u čijem je izvršenju aplikanta trebalo spriječiti, njegov boravak u pritvoru nije opravdan tačkom (c). Ostale tačke člana 5. § 1 očigledno nisu relevantne.

Stoga Sud zaključuje da je došlo do povrede člana 5. § 1 Konvencije po pitanju trajanja pritvora aplikanta od 6.10.2008. do 31.1.2011. godine.

Što se tiče perioda nakon toga, Sud utvrđuje da je nalog za deportaciju izdan 1.2.2011. godine. Domaće vlasti su žalbu na ovaj nalog obrađivale mjesec dana. Sud ne smatra da je taj period bio pretjeran. Iako je aplikant ostao u pritvoru do današnjeg dana, period od 15.3.2011. godine treba posebno posmatrati, jer se Vlada u tom periodu uzdržavala od deportacije aplikanta u skladu sa zahtjevom Suda, shodno pravilu 39. Poslovnika Suda (vidi Chahal, navedeno iznad, § 114). Sud u tom smislu ponavlja da države ugovornice shodno članu 34. Konvencije moraju poštivati privremene mjere opisane u Pravilu 39. (vidi Mamatkulov i Askarov protiv Turske [GC], br. 46827/99 i 46951/99, §§ 99-129, ECHR 2005I). Pored

toga, provedba privremenih mjera na navod Suda strani Države da bi bilo poželjno da osoba ne bude vraćena u određenu zemlju, sama po sebi ne sadrži nikakve odredbe u smislu da li je eventualno lišavanje slobode u skladu sa članom 5. § 1 (vidi Gebremedhin [Gaberamadhien] protiv Francuske, br. 25389/05, § 74, ECHR 2007II). Drugim riječima, domaći organi vlasti i dalje moraju postupati strogo u skladu sa domaćim zakonima (ibid., § 75). S obzirom da su domaće vlasti utvrdile da aplikant predstavlja prijetnju za sigurnost države, naložen je njegov pritvor, te je isti zaista u skladu sa članom 99(2)(b) Zakona iz 2008. godine.

Pored toga, pritvor za aplikanta je produžavan na mjesečnoj osnovi, kako domaći zakon i predviđa. Imajući navedeno na umu, Sud zaključuje da postupci deportacije, iako privremeno obustavljeni na zahtjev Suda, traju od 1.2.2011. godine u strogoj saglasnosti sa domaćim zakonom (uporedi sa S.P. protiv Belgije (dec.), br. 12572/08, 14.6.2011. godine; uporedi sa Ryabikin protiv Rusije, br. 8320/04, § 132, 19.6.2008. godine, i Abdolkhani i Karimnia protiv Turčke, br. 30471/08, § 134, ECHR 2009). S obzirom da ništa ne ukazuje na to da su vlasti postupale u lošoj namjeri, da je aplikant držan u pritvoru u neodgovarajućim uslovima ili da je njegovo zatvaranje bilo proizvoljno iz bilo kojeg drugog razloga (vidi Saadi v. Ujedinjeno Kraljevstvo, navedeno iznad, §§ 67–74), nije došlo do kršenja člana 5. § 1 Konvencije po pitanju trajanja boravka aplikanta u pritvoru nakon 1.2.2011. godine.

Isti stav Evropski sud za ljudska prava je zauzeo i u presudi *Al Hamdani protiv Bosne i Hercegovine*, aplikacija br. 31098 od 07.02.2012. godine u odnosu na povrede prava predviđenih članom 5., stav 1, tačka f) Evropske konvencije o ljudskim pravima.

U odnosu na navode apelanata da bi protjerivanje i zabrana ponovnog ulaska u zemlju na period od 5 godina dovela do povrede prava na poštovanje njihovog porodičnog života, tj. navodne povrede prava predviđenih čl. 8. Evropske konvencije o ljudskim pravima, Sud je u odluci *Al Hanchi protiv Bosne i Hercegovine*, aplikacija br. 48205/09, od 15.11.2011. godine naveo da je apelacija Ustavnom sudu BiH efikasan pravni lijek, te je neophodno u tom pravcu iscrpiti sve pravne lijekove prije podnošenja apelacije vezano za povrede prava predviđenih ovim članom.

„Sud je ranije ustanovio da apelacija Ustavnom sudu, u principu, predstavlja efikasan pravni lijek u svrhu člana 35. stav 1. Konvencije (vidi Mirazović protiv Bosne i Hercegovine (dec), br. 13628/03 od 16. maja 2006. godine, Alibašić protiv Bosne i Hercegovine (dec), br. 18478/08 od 29. marta 2011. godine). Pošto je pritužba još uvijek u postupku pred Ustavnim sudom, a Konvencija ne predviđa da aplikant koji se žali na deportaciju po članu 8. mora imati pristup pravnom lijeku sa efektom automatske odgode (suprotno takvim pritužbama po članu 3., vidi tačke 32–33. gore u tekstu), pritužba se smatra preuranjenom. Stoga se odbacuje u skladu sa članom 35. stav 1. i stav 4. Konvencije.“

Pravilo 39 – Privremene mjere

<http://www.mhrr.gov.ba/PDF/UredPDF/Poslovnik%20Evropskog%20suda%20za%20ljudska%20prava.pdf>

U *Pravilima Evropskog suda za ljudska prava* sadržano je i pravilo 39 u skladu s kojim Evropski sud za ljudska prava može donijeti obavezujuću privremenu mjeru za koju smatra da treba biti donesena u interesu stranaka ili pravilnog vođenja postupka.

Tražitelji međunarodne zaštite mogu podnijeti zahtjev po pravilu 39 kako bi spriječili svoju deportaciju u zemlju porijekla, jer u slučajevima gdje se čini da postoji *prima facie* rizik od nanošenja ozbiljne i nepopravljive štete, Evropski sud za ljudska prava može donijeti privremenu mjeru, odnosno odlučiti da osoba ne bude deportirana.

Obavezujuća priroda pravila 39 je ustanovljena 2005. godine, što podrazumijeva da država koja ne poštuje ovo pravilo krši član 34. Konvencije, a u skladu s kojim, po tvrdnji Suda, države su se obavezale da će se suzdržati od svakog čina ili propuštanja koje može ometati djelotvorno korištenje prava na podnošenje pojedinačnih predstavki, te se propuštanje države da se povinuje privremenim mjerama smatra sprečavanjem Suda u djelotvornom ispitivanju aplikantove predstavke i ometanje djelotvornog korištenja njegovih prava.

Tražitelji međunarodne zaštite u BiH u više su navrata uspješno zahtijevali izricanje privremene mjere od strane Evropskog suda za ljudska prava.

***Al Hanchi protiv Bosne i Hercegovine*, aplikacija br. 48205/09 (privremena mjera od 10.12.2009. godine); *Al Hamdani protiv Bosne i Hercegovine*, aplikacija br. 31098/10 (privremena mjera od 4.10.2010. godine); *Al Husin protiv Bosne i Hercegovine*, aplikacija br. 3272/08 (privremena mjera od 16.03.2011. godine); *A.R.M. protiv Bosne i Hercegovine*, aplikacija br. 5176/13 (privremena mjera od 18.01.2013. godine)**

REFORMA SISTEMA AZILA U EU

Usljed migrantske krize utvrdilo se da je Evropskoj uniji potrebna sveobuhvatna migrantska politika, tj. pakt, ako želi riješiti problem ilegalnih migracija kao potrebu uspostave partnerstva sa zemljama porijekla, tranzita i odredišta. U tom cilju utvrđen je prijedlog Pakta o migracijama i azilu koji sadrži niz zakonskih prijedloga. U početku nije bilo velikog napretka u postupku usaglašavanja jer se insistiralo da se pregovara o cijelom paktu u cjelini i da se o tome postigne konsenzus te je prošle godine, pod predsjedanjem Francuske, odlučeno da se više ne pregovara o paktu u cjelini, nego korak po korak o pojedinim njegovim dijelovima. U tom smislu, zastupnici Evropskog parlamenta usvojili su nekoliko uredbi o politici migracija i azila i otvorili put pregovorima s državama članicama o paktu o migracijama i azilu koji bi konačno mogao ugledati svjetlo dana.

Zastupnicu su na plenarnoj sjednici EP-a 21.4.2023. godine usvojili pet dosjea koji se odnose na krizne situacije i slučajeve više sile u području migracija i azila, dubinske provjere državljana trećih zemalja na vanjskim granicama, evropski informacijski sistem kaznene evidencije o državljanima trećih zemalja, upravljanje azilom i migracijama i na osobe s dugotrajnim boravkom.

Odluka o početku pregovora za uredbu o kriznim situacijama – U dokumentu je stavljen naglasak na iznenadne masovne dolaske državljana trećih zemalja koji dovode do krizne situacije u pojedinoj državi članici i koja bi, na temelju procjene Evropske komisije, uključivala obavezna premještanja i derogacije pravila o dubinskim provjerama i postupku azila.

Uredbe o dubinskim provjerama državljana trećih zemalja te centraliziranom sistemu informacija o osudama (ECRIS-TCN) – Radi se o pravilima koja će se primjenjivati na granicama EU za osobe koje u načelu ne ispunjavaju uslove države članice za ulazak. Uključuju identifikaci-

ju, uzimanje otisaka prstiju, sigurnosne provjere i preliminarnu procjenu zdravlja i ranjivosti. U amandmanima je dodan nezavisni mehanizam za praćenje temeljnih prava kojim bi se također provjeravao nadzor granice u cilju izvještavanja i provjera o mogućim prisilnim vraćanjima.

Uredba o upravljanju azilom i migracijama, centralnog dijela zakonodavnog paketa o azilu i migracijama, utvrđuje kako će EU i države članice zajednički djelovati pri upravljanju azilom i migracijama. Na snazi će biti dopunjeni kriteriji za utvrđivanje odgovornosti država članica u obradi zahtjeva za azil („dablinski“ kriteriji) i pravedna podjela odgovornosti. Uredba uključuje obavezujući mehanizam solidarnosti za pomoć zemljama koje se suočavaju s migracijskim pritiskom, uključujući nakon operacija traganja i spašavanja na moru.

Usvajanjem **Uredbe o državljanima s dugotrajnim boravkom** zastupnici su podržali pregovarački mandat za predložene izmjene Direktive o državljanima trećih zemalja s dugotrajnim boravkom. Izmjene uključuju ubrzanje izdavanja dozvola za dugotrajno boravište u EU nakon tri godine zakonitog boravka i mogućnost integracije osoba koje koriste status privremene zaštite. Osobe s dozvolom za dugotrajni boravak u EU imale bi mogućnost preseliti se u drugu državu članicu EU bez dodatnih radnih ograničenja, a njihova djeca automatski bi dobila isti status.

POPIS ODLUKA SUDSKE PRAKSE EU

SUD EVROPSKE UNIJE

Abdon Vanbraekel i ostali protiv Alliance nationale des mutualités chrétiennes (ANMC), C-368/98, 12. jula 2001.

Abed El Karem El Kott i ostali protiv Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, C-364/11, 19. decembra 2012.

Aboubacar Diakité protiv Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides, C-285/12, (neriješeno), podneseno 7. juna 2012.

Achughbabian protiv Préfet du Val-de-Marne, C-329/11, 6. decembra 2011.

Aissatou Diatta protiv Land Berlin, C-267/83, 13. februara 1985.

Alexander Hengartner i Rudolf Gasser protiv Landesregierung Vorarlberg, C-70/09, 15. jula 2010.

Altun protiv Stadt Böblingen, C-337/07, 18. decembra 2008.

Atiqullah Adil protiv Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel, C-278/12 PPU, 19. jula 2012.

Aydin Salahadin Abdulla i ostali protiv Savezne Republike Njemačke, spojeni slučajevi C-175/08, C-176/08, C-178/08, C-179/08, 2. marta 2010.

Aziz Melki i Selim Abdeli [GC], spojeni slučajevi C-188/10 i C-189/10, 22. juna 2010.

Baumbast i R protiv Secretary of State for the Home Department, C-413/99, 17. septembra 2002.

Borowitz protiv Bundesversicherungsanstalt für Angestellte, C-21/87, 5. jula 1988.

Bundesrepublik Deutschland protiv B i D, spojeni slučajevi C-57/09 i C-101/09, 9. novembra 2010.

Bundesrepublik Deutschland protiv Kaveha Puida, C-4/11, 14. novembra 2013.

Bundesrepublik Deutschland protiv Y i Z, spojeni slučajevi C-71/11 i C-99/11, 5. septembra 2012.

Chakroun protiv Minister van Buitenlandse Zaken, C-578/08, 4. marta 2010.

Chuck protiv Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, C-331/06, 3. aprila 2008.

Cimade i Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI) protiv Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration, C-179/11, 27. septembra 2012.

Deborah Lawrie-Blum protiv Land Baden-Württemberg, C-66/85, 3. jula 1986.

Država Nizozemska protiv Ann Florence Reed, C-59/85, 17. aprila 1986.

El Dridi, alias Soufi Karim, C-61/11, 28. aprila 2011.

El Yassini protiv Secretary of State for the Home Department, C-416/96, 2. marta 1999.

Eran Abatay i ostali i Nadi Sahin protiv Bundesanstalt für Arbeit, spojeni slučajevi C-317/01 i C-369/01, 21. oktobra 2003.

Evropska komisija protiv Kraljevine Nizozemske, C-508/10, 26. aprila 2012.

Evropska komisija protiv Kraljevine Španjolske, C-211/08, 15. juna 2010.

Evropski parlament protiv Vijeća Evropske unije, C-355/10, 5. septembra 2012.

Evropski parlament protiv Vijeća Evropske unije, C-540/03, 27. juna 2006.

Fatma Pehlivan protiv Staatssecretaris van Justitie, C-484/07, 16. juna 2011.

Foto-Frost protiv Hauptzollamt Lübeck-Ost, C-314/85, 22. oktobra 1987.

Francovich i Bonifaci i ostali protiv Republike Italije, spojeni slučajevi C-6/90 i C-9/90, 19. novembra 1991.

Francovich protiv Republike Italije, C-479/93, 9. novembra 1995.

Igor Simutenkov protiv Ministerio de Educación y Cultura and Real Federación Española de Fútbol, C-265/03, 12. aprila 2005.

Kadi i Al Barakaat International Foundation protiv Vijeća Evropske unije i Komisije Evropskih zajednica, spojeni slučajevi C-402/05 P i C-415/05 P, 3. septembra 2008.

Kadiman protiv Freistaat Bayern, C-351/95, 17. aprila 1997.

Kadzoev (Huchbarov), C-357/09, 30. novembra 2009.

Krivični postupak protiv Gjoka Fileva, Adnana Osmanija, C-297/12, 19. septembra 2013.

Krivični postupak protiv Leymann i Pustovarov, C-388/08, 1. decembra 2008.

Krivični postupak protiv Md Sagor, C-430/11, 6. decembra 2012.

Komisija protiv Španjolske, C-503/03, 31. januara 2006.

Land Baden-Württemberg protiv Panagiotis Tsakouridis, C-145/09, 23. novembra 2010.

M. M. protiv Minister for Justice, Equality and Law Reform, Irske i Attorney General, C-277/11, 22. novembra 2012.

Mehmet Arslan protiv Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie, C-534/11, 30. maja 2013.

Mehmet Soysal i Ibrahim Savatli protiv Savezne Republike Njemačke, C-228/06, 19. februara 2009.

Meki Elgafaji i Noor Elgafaji protiv Staatssecretaris van Justitie, C-465/07, 17. februara 2009.

Micheletti i ostali protiv Delegacion del Gobierno en Cantabria, C-369/90, 7. jula 1992.

Migrationsverket protiv Nuriye Kastrati i ostalih, C-620/10, 3. maja 2012.

Minister voor Immigratie en Asiel protiv X i Y, i Z protiv Minister voor Immigratie en Asiel, povezani slučajevi C-199/12, C-200/12 i C-201/12, 7. novembra 2013.

Mohamad Zakaria, C-23/12, 17. januara 2013.

Mohamed Gattoussi protiv Stadt Rüsselsheim, C-97/05, 14. decembra 2006.

Murat Polat protiv grada Rüsselsheima, C-349/06, 4. oktobra 2007.

N.S. protiv Secretary of State for the Home Department i M.E. i ostali protiv Refugee Applications Commissioner and Minister for Justice, Equality and Law Reform, spojeni slučajevi C-411/10 i C-493/10, 21. decembra 2011.

Natthaya Dülger protiv Wetteraukreis, C-451/11, 19. jula 2012.

Nawras Bolbol protiv Bevándorlási és Állampolgársági Hivata, C-31/09, 17. juna 2010.

O. i S. protiv Maahanmuuttovirasto i Maahanmuuttovirasto protiv L., spojeni slučajevi C-356/11 i C-357/11, 6. decembra 2012.

Ömer Nazli, Caglar Nazli i Melike Nazli protiv grada Nürnberga, C-340/97, 10. februara 2000.

Rahmanian Koushkaki protiv Savezne Republike Njemačke, C-84/12, 19. decembra 2013.

Recep Tetik protiv Land Berlin, C-171/95, 23. januara 1997.

Ruiz Zambrano protiv Office national de l'emploi (ONEm), C-34/09, 8. marta 2011.

Samba Diouf protiv Ministre du Travail,
de l'Emploi et de l'Immigration, C-69/10,
28. jula 2011

Secretary of State for the Home Department
protiv Rahman i ostalih, C-83/11,
5. septembra 2012.

Süleyman Eker protiv Land Baden-Württemberg,
C-386/95, 29. maja 1997.

The Queen protiv Secretary of State for the
Home Department, ex parte: Manjit Kaur,
C-192/99, 20. februara 2001 .

The Queen, Veli Tum i Mehmet Dari protiv
Secretary of State for the Home Department,
C-16/05, 20. septembra 2007.

Tural Oguz protiv Secretary of State for the
Home Department, C-186/10, 21. jula 2011.

Ymeraga i ostali protiv Ministre du Travail,
de l'Emploi et de l'Immigration, C-87/12,
8. maja 2013.

Zuheyr Frayeh Halaf protiv Darzhavna agentsia
za bezhantsite pri Ministerskia savet, C-528/11,
30. maja 2013.

SUDSKA PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

A. i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva
br. 3455/05, 19. februara 2009.

A.A. protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 8000/08,
20. septembra 2011.

Abdilah Abdalwahidi protiv Nizozemske
(odluka), br. 21741/07, 12. novembra 2013.

Abdolkhani i Karimnia protiv Turske,
br. 30471/08, 22. septembra 2009.

Abdulaziz, Cabales i Balkandali protiv
Ujedinjenog Kraljevstva, br. 9214/80, 9473/81 i
9474/81, 28. maja 1985.

Afif protiv Nizozemske (odluka), br. 60915/09,
24. maja 2011.

Ahmed protiv Austrije, br. 25964/94,
17. decembra 1996.

Airey protiv Irske, br. 6289/73, 9. oktobra 1979.

Al-Jedda protiv Ujedinjenog Kraljevstva [GC],
br. 27021/08, 7. jula 2011.

Al-Saadoon i Mufdhi protiv Ujedinjenog
Kraljevstva, br. 61498/08, 2. marta 2010.

Amrollahi protiv Danske, br. 56811/00,
11. jula 2002.

Amuur protiv Francuske, br. 19776/92,
25. juna 1996.

Anakomba Yula protiv Belgije, br. 45413/07,
10. marta 2009.

Anayo protiv Njemačke, br. 20578/07,
21. decembra 2010.

Andrejeva protiv Latvije [GC], br. 55707/00,
18. februara 2009.

Antwi i ostali protiv Norveške, br. 26940/10,
14. februara 2012.

Aristimuño Mendizabal protiv Francuske,
br. 51431/99, 17. januara 2006.

Aswat protiv Ujedinjenog Kraljevstva,
br. 17299/12, 16. aprila 2013.

Auad protiv Bugarske, br. 46390/10,
11. oktobra 2011.

Azimov protiv Rusije, br. 67474/11,
18. aprila 2013.

Babar Ahmad i ostali protiv Ujedinjenog
Kraljevstva, br. 24027/07, 11949/08, 36742/08,
66911/09 i 67354/09, 10. aprila 2012.

Bajsultanov protiv Austrije, br. 54131/10,
12. juna 2012.

Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret
Anonim Şirketi protiv Irske [GC], br. 45036/98,
30. juna 2005.

- Branko Tomašić i ostali protiv Hrvatske, br. 46598/06, 15. januara 2009.
- Chahal protiv Ujedinjenog Kraljevstva [GC], br. 22414/93, 15. novembra 1996.
- Chapman protiv Ujedinjenog Kraljevstva [GC], br. 27238/95, 18. januara 2001.
- Collins i Akaziebie protiv Švedske (odluka) br. 23944/05, 8. marta 2007.
- Čonka protiv Belgije, br. 51564/99, 5. februara 2002.
- D. protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 30240/96, 2. maja 1997.
- Dalea protiv Francuske (odluka) br. 964/07, 2. februara 2010.
- Darraj protiv Francuske, br. 34588/07, 4. novembra 2010.
- Darren Omoregie i ostali protiv Norveške, br. 265/07, 31. jula 2008.
- Dbouba protiv Turske, br. 15916/09, 13. jula 2010.
- De Souza Ribeiro protiv Francuske, br. 22689/07, 13. decembra 2012.
- Demir i Baykara protiv Turske [GC], br. 34503/97, 12. novembra 2008.
- Dougoz protiv Grčke, br. 40907/98, 6. marta 2001.
- El Morsli protiv Francuske (odluka), br. 15585/06, 4. marta 2008.
- Fawsie protiv Grčke br. 40080/07, 28. oktobra 2010.
- Finogenov i ostali protiv Rusije, br. 18299/03 i 27311/03, 20. decembra 2011.
- Finucane protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 29178/95, 1. jula 2003.
- Foka protiv Turske, br. 28940/95, 24. juna 2008.
- G.R. protiv Nizozemske, br. 22251/07, 10. januara 2012.
- Gaygusuz protiv Austrije, br. 17371/90, 16. septembra 1996.
- Gebremedhin [Gaberamadhien] protiv Francuske, br. 25389/05, 26. aprila 2007.
- Genovese protiv Malte, br. 53124/09, 11. oktobra 2011.
- Gillow protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 9063/80, 24. novembra 1986.
- Glor protiv Švicarske, br. 13444/04, 30. aprila 2009.
- Gül protiv Švicarske, br. 23218/94, 19. februara 1996.
- Guzzardi protiv Italije, br. 7367/76, 6. novembra 1980.
- H. i B. protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 70073/10 i 44539/11, 9. aprila 2013.
- H.L. protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 45508/99, 5. oktobra 2004.
- H.L.R. protiv Francuske [GC], br. 24573/94, 29. aprila 1997.
- Hasanbasic protiv Švicarske, br. 52166/09, 11. juna 2013.
- Hida protiv Danske, br. 38025/02, 19. februara 2004.
- Hirsi Jama i ostali protiv Italije [GC], br. 27765/09, 23. februara 2012.
- Hode i Abdi protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 22341/09, 6. novembra 2012.
- Ilhan protiv Turske [GC], br. 22277/93, 27. juna 2000.
- Ismoilov i ostali protiv Rusije, br. 2947/06, 24. aprila 2008.
- Kanagaratnam i ostali protiv Belgije, br. 15297/09, 13. decembra 2011.
- Karashev protiv Finli (odluka), br. 31414/96, 12. januara 1999.
- Kaya protiv Turske, br. 22729/93, 19. februara 1998.

Kiyutin protiv Rusije, br. 2700/10,
10. marta 2011.

Koua Poirrez protiv Francuske, br. 40892/98,
30. septembra 2003.

Kučera protiv Slovačke, br. 48666/99,
17. jula 2007.

Kuduzović protiv Slovenije (odluka),
br. 60723/00, 17. marta 2005.

Kurić i ostali protiv Slovenije [GC], br. 26828/06,
26. juna 2012.

Louled Massoud protiv Malte, br. 24340/08,
27. jula 2010.

Luczak protiv Poljske, br. 77782/01,
27. novembra 2007.

M.S. protiv Ujedinjenog Kraljevstva,
br. 24527/08, 3. maja 2012.

M.S.S. protiv Belgije i Grčke [GC], br. 30696/09,
21. januara 2011.

M.Y.H. protiv Švedske, br. 50859/10,
27. juna 2013.

Maaouia protiv Francuske (odluka),
br. 39652/98, 12. januara 1999.

Mamatkulov i Askarov protiv Turske [GC],
br. 46827/99 i 46951/99, 4. februara 2005.

Mannai protiv Italije, br. 9961/10,
27. marta 2012.

Medvedyev i ostali protiv Francuske [GC],
br. 3394/03, 29. marta 2010.

Mikolenko protiv Estonije, br. 10664/05,
8. oktobra 2009.

Mohamed Hussein i ostali protiv Nizozemske i
Italije (odluka), br. 27725/10, 2. aprila 2013.

Mohamed protiv Austrije, br. 2283/12,
6. juna 2013.

Mubilanzila Mayeka i Kaniki Mitunga protiv
Belgije, br. 13178/03, 12. oktobra 2006.

Muskhadzhiyeva i ostali protiv Belgije,
br. 41442/07, 19. januara 2010.

Nachova i ostali protiv Bugarske [GC],
br. 43577/98 i 43579/98, 6. jula 2005.

Nowak protiv Ukrajine, br. 60846/10,
31. marta 2011.

Núñez protiv Norveške, br. 55597/09, 28. juna
2011.

O'Donoghue i ostali protiv Ujedinjenog
Kraljevstva, br. 34848/07, 14. decembra 2010.

Onur protiv Ujedinjenog Kraljevstva,
br. 27319/07, 17. februara 2009

Opuz protiv Turske, br. 33401/02, 9. juna 2009.

Peers protiv Grčke, br. 28524/95, 19. aprila 2001.

Phull protiv Francuske (odluka), br. 35753/03,
11. januara 2005.

Ramzy protiv Nizozemske, br. 25424/05,
20. jula 2010.

R.C. protiv Švedske, br. 41827/07, 9. marta 2010.

Rahimi protiv Grčke, br. 8687/08, 5. aprila 2011.

Raimondo protiv Italije, br. 12954/87, 22.
februara 1994.

Saadi protiv Italije [GC], br. 37201/06,
28. februara 2008.

Saadi protiv Ujedinjenog Kraljevstva [GC],
br. 13229/03, 29. januara 2008.

Salah Sheekh protiv Nizozemske, br. 1948/04,
11. januara 2007.

Savridin Dzhurayev protiv Rusije, br. 71386/10,
25. aprila 2013.

Sen protiv Nizozemske, br. 31465/96,
21. decembra 2001.

Siałkowska protiv Poljske, br. 8932/05,
22. marta 2007.

Singh i ostali protiv Belgije, br. 33210/11,
2. oktobra 2012.

Slivenko protiv Latvije [GC], br. 48321/99,
9. oktobra 2003.

Stamose protiv Bugarske, br. 29713/05,
27. novembra 2012.

Sufi i Elmi protiv Ujedinjenog Kraljevstva,
br. 8319/07 i 11449/07, 28. juna 2011.

Tarariyeva protiv Rusije, br. 4353/03,
14. decembra 2006.

Tomic protiv Ujedinjenog Kraljevstva (odluka),
br. 17837/03, 14. oktobra 2003.

Udeh protiv Švicarske, br. 12020/09,
16. aprila 2013.

Vilvarajah i ostali protiv Ujedinjenog
Kraljevstva, br. 13163/87, 13164/87, 13165/87,
13447/87 i 13448/87, 30. oktobra 1991.

Weller protiv Mađarske, br. 44399/05,
31. marta 2009.

Xhavara i ostali protiv Italije i Albanije,
br. 39473/98, 11. januara 2001.

Family K. i W. protiv Nizozemske (odluka),
br. 11278/84, 1. jula 1985.

Sorabjee protiv Ujedinjenog Kraljevstva
(odluka), br. 23938/94, 23. oktobra 1995.

SUDSKA PRAKSA EVROPSKOG ODBORA ZA SOCIJALNA PRAVA

COHRE protiv Francuske, Pritužba br. 63/2010,
meritum, 28. juna 2011.

COHRE protiv Hrvatske, Pritužba br. 52/2008,
meritum, 22. juna 2010.

COHRE protiv Italije, Pritužba br. 58/2009,
meritum, 25. juna 2010.

Defence for Children International (DCI) protiv
Nizozemske, Pritužba br. 47/2008, meritum,
20. oktobra 2009.

International Federation of Human Rights
Leagues (FIDH) protiv Francuske, Pritužba br.
14/2003, meritum, 8. septembra 2004.

Marangopoulos Foundation for Human Rights
(MFHR) protiv Grčke, Pritužba br. 30/2005,
meritum, 6. decembra 2006.

SUDSKA PRAKSA ODBORA UN ZA LJUDSKA PRAVA

A protiv Australije, Komunikacija br. 560/1993,
mišljenje od 30. aprila 1997.

Ranjit Singh protiv Francuske, komunikacije
br. 1876/2000 i 1876/2009, mišljenje od
22. jula 2011.

OSVRT NA PUBLIKACIJU „SUDSKA PRAKSA SUDA BOSNE I HERCEGOVINE U PREDMETIMA AZILA“

Publikacija „Sudska praksa Suda Bosne i Hercegovine u predmetima azila“ daje sveobuhvatan pregled pravnog osnova za postupanje u predmetima azila, kako međunarodnih dokumenata, tako i državnih propisa, zakona i podzakonskih akata.

Sudska praksa Suda Bosne i Hercegovine u predmetima azila je prezentovana kroz dispozitive i akcentirana obrazloženja odluka u kojima su analizirana prava tražitelja azila, u smislu važnosti njihovog poštovanja kroz cjelokupni postupak u cilju utvrđivanja potpunog i tačnog činjeničnog stanja. U tom smislu, publikacija ukazuje na relevantnost i bitnost utvrđivanja svih okolnosti u kojima se nalazi tražitelj azila, a na koje trebaju obratiti pažnju Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine u postupku donošenju rješenja i Sud Bosne i Hercegovine u pokrenutim sporovima.

S obzirom da se radi o zaštiti ljudskih prava tražitelja azila, bitno je da nadležni organi u svim postupcima primjenjuju standarde Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, koji su u publikaciji izloženi kroz sudsku praksu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

i Evropskog suda za ljudska prava, i to kroz predmete koji se odnose na prava tražitelja azila i predmete protiv Bosne i Hercegovine u oblasti prava na azil. Neki od predmeta su detaljno prikazani kako bi se bez dileme prikazao *ratio* određenog postupanja, odnosno odlučivanja suda.

Publikacija, pored ostalog, sadrži i prikaz prava na azil u Evropskoj uniji, te smjer predstojeće reforme u ovoj oblasti.

Shodno navedenom, smatram da predmetna publikacija predstavlja sveobuhvatan i koristan priručnik nadležnim institucijama u postupku odlučivanja u predmetima azila.

Lejla Hadžić
savjetnik, Ministarstvo vanjskih
poslova BiH član VSTV BiH

PORUKE AUTORA

Publikacija predstavlja rezultat dosadašnje sudske prakse iz oblasti azila uz prikaz prava azilanta i pristup pravu azila u Bosne i Hercegovine. Svrha publikacije je da približi svim akterima uključenim u azilni sistem Bosne i Hercegovine sudsku praksu Suda BiH, uz uporedni prikaz prakse Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i Evropskog suda za ljudska prava, a sve u cilju utvrđivanja eventualnih izazova u pravu azila i da bi se izvukli primjeri iz dobre prakse koji mogu poslužiti unapređenju ove oblasti u Bosni i Hercegovini.

Pravo na azil zagarantovano je nacionalnim, evropskim i međunarodnim pravnim aktima. Cijeneći značaj prava na azil, publikacijom se pokušalo na cjelovit način obraditi pitanje prava na azil u BiH, uz prateću evropsku i međunarodnu praksu. Imajući u vidu da važnu ulogu u razvoju standarda zaštite tražitelja azila i azilanta imaju sudovi, to je cilj publikacije bio na jedinstvenom mjestu pojasniti pristup pravnoj-sudskoj zaštiti tražiteljima azila u BiH. Provedeno je istraživanje kako domaće, tako i strane sudske prakse, te analiziran sistem azila. Cilj rada je bio utvrditi i učiniti dostupnim domaću sudsku praksu u predmetima azila, te koliko domaća zakonska regulativa promiče međunarodne i evropske standarde azilne zaštite. Predmet rada

su presude Upravnog odjeljenja Suda BiH i odluke Ustavnog suda BiH, sa posebnim osvrtom na praksu evropskih sudova koju domaći sudovi koriste prilikom donošenja odluka.

Provedenom analizom dolazi se do zaključka da je BiH jedna od zemlja na tzv. balkanskoj ruti koja se suočila sa velikim prilivom migranata, a sa druge strane, mali je broj pokrenutih upravnih sporova u pogledu osporavanja odluka Ministarstva sigurnosti BiH – Sektora za azil. Navedeno ukazuje da se unutar migrantske populacije susreću dvije vrste migranata – izbjeglice, oni koji su zaista progonjeni, i oni koji zloupotrebljavaju institute izbjeglice. Iako su načelno usaglašeni nacionalni propisi i strategije o azilu sa međunarodnim standardima, i dalje je moguće unaprijediti sistem pristupa pravu azila, posebno u dijelu pojednostavljenja podnošenja zahtjeva, kao i unapređenju instituta spajanja porodica. Sudska vlast mogla bi imati značajnu ulogu u daljnjem razvoju sistema azila u BiH uspostavljanjem upravnih sudova ili izmjenom važećeg zakona kojim je uređen institut upravnog spora, s obzirom da u važećem zakonu, upravno sudovanje je još uvijek vezano činjenicama utvrđenim u postupku donošenja odluke koja se osporava.

